

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: 5

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1959, april - juli

40.

April 1959

ISSUES IN SWEDISH FOREIGN POLICY

By Herbert Tingsten

IN order to understand Sweden's foreign policy and, generally speaking, its attitude towards the world at large, one must bear in mind two facts—its long period of peace and neutrality, and its exceptionally calm internal political development. Since 1814 Sweden has not participated in any war, nor has it entered into any alliance.

It is true that on a few occasions Sweden has either been threatened by war or has manifested a marked inclination to take part in one. This was the case during the Crimean War, when many leading Swedes were disposed to join forces with England and France for the purpose of regaining Finland from Russia; however, the war ended before these plans matured. When Prussia and Austria invaded Denmark in 1864, a pan-Scandinavian movement urged that Sweden come to the aid of that country; but due to the strength of the attacking powers and the rapid course of the war this "activist" movement never became important. In 1905, when Norway dissolved the union with Sweden, certain circles recommended war as a means of reestablishing it; but the government and the political leadership worked for a peaceful solution and an agreement was reached which in time became the foundation for good relations between the two nations. During World War I, another "activist" movement urged that Sweden join Germany to liberate Finland; but public opinion overwhelmingly supported peace and neutrality. After the war, when the population of the Aland Islands, situated between Sweden and Finland, demanded annexation to Sweden, some politicians and newspapers made vehement statements; but the question was referred to the League of Nations and its 1921 judgment in favor of Finland did not strongly disturb Swedish public opinion. World War II from time to time brought danger of war to Sweden; the government was pressed to make certain dubious concessions which were strongly criticized (particularly the transfer of a German division from Norway to Finland through Sweden during the summer of 1941). In this period Swedish defenses were reorganized and the nation was prepared for armed resistance to more extensive German demands. Sympathy for the Allies was dominant, and particularly for the occupied neighbors, Norway and

were illusions, as in other countries, about the possibility of a reconciliation between the parties of the cold war. Generally speaking, these illusions have abated as most people have come to realize that the Communist dictatorships hold to their purpose of continued expansion and are not inclined to make real concessions on any point.

Certain events and conditions peculiar to Sweden have served to increase the fear of Russia and the animosity to the Soviet régime. Several spy cases involving the Soviet Embassy in Stockholm have been exposed and Russian diplomats have been requested to leave. A matter of great importance in forming Swedish opinion was the Wallenberg case. A young Swedish diplomat, Raoul Wallenberg, credited with having saved thousands of Jewish lives, was captured by the Russians when they took Budapest in 1945. The Russians long denied that Wallenberg had been kept prisoner, but in 1957 they admitted it, blaming the previous false denials on the late Minister of Security, Abakumov. At the same time they claimed that Wallenberg had died in 1947 in a Russian prison. The Russian lies and other circumstances make many people believe that Wallenberg is still alive as a prisoner in Russia. Again, the Swedes reacted strongly when the Russians shot down two Swedish aircraft in 1952 over international waters; the Russians denied the incident and refused the Swedish government's claim for damages. The so-called Peace Conferences which have been arranged in Stockholm by the Communists and their fellow travellers have served primarily to increase Swedish criticism of the dictatorships of the East; before the latest of these conferences in July 1958 the Swedish Federation of Labor, which includes practically all Swedish workers, declared that the conference was intended as a platform for the foreign policy and Party purposes of Communism and that there was no reason for the trade unions to give the conference "economic or moral support."

Naturally the United States and its policy have been much more discussed in Sweden since World War II than ever before. Opinion has been characterized by the same ambivalence as in other democratic states in Western Europe. The more conservative vacillate between the old prejudice against America as a culturally primitive country and strong appreciation of America as the fortress of economic liberalism and the most powerful defender of Western freedom. More radical opinion also fluctuates; some-

Notfind an Weiland
Hamburg 31/3-59

Überliefert mit Dr. Neller
Suchdienst/Hamburg, den 3/4-59
JFW

Ist es richtig, dass das Gefängnis Wladimir seit einiger Zeit nur für die Verwahrung russischer krimineller Gefangenen verwendet wird?

Wenn ist diese Veränderung in Wladimir eingetreten, und was ist von den Einzelheiten bekannt? Corpus III? Werkstatt? Veränderungen in Corpus II?

Ist es richtig, dass wichtige ausländische politische Gefangene fast ausschliesslich in Gefängnissen verwahrt werden, wo kriminelle Elemente nicht vorkommen?

Kann der Grund sein, dass politische Gefangene (russische und ausländische) der Geheimpolizei und deren Gefängnispersonal unterstellt sind, während Kriminalgefangene einer anderen Kategorie Polizei und einer anderen Administration unterstellt sind?

Es scheint eine Tendenz zu bestehen, dass eine gewisse Gruppe von Gefangenen, die einmal in einem Gefängnis eine Zeitlang verbrachten, auch später zusammengehalten wird, wenn diese Gefangene in ein anderes Gefängnis überführt werden. Ist es wahrscheinlich, dass die politischen Gefangenen, die in Wladimir waren, nachdem der Charakter dieses Gefängnisses verändert wurde, zu einem einzigen neuen Gefängnis geführt wurden?

Weiss man, wo jene Gefangene jetzt sitzen, die früher in Wladimir waren?

Sind Namen solcher Gefangenen verschiedener Nationalitäten bekannt?

Sind Gefangene heimgekehrt, die früher in Wladimir und später, nach der Umstellung in Wladimir, in anderen Gefängnissen oder Lagern waren? Ist es zu erwarten, dass solche Gefangene freigelassen werden?

Was ist bekannt von den anderen Gefängnissen, die in Frage kommen - z.B. Charakter des Gefängnisses, Nationalität der Gefangenen, Existenz von "Isolatoren", Anzahl der Verwahrten?

Besteht ein Gefängnis für politische Gefangene in Tobolsk? Was weiss man von diesem Gefängnis?

Es ist bekannt, dass von Kleist sich einmal in Corpus II

ct

(Krankenhaus) in Wladimir befand. Was weiss man von Zeit,
Zellennummer, Zellenkameraden, Zellennachbarn etc.etc.?

Anteckningar om samtal med Dr. Nether
vid Suchdienst/Hamburg den 3.4.1959.

Sedan minister Göransson av Dr. Wagner i Tyska Röda Korsets Suchdienst, Leitstelle Bonn, utverkat tillstånd för en tjänsteman från utrikesförvaltningen att besöka Dr. Nether vid Suchdienst/Hamburg för att ta del av uppgifter av intresse för efterforskningarna efter R.W.-g, hade jag idag ett längre samtal med Dr. Nether. I de under 2. refererade delarna av samtalen deltog även herr Milte vid Suchdienst/Hamburg.

1. Av samtalet - liksom av ett samtal med Herr Ohlsen, chef för Suchdienst/Hamburg, den 1 april 1959, - framgick, att det knappast finnes någon möjlighet för en utomstående att få tillstånd att på egen hand forska i Suchdienstes arkiv. Detta anses vara av strängt förtrolig natur och innehåller en rad utsagor, som - om de komme i en obehörigs hand - skulle kunna skada uppgiftslämnarna. (Däremot vore man villig att, i mån av möjlighet, lämna svenska regeringen uppgifter, som kunde tänkas vara av intresse för dennas efterforskningar efter försvunna svenskar, liksom man hade ett intimt samarbete med andra regeringar och utländska Röda Kors-organisationer.

Dr. Nether förklarade inledningsvis, att han för några dagar sedan fått del av en uppteckning av Dr. Wagner om dennes samtal med minister Göransson den 24 mars.)

2. Tillsammans med herr Milte genomgick vi därefter de olika punkterna i Dr. Nethers brev till baron de Geer den 20 januari 1959. Det framgick, att detta brev bygger på utsagor, som är kända för departementet.

3. Herr Milte förklarade, att han den 2 april - dagen förut - hade haft besök av Rudolf Philipp. Denne hade överlämnat en tresidig promemoria, ur vilken Nether uppläste ett stycke med konkreta frågor. Dessa vore:

cf

a) Har Suchdienst några uppgifter om fängelset Tobolsk? (Anledningen till frågan är troligen, att Brugger nämnt för Philipp, att prominenta politiska fångar numera förvaras i Tobolsk. Brugger har lämnat samma uppgift till oss, jfr P.M. den 3.11.58 över Leiflands samtal med honom. Såväl dr.Nether som Milte förklarade, att de icke tidigare hört talas om Tobolsk.

b) Förfogade Suchdienst över ytterligare utsagor av Horst Theodor Mülle, som kan ställas till familjens disposition? (Familjen har fått del av Mullers första, till Tyska Röda Korset i januari 1957 avgivna utsaga, vilken överlämnats av min.dir.Middelmann till ^{hövrättsrådet Lagergren} (amb.rådet Göransson) (hbr Göransson-Hichens-Bergström 3.10.58). Enligt uppgift av Mülle den 15 december 1958 har Philipp tillskrivit Mülle för att få kompletterande upplysningar, varvid Mülle hänvisat honom till svenska utrikesdepartementet (Jfr P.M.20.12.58).

c. Kunde Suchdienst lämna Philipp en lista på i Vladimir förvarade tyskar, som repatrierats under de senaste två åren? (Såvitt både Nether och Milte kunde erinra sig, vore Mülle den siste tyske medborgare, som lämnat Vladimir; denne hade anlänt till Västtyskland i november 1956 (?).

Milte förklarade vidare, att Philipp visat honom texten till en artikel om Wallenberg-frågans nuvarande läge, vilken skulle komma att publiceras inom den närmaste tiden i "en av Sveriges mest kända tidskrifter" (~~Krusas besök 1958~~). Milte kunde icke erinra sig tidskriftens namn, men av Philipps till honom lämnade uppgifter synes det icke osannolikt, att det rör sig om Vecko-Journalen. Artikeln skulle illustreras med fotografier av bl.a.Brugger.

Såväl Nether som Milte gjorde i detta sammanhang uttalanden, som tydde på att man på Suchdienst:s sida synes vara bekymrad över det sätt, varpå Philipp bedriver sina efterforskningar. Som ett typexempel på ett opsykologiskt och olyckligt tillvägagångssätt nämnde Milte Philipps samtal med Kraemer, som syntes ha blivit så "chockad" av Philipps frågor, att han invecklat sig i motsägelser och uppenbara felaktigheter i olika avseenden.

Vid sitt samtal med Milte hade Philipp uppträtt "på ett

rätt
fordrande sätt" och sagt, att Milte borde förstå, att
Suchdienst nu måste skaffa fram ytterligare uppgifter, som
styrkte, att Wallenberg vistats i Vladimir. Philipp hade
vidare förklarat, att hans arbete med ärendet icke förän-
leddes av något missnöje med det sätt varpå svenska
utrikesdepartementet handlade W-berg-ärendet. Han hade
goda kontakter med UD i Stockholm och vore bl.a. "du" med
en av dess högsta tjänstemän. Men UD värderade materialet
annorlunda, än vad familjen och Philipp själv gjorde.

Jag förklarade, att vi skulle vara tacksamma att få
del av de uppgifter, som Suchdienst skulle komma att lämna
Philipp som svar på dennes frågor, detta i överensstämmelse
med Wagners löfte till Göransson. Däremot ville vi icke
uttrycka några synpunkter på familjens undersökningar.
Nether sade sig förstå denna vår inställning - men uttryckt
sig i ordalag, som lät framskynta, att man hos Suchdienst
gärna skulle vilja finna en orsak att avbryta allt samarbet
med Philipp ("Om Philipp exempelvis låter publicera upp-
gifter, som han fått från oss och som är av den natur, att
de bort hemlighållas, måste vi givetvis ta frågan om vårt
samarbete med honom under omprövning").

4. Frågelista.

5. Under vårt samtal gjorde Nether och Milte några
kommentarer och uttalanden av allmän natur, vilka kan
erbjuda intresse.

Om Wallenberg fortfarande är i livet, vore det
enligt Nether naturligt, att han vistades i något strängt
isolerat fängelse. Sådana finnes säkerligen. Det vore
exempelvis troligt, att den till organisationen Freiheitlic-
he(?) Jurister i Västberlin knutne Dr. Walter Linze, som för
några år sedan bortrövades från Västberlin, vore inspärrad
i ett sådant fängelse. Man hade sålunda icke haft någon
kontakt med honom under de senaste åren. Men dessa fall
vore sällsynta. De allra flesta tyskar, som återvänt den
senaste tiden hade kommit från arbetsläger och öppna ar-
betskolonier. Man hade också intrycket, att det numera
icke erbjöde några större svårigheter att komma i kontakt
med(dessa).

Ljef

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

vissa upplysningar om
Raoul Wallenberg.

Budapest den 26 mars 1959.

HP 1.

Strängt förtroligt.

88

Ink. 6.4	59	
Avd. P	Gr. 2	Eu-5

aa / yf
Broder,

B
Ditt handbrev av den 7 mars i Wallenberg-ärendet har på grund av försening av våra kurirer icke kunnat besvaras tidigare. Och de uppgifter jag hittills lyckats erhålla är tyvärr negativa.

Vad först beträffar omnämmandet i den ungerska radio-utsändningen om Wallenberg får jag meddela, att ingen avlyssning sker vid härvarande brittiska legation. Sådan avlyssning sker emellertid i London av BBC:s Monitoring Board. På grundval härav sammanställes en periodisk översikt över öststaternas radioutsändningar. Vid en genomgång av detta material för den relevanta perioden, återfanns dock intet om den programpunkt, under vilken frågan om Raoul Wallenberggatan härstädes besvarades. Möjligen kan uppgifter erhållas vid förfrågan hos BBC i London, nota bene om de vid tillfället ifråga använda banden icke redan avmagnetiserats.

Något omnämmande av den sovjetiska noten den 6 februari 1957 i brittiska legationens pressöversikt har icke kunnat återfinnas. Själva har vi icke kvar exemplar av de ungerska tidningarna för 1957. Vi skall emellertid efter helgen söka i uppläggan vid härvarande bibliotek. Det är inte helt uteslutet, att något publicerats härom.

Vi fortsätter undersökningarna, och jag hoppas bli i tillfälle snarast kunna lämna Dig ytterligare upplysningar i frågan.

Sekreteraren Leifland,
S t o c k h o l m.

Hjärtliga hälsningar
J. von Dardel
J. von Dardel

10/4
Hamburg den 8 april 1959.
1 bil.

Strängt förtroligt

Herr Sekreterare,

hpw
./.
Härmed ber jag få översända ett i dag från
Suchdienst genom bud inlämnat brev. Enligt meddelande
från Suchdienst är detta det enda brev, som kommer
därifrån. Det skickas därför med kufir.

Juridiska kontoret
N. E. Ekblad
(N. - E. Ekblad)

Herr Sekreteraren L. Leifland,
S t o c k h o l m.

ct

DEUTSCHES ROTES KREUZ
SUCHDIENST HAMBURG

Abteilung II (Zivilvermißte)

⊗ HAMBURG-OSDORF, DEN 7. April 1959
BLOMKAMP 51
FERNRUF: 827953-56
DRAHTANSCHRIFT: SUCHDIENST HAMBURG

An das
Schwedische Generalkonsulat

24a) Hamburg 36
Alsterufer 15

Az.: A II - Dr.N./Jo.
Bei Beantwortung bitte angeben!

Betr.: Nachforschungen nach dem in der UdSSR verschollenen
Raoul W a l l e n b e r g , geb. 4.8.12 in Stockholm.
Bezug: Mündliche Absprache mit Herrn Leifland, Außenministerium
Stockholm, am 3.4.1959 in Hamburg.

Sehr geehrte Herren!

Gemäß o.a. Absprache übersende ich Ihnen in der Anlage einen
Brief, der an Herrn L e i f l a n d im Außenministerium
Stockholm gerichtet ist. Ich bitte Sie, diesen Brief weiter-
zuleiten.

Ferner füge ich den Durchschlag eines Schreibens an Herrn
P h i l i p p , Stockholm Ö, Grevturegatan 8 B, bei.

Hochachtungsvoll!

(Dr. B. Nether)

Anlagen

DEUTSCHES ROTES KREUZ

SUCHDIENST HAMBURG

Abteilung II (Zivilvermißte)

Föredragit för jord.-skaffen 5/5-59 / Lf
Leifland

HAMBURG-OSDORF, DEN 7. April 1959
BLOMKAMP 51
FERNRUF: 82 79 53 - 56
DRAHTANSCHRIFT: SUCHDIENST HAMBURG

An das

Schwedische Außenministerium
z.Hd. Herrn Sekretär L e i f l a n d
S t o c k h o l m
(Schweden)

A II - Dr.N./Jo.
Az.:
Bei Beantwortung bitte angeben!

Lf Betr.: Nachforschungen nach dem in der UdSSR verschollenen schwedischen Staatsangehörigen Raoul WALLENBERG, geb. 4.8.1912 in Stockholm.

Bezug: Besprechung in Hamburg am 3.4.1959.

Sehr geehrter Herr Leifland!

Hiermit erlaube ich mir, die von Ihnen übergebenen Fragen zu beantworten.

W l a d i m i r war ein "Gefängnis zur besonderen Verwendung" (tjurma ossobowo nasnatschenija). Uns sind noch drei weitere Gefängnisse dieser Art bekannt: Aleksandrowskij, Werchne-Uralsk und Nowotscherkassk (das Gefängnis Werchne-Uralsk ist im März 1954, das Gefängnis Aleksandrowskij vermutlich bald darauf aufgelöst worden). Diese Anstalten des sowjetischen Strafvollzuges wurden auch als "politische Gefängnisse" oder "politische Isolatoren" bezeichnet. Schon aus dieser Bezeichnung geht hervor, daß sie für die Verwahrung politischer Gefangener bestimmt waren. Da für diese ein Arbeitsverbot bestand, waren in ihnen für die Verrichtung notwendiger Arbeiten Kommandos von kriminellen Häftlingen untergebracht, die von den politischen streng isoliert gehalten wurden.

Das Gefängnis Wladimir bestand aus drei massiven Gebäuden (Korpusse genannt) mit Einzel- und Gemeinschaftszellen und einem Lazarett. Werkstätten in einem der drei Korpusse werden von den Heimkehrern nicht erwähnt.

Über die Belegung liegen keine zuverlässigen Angaben vor. Die Aussagen der Heimkehrer schwanken zwischen 300 und 2.000 Personen. Diese Divergenz ist darauf zurückzuführen, daß die In-

sassen wegen der strengen Isolierung der einzelnen Gebäudeteile und Zellen nur schwer einen Überblick über den Gesamtkomplex gewinnen konnten. Außer Russen und Ukrainern, die die Mehrzahl der Insassen bildeten, befanden sich in Wladimir Angehörige verschiedener Nationen, u.a. Polen, Ungarn, Finnen, Esten, Letten, Litauer, Japaner. Unter den Ausländern standen Deutsche weitaus an erster Stelle (zusammen mit Österreichern ca. 50% aller Ausländer). Bei ihnen handelt es sich ausschließlich um politische Gefangene, vorzugsweise höhere Offiziere mit gewissem politischen Einschlag, Angehörige von Abwehrstellen, höhere Parteifunktionäre und Diplomaten.

Den Charakter eines politischen Isolators hatte Wladimir zumindest noch August/September 1956. Zu diesem Zeitpunkt sollen dort größere Kontingente krimineller Gefangener eingetroffen sein. Diese Meldung stammt von einem Heimkehrer, der sich bis zum 22. September 1956 in Wladimir befand, und ist die letzte Bekundung über dieses Gefängnis überhaupt. Sie läßt immerhin die Annahme zu, daß eine Umstellung im Gange war, die evtl. mit der im Zuge befindlichen Reformierung des sowjetischen Rechtswesens, insbesondere des Strafvollzuges im Zusammenhang stehen könnte.

Die politischen Gefängnisse unterstanden ebenso wie die Zwangsarbeitslager dem MWD, zumindest war dies bis 1956 der Fall. Allerdings war ein Teil der Zwangsarbeitslager, und zwar nur ihre mildeste Form (für kriminelle Gefangene mit Strafen bis zu 3 Jahren) im Sommer 1953 dem MWD entzogen und dem Justizministerium unterstellt worden. Wenn Wladimir tatsächlich seinen Charakter verändert hat und heute nur noch eine Anstalt des sowjetischen Strafvollzuges für leichtere kriminelle Fälle ist, wäre es durchaus denkbar, daß für Wladimir jetzt die Zuständigkeit des Justizministeriums gegeben ist. Wenn dies zutreffen sollte, kann mit Sicherheit angenommen werden, daß die politischen Gefangenen, russische wie ausländische, in andere Gewahrsame überführt wurden. Über Veränderungen dieser Art liegen jedoch keine absolut zuverlässigen Bekundungen vor. Uns sind daher auch keine Gefängnisse bekannt, in denen sich Gefangene befinden könnten, die vor der vermutlichen Umstellung in Wladimir waren. Die in die Bundesrepublik entlassenen ehemaligen Insassen von Wladimir sind in solchen Gefängnissen nicht gewesen.

Verlegungen von Gefängnis zu Gefängnis fanden nur selten statt. Wer einmal in einen politischen Isolator eingewiesen wurde, blieb dort

bis zu seiner Entlassung oder bis zu seinem Tode. Innerhalb eines Gefängnisses waren dagegen Verlegungen häufig. Eine Tendenz, gewisse Gruppen von Gefangenen fortlaufend durch mehrere Gewahrsame zusammenzuhalten, bestand nach unseren Erkenntnissen nicht.

Ein Gefängnis für politische Gefangene in Tobolsk ist nicht bekannt. Generalfeldmarschall Ewald von Kleist ist am 15.10.54 im Gefängnislazarett Wladimir an Sklerose verstorben. Darüber liegen mehrfache Bekundungen vor, unter anderem durch das Sowjetische Rote Kreuz. Wie weit uns bekannte Heimkehrer Zellen-nachbarn des Verstorbenen waren, könnten wir nur durch eine besondere Befragung klären.

Ich füge Ihnen ferner den Durchschlag eines an Herrn Rudolph P h i l i p p , Stockholm gerichteten Briefes bei.

Mit verbindlichen Empfehlungen

Ihr

(Dr. B. Nether)

Anlage

*Bil. Suche Lissack, Hamburg, oke 7.4.59 Hll
GK Hamburg, bit hkr Ekblad - Wifland 2.4.59*

*Mulle ✓
W. abt. h. ✓*

7. April 1959

Herrn

A II - Dr.N./Jo.

Rudolph P h i l i p p

S t o c k h o l m Ö
Grevturegatan 8 B.

Betr.: Nachforschungen nach dem in der UdSSR verschollenen
schwedischen Staatsangehörigen Raoul WALLENBERG,
geb. 4.8.1912 in Stockholm.

Bezug: Telefonische Besprechung am 4.4.1959.

Sehr geehrter Herr Philipp!

Hiermit erlaube ich mir, die von Ihnen Herrn Milde vorgelegten
Fragen zu beantworten.

Über politische Gefängnisse in T o b o l s k ist uns nichts
bekanntgeworden. Da die Heimkehrer, die in den letzten Jahren
aus der UdSSR nach Deutschland entlassen wurden und von uns
befragt worden sind, bereits seit 1956 in Potma oder in Bykowo,
d.h. also in der Umgebung von Moskau waren, ist es nicht verwun-
derlich, daß wir keine Nachrichten über einen Vorgang erhielten,
der sich erst in den letzten Jahren abgespielt haben soll.

Unter den Heimkehrern, die in den letzten zwei Jahren in Deutsch-
land eingetroffen sind und die wir befragen konnten, befanden
sich keine, die noch nach 1957 in Wladimir waren.

Die von Ihnen gewünschten Auskünfte über den Heimkehrer Horst
Theodor M u l l e können wir nicht geben. Einmal, weil uns
derartige Angaben nicht vorliegen, zum andern, weil wir grund-
sätzlich keine Auskünfte zur Person eines Heimkehrers geben
können, ohne diesen selbst um sein Einverständnis gefragt zu
haben.

Mit Rotkreuz-Gruß!

[Signature]
(Dr. B. Nether)

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

vissa upplysningar om
Raoul Wallenberg

Budapest den 4 april 1959.

HP 1.

Strängt förtroligt.

Ink.	13.4	19	59
Avd.	Gr.	Mal	
P	2	Eu	I

Broder,

Raoul Wallenberg
J2

I anslutning till mitt handbrev den 26 mars får jag meddela Dig, att icke heller vid härvarande amerikanska legation sker någon avlyssning av den ungerska radions utsändningar - personalen är nu alltför fåtalig för att detta skall medhinnas. Däremot avlyssnas centralt alla utsändningar från öststaterna. Och vid hänvändelse i Washington torde man nog kunna vara oss behjälplig med att få fram de erforderliga upplysningarna. Min sagesman tillade, att allt material synes arkiveras. Legationen delgavs dock på egen begäran numera icke de mycket omfattande sammanställningarna.

Vad slutligen beträffar den ryska noten av den 6 februari 1957 har, såvitt vi kunnat utröna, inget omnämnande skett i ungersk press.

Hjärtliga hälsningar

Din tillgivne

J.-J. von Dardel

J.-J. von Dardel

Sekreteraren Leifland,
Stockholm.

opera mundi

P 2 8w I
17/4-59

TÉLÉPH.: OPÉRA 12-50 ET LA SUITE
TÉLÉGRAMMES: PERAMUNDI-PARIS

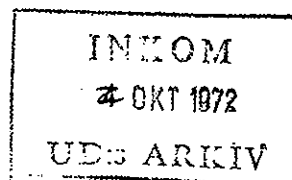
SOCIÉTÉ ANONYME
AU CAPITAL DE FR. 10.500.000
R. C. SEINE 56 8 13316
RÉP. PRODUCT. N° 8644 SEINE C. A.
CHÈQUES POSTAUX: 1619-51

7, Rue de la Paix
PARIS

CR/MK

Se 7/6-59

Paris, le 13 Avril 1959

Monsieur Gunnar Lerentzon
Kungl. Utrikes Deparmentet
Ministère des Affaires étrangères
Stockholm

Monsieur,

Au cours de notre entrevue d'Octobre dernier à Stockholm, vous avez bien voulu me dire que vous accepteriez de lire en français, quand il serait prêt, le manuscrit de Mme. Eva Kelecsényi-Buzassy sur "L'AFFAIRE WALLENBERG".

Ce manuscrit est maintenant prêt et je pourrais vous en communiquer un exemplaire si, comme je l'espère, vous êtes en mesure d'en prendre assez rapidement connaissance. Toutefois j'ai préféré vous écrire avant de vous envoyer le texte afin de m'assurer que vous êtes bien à Stockholm.

Dans l'attente de vos nouvelles, veuillez croire, Monsieur, à l'expression de mes sentiments les meilleurs.

Charles Ronsac

Charles Ronsac

Wien den 23 april 1959.
P E R S O N L I G T och
Strängt förtroligt:

Broder,

Då jag för några veckor sedan träffade Dr Raphael Spann, vilken, som Du kanske erinrar Dig, under cirka tio år suttit i olika sovjetryska fängelser och fängslager, bl.a. i Vladimir, upptog denne med mig frågan om Raoul Wallenberg, för vars öde han länge hyst ett starkt intresse.

Samtalet kom därvid även in på anledningen till att ryssarna så länge hemlighållit Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen och med sådan envishet förhindrat hans hemsändande.

Dr Spann trodde för sin del icke, att förklaringen här till var att söka däri, att Wallenberg på grund av sjukdom eller den behandling som vederfarits honom under fängelsevistelsen befann sig i så bedrävligt fysiskt tillstånd att han icke kunde visas upp i länder utanför järnridån. Dr Spann framhöll i detta sammanhang att, därest fångarna icke äro så illa därän att de snart komma att avlida, de ryska polismyndigheterna alltid finna möjligheter att återställa deras hälsotillstånd så att de utan skada för Sovjetunionens anseende kunna återvända till hemlandet. Min sagesman ansåg likaledes för uteslutet, att de sovjetryska polismyndigheterna under de senaste åren låtit avrätta Wallenberg för att på dylikt sätt likvidera ett besvärligt ärende. De fångar, man beslutat sig för att avliva, dömas som regel till döden och avrättas redan under de första månaderna efter domens avkunnande. Då de högre polisfunktionärerna aldrig på förhand kunna veta, huruvida icke en egenmäktig avrättning vid en senare tidpunkt skulle kunna läggas dem till last, skulle vidare ingen dylik funktionär våga taga på sitt ansvar att giva order om en avrättning av en viktig utländsk fånge, därest han icke hade tacksning av

Herr Envoyén Arne Lundberg,

Stockholm.

751

med order från politbyrån. Dr Spann var sålunda av den uppfattningen, att Wallenberg antingen avlidit på grund av sjukdom eller också fortfarande befann sig i livet.

Under det fortsatta samtalet visade det sig, att min interlokutör delade min uppfattning att om Wallenberg kvarhållits i Sovjetunionen så länge som skett, måste detta bero på att han av en eller annan anledning betraktats såsom särskilt farlig.

Då uppstår frågan vad det huvudsakliga skälet kan ha varit, att hans frigivande anses kunna medföra en så stor fara för Sovjetunionen.

I detta hänseende hade Dr Spann en intressant teori, som förefaller mig rätt så plausibel.

Enligt hans uppfattning ansåg sig Sovjetunionen inte kunna tillåta Wallenberg att lämna landet, enär denne efter sin återkomst till västern kunde uppträda såsom kronvittne gentemot Sovjetregeringen och genom sitt vittnesmål övertyga den allmänna opinionen i västerlandet om den antisemitism som på ledande håll i Sovjetunionen råder. Dr Spann erinrade om att Wallenberg, då han begav sig till det sovjetryska högkvarteret i Ungern, och därifrån icke återvändande, säkerligen levat i den övertygelsen, att de sovjetryska myndigheterna med tillfredsställelse såg på hans räddningsaktion till förmån för de ungerska judarna samt att missförståndet med hans tillfångatagande sannolikt skulle uppkläras så snart man på högsta håll i Moskva erfarit, vad han i detta hänseende uttalat. Det hade därför utan tvivel kommit som en chock för honom, han under förhören i de fängelser i Sovjetunionen, i vilka han vistats, fått klart för sig, att hans verksamhet i Ungern ingalunda uppskattats på sovjetryskt håll samt att antisemitismen, särskilt bland flera högre polisfunktionärer, var lika framträdande som på många håll i Tyskland. Därest Wallenberg, fortsatte Dr Spann, på grund av ett antisemitiskt inpass från en förhørsledares sida plötsligt brusat upp och visat sig upprörd över de iakttagelser han gjort, hade han därmed praktiskt tagit dömt sig själv till livstids fängelse i Sovjetunionen. Detsamma, tillfogade min interlokutör, hade utan tvivel varit fallet, om Wallenberg under samtal med någon person framfört kritiska anmärkningar mot Sovjetunionen på grund av den antisemitism som i inflytelserika kretsar råder.

Då jag frågade Dr Spann, om han kände andra fall, då utländska personer kvarhållits på grund av sina uttalanden mot antisemitismen

i Sovjetunionen, svarade han, att så icke var förhållandet men att Wallenberg i sistnämnda hänseende intog en särställning så till vida som hans vittnesmål, på grund av den verksamhet han utövat i Ungern, var av så oändligt mycket större betydelse än uttalanden från andra mer eller mindre okända fångar, som återvänt till sina hemländer.

Min interlokutör tillfogade, att han å andra sidan under sin fångenskap i Sovjetunionen träffat ett flertal ryska judar, som på obestämd tid kvarhållits i koncentrationsläger med anledning av oöverlagda kritiska anmärkningar mot eller angrepp på myndigheterna på grund av dess antisemitiska inställning.

Min sagesman underströk, att beskyllningar mot de ledande i Sovjetunionen för antisemitism är en mycket känsligare sak än man i västerlandet föreställer sig. De makthavande i Kreml vilja till varje pris förhindra att uppgifter om deras verkliga inställning till den judiska befolkningen spridas och vinna tilltro i Europa och Förenta Staterna. Anledningen härtill är att de sovjetryska myndigheterna i stor utsträckning för sina olika syften alltjämt kunna utnyttja personer av judiskt ursprung. Dessa möjligheter skulle snart upphöra, därest uppgifterna om antisemitismen på ledande håll i Sovjetunionen bleve allmänt kända. Därtill kommer, att genomförandet av sovjetryska taktiska syften och mål i olika delar av världen ofta skulle väsentligt försvåras, därest regimen som sådan stämplades såsom antisemitisk och i detta hänseende jämfördes med det tidigare nazistiska Tyskland.

I detta sammanhang vill jag fästa Din uppmärksamhet på en annan fråga. Under våra diskussioner om fallet Wallenberg ha vi bl.a. ofta undrat, om det sovjetryska utrikesministeriet hade möjligheter att påverka viktigare beslut i denna fråga. Jag gjorde därvid gällande - och såvitt jag erinrar mig delade Du i stort sett min uppfattning - att inga dylika möjligheter föreligger. I en mycket intressant artikel i "Life" av den 23 mars 1959, som Jarring haft vänligheten att sända mig, har en avhoppad högre rysk polisofficer vid namn Deriabin berört ett enligt min mening fullt analogt fall. Den sistnämnde berättar,

att då den västtyske advokaten Dr Linze 1952 av den sovjet-
ryska MGB med våld bortfördes från Berlin och västmakternas
representanter till en början gjorde förfrågningar och därefter
protesterade i Moskva, inskränkte sig det sovjetryska utrikes-
ministeriet till att vidarebefordra förfrågningarna till MGB:s
högkvarter med anhängan om uppgift hur dessa skulle besvaras.
Utrikesministeriets befattningshavare med ärendet var sålunda av rent
förmedlande art och något som helst försök att påverka avgörandet
av detta gjordes icke. Däremot meddelar Deriabin, att MGB omedel-
bart efter Dr Linzes bortförande avgav en rapport i ärendet direkt
till Malenkoy, vilken då synbarligen var den medlem av politbyrån,
som speciellt hade hand om övervakningen av säkerhetspolisen.

Mik. Deriabin
Sten Sten
Sven Allard
Sven Allard

*Test I har jag fått en del från
ungsten och Sten Sten och
Lille och en från hantverksman i
Skall. Från den är det en
Mik. Deriabin*

Leifland/AVS

vid. befordran av skr.
t.dr. Nether, Suchdienst

STOCKHOLM		19
Stockholm den 30 april 1959.		
N:o	1	bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹

Broder,

./.

Åberopande Din chefs handbrev till mig den 8 april ber jag närslutet få översända en skrivelse till Dr. Nether, Suchdienst/Hamburg med tack för den vänlighet han visat mig under ett besök i Hamburg och för ett brev jag häromdagen fick från honom.

Jag vore Dig förbunden, om Du ville vidarebefordra brevet till Nether. Det kan utan olägenhet sändas med posten.

(Leif Leifland)

Herr Konsul C:son Kjellberg,
H a m b u r g .

Exp. 16/5-59
avs

tack för vänlighet

STOCKHOLM		19
Stockholm den 30. April 1959.		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	P	GR. 2
		MÅL. Eu ¹

Sehr geehrter Herr Doktor Nether:

Ich möchte Ihnen hiermit meine grosse Dankbarkeit für das Entgegenkommen, das Sie mir während meines Besuches in Hamburg in der ersten Aprilwoche erwiesen haben, zum Ausdruck bringen. Ferner möchte ich Ihnen für alle mir so ausserordentlich wertvollen Angaben danken, die in Ihrem Brief vom 7. April enthalten sind. Dieser Brief ist durch das Schwedische Generalkonsulat in Hamburg an mich weitergeleitet worden.

Der Zeitschriftenartikel, über den wir uns während unseres Gespräches unterhielten, ist hier noch nicht veröffentlicht worden.

Mit ausgezeichnete Hochachtung,

(Leif Leifland)

(Betr. Mülle/Goguberidsses utsaga anger Mülle tidpunkten förmodligen 1951-52; Rehekampff säger att Goguberättat för honom om W-bergs vistelse i sjukhuset någon gång år 1950-51 roligast dock 1950-51)

Schöggels och Bruggens utsagor om W-berg avser tidpunkter ett ~~xxx~~ eller ett par år efter det att Tomsen lämnat Vladimir och repatrierats. Minnet av en person som haft ringa möjligheter till knackningsförbindelser, kan knappast dröja sig kvar så länge i corpus II. (Tomsens vistelse i corpus III kan knappast ha spritt sig i fängelset, eftersom han de dagarna vistades tillsammans med personer, som samtidigt med honom repatrierades). Om hans vistelse i corpus II spritt sig till corpus III och där cirkulerat under så lång tid, att ett par nykomlingar hört talas därom (Brugger kom till Vladimir 22.5.1954, Mülle i februari 1956), borde några uppgifter från detta "mellanstadium" ha kunnat lämnas av åtminstone några av det stora antal f.d. Vladimir-fångar, vilka utfrågats om vad de evt kände om W-berg eller någon svensk i Vladimir. Från Vladimir tiden föreligger endast Turyns och Uibels uppgifter om Tomsen. Dessa båda personer ha dock icke tvekat om att namnge svensken såsom Tomsen. Man kan dock beträffande dessas utsagor icke helt utesluta möjligheten av en förväxling åt motsatt håll, d.v.s. ^{att} deras uppgifter om Tomsen skulle möjligen kunna avse W-berg. Både Turyn och Uibel har av medfångar beskillts för att ha gått ryssarnas ärenden. Uibel skulle enligt uppgift ha "klagat" på cellkamrater för ryssarna. Anmärkningsvärt är att han, som tydligen under fångenskapen icke hyst någon större lojalitet mot sina "olycksbröder", efter hemkomsten skyndat sig att fullgöra sin plikt betr. en "olycksbroder" ^{ons}

Utkast
AVS

16 4/4
1-5 3
11-24)

May 59

H. Grossheim-Krisko anställdes år 1944 under namnet Henry Thomsen vid svenska beskickningens i Budapest B-avdelning. I januari 1945 arresterades han av ryssarna, fördes till Moskva, vistades först en kort tid i Lubljanskaja-fängelset, därefter under tiden mars 1945 - april 1950 i Lefortovskaja-fängelset, under tiden mars 1950-slutet av februari 1952 i Butyrka (med undantag för kort mellanspel i Lublj. december 1951). I Vladimir vistades han under tiden mars 1952 - 19 juni 1953. Från Vladimir överfördes G.-K. till uppsamlingslägret i Tapiou, varifrån han i december 1953 repatrierades till Västtyskland. Han kontaktade beskickningen i Bonn i januari 1954.

Grossheim-Krisko, vilken är tysk~~land~~mborgare, född av tyska föräldrar i Ryssland men sedan 11-årsåldern bosatt i Tyskland, utgav sig vid tillfångatagandet för att vara norrmannen Henry Thomsen. För ryska förhørsledarna avslöjade han sin verkliga identitet först hösten 1951, men vid samtal med sina medfångar begagnade han sig även sedermera av namnet Thomsen.

G.-K. upprätthöll under fängelsetiden knackningsförbindelser med sina cellgrannar. Han har på förfrågan (dec.1958) förklarat, att han vid knackningsförbindelserna ^{nog} oftast presenterat sig som "Thomsen från svenska beskickningen i Budapest". Dock har han betonat, att det i Vladimir (där han hela tiden - med undantag av de sista dagarna före avtransporten från detta fängelse, ^{; (Lupus III)} där han ~~samm~~anfördes med övriga

utländska fångar som skulle repatrieras, - vistades i corpus II) varit svårt att upprätthålla knackningsförbindelser till följd av stark kontroll från fångpersonalens sida. Dessutom satt han under hela denna vistelse i corpus II i en hörncell i andra våningen. (I cellen ovanför hade han haft knackningsförbindelser med systemen till Stalins första fru; i granncellen hade till stor del ryska medborgare varit inspärrade)

En teori har framkastats om att förväxling skulle ha ägt rum mellan Grossheim-Krisko och Wallenberg, och att uppgifter avseende Wallenberg i själva verket skulle hänföra sig till Grossheim-Krisko.

Den italienske journalisten ^{Fraudefile} har uppenbarligen utgått från att Thomsen är identisk med Wallenberg. Hans utsaga om sammanträffandet med Thomsen/Wallenberg hänför sig emellertid till Butyrka-fängelset år 1950, där han under c:a en månad delat cell med Thomsen/G.-K. vilket den senare bekräftat.

Namnet Grossheim har nämnts i ett par sammanhang av återvända f.d. fångar. Tysken Zechlin hade i Tapiau sammanträffat med G. Vidare har tysken Starke, vilken ävenledes sammanträffat med G. i Tapiau, haft uppgiften att lämna. Han kände till bägge G.-K.:s namn (Grossheim/Thomsen) och har sedan han (Starke) från Tapiau fått återvända till Vladimir berättat om Thomsen för tysken Vogt. Båda dessa personer hade dock fullt klart för sig att G.-K. ej är identisk med W.-berg. (Vogt hade f.ö. fått intrycket att Thomsen vore ungrare) Enligt tysken Biermann hade Starke för denne talat om en norrman, utrustad med svenskt pass, vilken tidigare vistats i Lefortovskaja-fängelset.

Vidare har namnet Grossheim nämnts av amerikanen Cumish (endast namnuppgift å en person, som tidigare skulle vistats i Alexandrovsk, ingen uppgift å dennes nationalitet).

Namnet Thomsen har förekommit i några sammanhang. En uppgift rör svensken eller svensk/tysken Thomsen och avser Lubljanskaja-fängelset år 1945. En annan uppgiftslämnare har förklarat sig känna till Thomsen och Wallenberg. - Beskickningen i Wien har i november 1955 vidarebefordrat en anteckning från österrikiska statspolisen (uppgiftslämnaren vore okänd), vilken gick ut på att en svensk vid namn Tonsen 1945 häktats av röda armén och förts till Moskva. Denna skulle tillhöra en förmögen familj och varit affärsman i Budapest.^u Tonsen skulle ännu 1955 setts antingen i Alexandrovsk eller i Vladimir. - Tysken Paul Koch^{om personen Thomsen skulle ha hört talas om honom} (har hört namnet Henry Thomsen nämnas, men aldrig träffat denne. - Vidare har österrikaren Jancsy meddelat, att några ryssar i Lefortovskaja-fängelset år 1948 knackat ett meddelande, att i fängelset funnes en norrman med förnamnet Henry.

Förutom ovanstående uppgifter om Grossheim-Krisko, alias Henry Thomsen, har till departementets kännedom kommit endast två utsagor om Thomsen, vilka ^{bärygga} avser Vladimir-fängelsets corpus II i mars 1953. Tysken Adam Uibel har i juli 1955 spontant tillskrivit beskickningen i Bonn och berättat, att han i mars 1953 i fängelsesjukhuset i Vladimir "gesprochen" med den svenske diplomaten Tomsen, vilken tjänstgjort vid svenska beskickningen i Ungern och 1945 häktats av ryssarna. Tomsen hade bett Uibel, att om denne frigavs tidigare än Tomsen, underrätta svenska beskickningen. Tomsen

med vilken han 2½ år tidigare haft en knackningsförbindelse som måste ha varit tämligen knapphändig, eftersom Tomsen/Grossheim-Krisko själv icke har något som helst minne av densamma. Beträffande Turyn, vilken ävenledes betecknats som "Spitzel", har denne icke "självmant" lämnat sina uppgifter. Hans utsaga att han haft kontakt med Tomsen bekräfta icke av denne, och hans uppgift att Tomsen skulle meddelat att han vore svårt sjuk kan tydligen icke stämma med verkliga förhållandet. Dessutom kan Turyn knappast ha varit cellgranne till Tomsen. Turyn uppger sitt cellnummer till 21 (Anmärkas må att Turyn ursprungligen rekommenderat för utfrågning på grund av sitt goda sifferminne). Tomsen har förklarat sig hela tiden i corpus II ha vistats i hörn cell; vid första samtalen år 1954 uppgav han dennas nummer vara 19. Mellan cellerna 19 och 21 ligger cell nr 20. (Denna cellplacering stämmer med på grundval av v. Hinckeldeys m.fl. lämnade uppgifter uppgjord skiss över corpus II cell nr 19 är där hörncell.) Den person med vilken Turyn själv haft knackningsförbindelse, på grund varav han återförts till corpus III, kan alltså knappast ha varit Tomsen. Kan Turyns svårt sjuke svensk möjligen i själva verket ha varit Wallenberg och Turyn beträffande namnuppgiften Tomse evt påverkats av Uibel? (Jfr Bruggers uppgift, att han efter sjukhusvistelsen juli/aug. 1954, då han haft förbindelsen med W-berg, talat härom med Turyn och Uibel, vilka även förklarat sig ha haft kontakt med W-berg.) Det finns ^{V. J.} intet som talar emot att både G.-K./Tomsen och Wallenberg samtidigt ^{kan ha} vistats i corpus II.

Slutligen må parentetiskt nämnas, att enligt uppgif Wallenbergs namn ibland förväxlats med Wallenstein. Tyske H. Meyer har förklarat att han i Vladimir hört namnet

Wallenstein och att denne sutte fängslad i Vladimir. Meyer trodde
att W-stein alltjämte vore kvar där. (1954). Wallenstein har dock
aldrig varit i Vladimir: s.

vore dömd till 25 års fängelse för spioneri. Uibel förklarade sig beredd lämna ytterligare upplysningar; han ansåg det för sin plikt att uppfylla sina olycks-kamraters önsknings. (Eftersom Tomsen vore "ett klart fall" och Uibel dessutom betecknats som cellspion (Jancsy), kontaktades ej Uibel för ytterligare uppgifter)

Hösten 1956 hördes i samband med kontroll av Schöggels utsaga bl.a. österrikaren Turyn. Denne uppgav att han i mars 1953 från cell 21 i corpus II haft knackningsförbindelse med Tomsen, som tillhört svenska legationen i Budapest och meddelat att han vore svårt sjuk. Ryssarna hade upptäckt signalerandet och förflyttat Turyn till corpus III.

Grossheim-Krisko har på förfrågan förklarat, att han icke har något som helst minne av dessa båda personer. Dessutom förklarar Tomsen att han under vistelsen i Vladimir aldrig varit svårt sjuk och därför knappast kan ha knackat ett meddelande av sådan innebörd.

Slutligen kan nämnas att herrar Brugger, Schöggel, Mülle och Gouazé på förfrågan förklarat sig aldrig ha hört talas om Grossheim-Krisko eller Thomsen.

I sitt memorandum av den 6 februari 1957 förklarade sovjetregeringen under åberopande av en rapport från den år 1953 avlidne fängelseläkaren Smoltsov till den likaledes avlidne säkerhetsministern Abakumov, att den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947. Svenska regeringen framhöll i sin svarsnote den 19 februari 1947, att den hade svårt att tro, att all annan dokumentation förande Wallenbergs vistelse i sovjetiska fängelser skulle vara helt utplånad, samt förbehöll sig att ställa till förfogande det ytterligare material rörande Wallenberg, som av den svenska regeringen bedömes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen!

Den 9 februari 1959 överlämnade ambassadören Sohlman till vice utrikesminister Zacharov en ny démarche i W-berg-frågan, vari hänvisades till ovan citerade passus i den svenska noten av den 19 februari 1957. I noten förklarades, att ett flertal utsagor kommit till svenska regeringens kännedom av innebörd, att Wallenberg efter år 1947 överförts till fängelset i Vladimir. Med anledning härav anhöll svenska regeringen, att sovjetregeringen företoge en skyndsam undersökning i syfte att fastställa om Wallenberg vistats i Vladimir-fängelset.

Beträffande bakgrunden till den förnyade démarchen och de däri om nämnda utsagorna må följande anföras.

Vladimir-fängelset är beläget i staden Vladimir, c:a 180 km nordost om Moskva. ^{Efter vad man är för säker på} Fängelsets sjukhusavdelning det s.k. corpus II, användes även som isolator för viktigare fångar. Möjligheterna till effektiv isolering i denna del av fängelset betecknas som synnerligen goda, och ~~utan tvivel~~ torde möjlighet funnits att där under en längre tid isolera en person, utan att övriga interner i fängelset finge kännedom därom. Cellerna vore utrustade för två interner, men en fånge fick ofta vistas ensam i ^{en} ~~sin~~ cell. Fångarna tilltalades med nummer, och det vore på grund av vaktpersonalens påpasslighet svårare att där upprätthålla knackningsförbindelser med cellgrannar än i ex.vis corpus III (huvudbyggnaden i Vladimir-fängelset) ^{en del} och Moskva-fängelserna.

På ett relativt tidigt stadium blev det känt, att en rad ^{personer} ~~viktigare~~ fångar efter år 1947 överförts från Moskva-fängelserna till fängelset i Vladimir. Misstanken uppkom då att även Wallenberg ^{Kunde ha} överförts till detta fängelse. Flera hemvända f.d. fångar uttryckte också en förmoda att W-berg medföljt strömmen av viktigare personer till Vladimir.

2 | Bland fångarna i Vladimir förekom de mest skilda nationaliteter: tyskar, österrikare, finnar, japaner, fransmän, engelsmän, amerikaner etc samt givetvis en hel del sovjetmedborgare. En del uppgiftslämnare har förklarat, att de hört talas om svenskar i Vladimir. Så skulle en svensk journalist o.ytterligare en svensk - evt år 1953 - sitta fängslade i Vladimir (Geissler). En person uppger att han av en ryss eller japan hört att två svenskar voro fångna i Vladimir-fängelset (H.Schmidt). (S."antagit" att svenskarna tillhört någon beskickning)

En uppgiftslämnare förklarar att han år 1951 hört talas om en svensk i Vladimir-fängelset. Sagesmannen vore en ryss. (Sperlich). En person uppger sig i Vladimir sammanträffat med en svensk vid namn Eriksson, vilken berättat att han jämte två andra svenskar, vilka då (1950) även vistades i Vladimir-fängelset, tillfångatagits på Balkan hösten 1944, där de varit knutna till röda korset.

Ovancerade uppgifter torde vara alltför vaga för att kunna tillmätas någon större betydelse.

Enligt flera uppgiftslämnare har Wallenbergs namn då och då nämnts i Vladimir. Vad som sagts om denne har emellertid varit tämligen oklart. Några f.d. fångar har uppgivit att samtalen om W-berg rörde dennes vistelse i Moskva-fängelserna. Några uppgiftslämnare har förklarat sig ej kunna erinra sig vad som sagts om Wallenberg. Eventuellt skulle vad som sagts om denne ha hänfört sig till Moskva (Bretthauer). Tysken ten Hompel har förklarat att han flera gånger under tiden 1948-1953 i Vladimir hört talas om Wallenberg, bl.a. att denne skulle vistas i detta fängelse. ten Hompel har emellertid vid senare tillfälle förklarat sig ej vara helt säker på denna punkt.

En tysk vid namn Adolf Siegel har vid samtal i december 1955 uppgivit, att han i slutet av år 1954 i Vladimir-fängelset fått ett meddelande från schweizaren de Latry, vilket meddelande gått ut på att en svensk och tre schweizare sutte isolerade i corpus III. de Latry i sin tur skulle ha fått uppgiften från en schweizare från Montreux vilken vore en av de isolerade. (Denne schweizare torde vara identisk med Emil Brugger.) ^{fr. n. sam.} De Latry har vid samtal ~~na~~ ej bekräftat

Siegels uppgift utan uttryckt en förmodan att meddelandet avsåge en rysslandssvensk vid namn Leuvenhaupt, vilken de Latry sammanträffat med i ett Moskva-fängelset. Denne Leuvenhaupt har veterligen dock aldrig vistats i Vladimir fängelset.

I oktober 1956 kontaktades svenska konsulatet i Zürich av österrikaren Schöggel. Denne uppgav, att han under tiden 16 april - 28 maj 1955 vistats i samma cell som W-berg i Vladimir-fängelsets corpus II. Vid ingående förhör av från departementet utsänd medarbetare (hr Lorentzon) berättade Schöggel följande om sitt sammanträffande med W-berg. (Schöggel förklarade sig villig att under edlig förpliktelse underteckna protokoll rörande av honom lämnade upplysningarna.) W-berg hade efter tillfångatagandet förts via Lemberg till Lubljanskaja-fängelset i Moskva. I Vladimir hade W-berg vid Schöggels sammanträffande med honom vistats i flera år. W-berg hade alltid hållits isolerad. W-berg vore förlamad i vänster sida, kunde knapast stå eller gå, hade dagligen erhållit injektioner och bar glasögon av rysk modell. W-berg hade bett Schöggel att till svenska myndigheter meddela, att han vore svensk diplomat och i januari 1945 häktats av sovjetryska myndigheter i Budapest. Han hade vidare bett att det icke skulle komma till hans släktingars kännedom, att hans hälsotillstånd vore dåligt. Schöggel var icke säker på om W-berg uppgivit sitt namn för honom. - Anledningen till att Schöggel, vilken frigivits ur sovjetisk fångenskap redan i juni 1955, icke tidigare meddelat svenska myndigheter om sitt sammanträffande med W-berg, förklarade Schöggel vara att han till en början varit mycket rädd för den sovjetryska ockupationsmakten i

Österrike. Han hade senare läst om W-berg i en tysk tidning och därvid kommit att tänka på sin sjuke medfång

I anledning av Schöggels utsaga hördes en rad av dennes f.d. medfångar i Vladimir-fängelset. Allmänna omdöme om Schöggel visade sig vara, att denne var fantasifull, lögnaktig, girig och under fångenskapen verkat som cellspion. Rörande Schöggels cellvistelser i Vladimir-fängelset har framkommit, att denne huvudsakligen vistats i olika celler i corpus III. Hans cellvistelser har tämligen väl kunnat kartläggas utom för tiden hösten 1954 - mars/april 1955. Under denna tid är det troligt att han vistats i sjukhusavdelningen.

Med anledning av att Schöggel betecknats såsom otillförlitlig, att han läst om W-berg i tysk press och att hans uppgifter ej kunnat bekräftas vid samtal med andra Vladimir-fångar, bedömdes hans utsaga såsom ^{falsk} okontrollerbar och föranledde ingen åtgärd i avvaktan på eventuella ytterligare uppgifter om W-berg i Vladimir-fängelset.

Tysken H.T. Mülle har - först till tyska röda korse och sedermera vid ingående förhör från svensk sida - uppgivit, att georgiern Goguberidse, med vilken Mülle delat cell i Vladimir-fängelsets corpus III ^{under tiden 27.2 - april 1956} ~~från den 27.2.1956~~, för honom berättat följande. Goguberidse hade omkring åren 1951-52 vistats i Vladimir-fängelsets sjukhus och därvid erfarit, att bland där isolerade fångar befann sig även en svensk vid namn Wallenberg. I samband med kom-

munikén vid statsminister Erlanders besök i Moskva hade Goguberidse under ett förhör hört en politisk officer i Vladimir-fängelset säga, att "den Wallenberg können sie lange suchen". - Mulle har förklarat sig beredd att avgiva sin utsaga under edlig förpliktelse.

Med anledning av Mulles uppgifter har en hel del personer hörts, vilka haft kontakt med Goguberidse. Tysken Rehekampff har bekräftat, att han någon gång under tiden 1950-53 hört av Goguberidse, att Wallenberg skulle vara isolerad i sjukhuset i Vladimir.

- Allmänna omdömet om Goguberidse är att denne är impulsiv men helt tillförlitlig. Även Mulle och Rehekampff kan betecknas som tillförliga personer. Parentetiskt må nämnas, att Goguberidse frigavs hösten 1956 och vistats i Tiflis, men att han sedermera åter berövats sin frihet.

Den i Wien bosatte statslöse Eugen Török har vid samtal i februari 1957 uppgivit, att schweizaren Brugger någon gång under tiden november 1955 - februari 1956 berättat något om Wallenberg. Berättelsen torde ha hänfört sig till år 1950/51^{x)} och hade förmodligen gått ut på att Brugger själv haft (eller träffat någon som haft) knackningsförbindelse med Wallenberg.

Finnen Vladimir Bastamov, vilken hörts genom finska polisens försorg, har uppgivit, att Schweizaren Emil Brugger berättat, att han år 1955 i fängelset Verchne-Uralsk hade hört berättas att W-berg tidigare skulle ha varit i detta fängelse men att han någon gång år 1954 eller 1955 flyttats till Vladimir-fängelset. Bastamov sät-
satte icke större tilltro till detta rykte. (Här må inskjutas, att efter vad som senare framkommit Brugger från den 22.5.1954 vistats i Vladimir-fängelset).

Fransmannen Lucien Gouazé frigavs ur sovjetisk fångenskap i mars 1958. I avvaktan på visum vistades Gouazé på franska ambassaden i Moskva, varvid han sysselsatte⁵⁴ sig med att nedteckna en del uppgifter om medfångar. Enligt en uppteckning av Gouazé, insänd via svenska ambassaden i Moskva, hade Bastamov och Brugger meddelat hösten 1955 att de "étaient en contact téléphonique" med en person, som utgav sig för att vara svensk konsul, häktad 1945 i Budapest. Ett par dagar efter återkomsten till Paris hördes Gouazé av hr Lorentzon, varvid han bekräftade vad han angivit i sin uppteckning och även namngav Wallenberg. Vid senare samtal har Gouazé vidhållit uppgiften om tidpunkten hösten 1955, samt förklarat att det var Brugger som varit i kontakt med Wallenberg i corpus II. Gouazé hade varnat Brugger för att berätta om

x) (Töröks utidsupp-
gift kan ej anses
tillförlitlig. Han
uppger att Brugger
vistades i Vladimir
från 1950. I själva
verket kom Brugger
till detta fängelse
först i maj 1954.)

sin knackningsförbindelse med Wallenberg för sina medfångar, då fallet W-berg vore "un cas très grave".

Med anledning av att schweizaren Brugger tydligen hade något att berätta ^{om} Wallenberg avvaktades Bruggers frigivning och återkomst med stort intresse.

Emil Brugger återkom i slutet av oktober 1958 till Schweiz och har vid ett par tillfällen hörts av hrr Lorentzon och Leifland. Brugger har uppgivit följande: I slutet av juli 1954 tillbringade Brugger en vecka å 10 dagar i corpus II, där han vårdades för ögonlidande. Som cellkamrat hade han fältmarskalken von Kleist. Fången i granncellen hade en av de första dagarna börjat knacka, men Brugger hade icke i början vågat besvara knackningarna. På fråga vem som vistades i Bruggers cell hade Brugger sedan svarat, att han vore schweizare. Grannfången hade då knackat följande: "Mitt namn är Wallenberg. Jag var förste sekreterare vid svenska beskickningen i Budapest. När ni blir frisläppta ber jag er att ta kontakt med svensk beskickning eller konsulat och tala om att jag finns här". Wallenberg hade icke lämnat några ytterligare meddelanden, förutom att han vore ensam i sin cell. Vid det senare samtalet ändrade Brugger sin uppgift därhän, att Wallenberg sagt sig vara "Sekretär der Legation von Budapest". Brugger förklarade även att han uppfattat svenskens namn såsom Wallberg och först då han i Pravda läst kommuniké efter statsminister Erlanders besök i Moskva fått klart för sig att namnet var Wallenberg. Han uppgav sig vidare icke vara helt säker på svenskens uppdrag att underrätta svenska myndigheter.

Brugger uppgav beträffande cellkamrat von Kleist

att denne
avlidit någon eller några månader efter det att Brugger
förts ut ur cellen. (Enligt vad departementet erfarit,
avled von Kleist hösten 1954). Beträffade övriga medfångar
vilka skulle kunna bekräfta Bruggers utsaga, visade Brugge
en obenägenhet att namnge sådana. Före sjukhusvistelsen
juli/aug. 1954 uppgav sig Brugger ha delat cell med Brett-
hauer (vilken omkommit vid en olyckshändelse efter åter-
komsten till Tyskland, vilket förhållande Brugger kände
till). (Enligt vad som är känt för departementet delade ~~de~~
Bretthauer och Brugger cell juni 1954.) Bruggers obenägen-
het att namnge medfångar kan ha berott på tillfällig trött-
het. - Mot Brugger talar ~~även~~ att han lämnat sin utsaga
först efter ^{av schweiziska myndigheter} ~~en~~ en veckas förhör, ^{för} och där sedan han läst
en artikel ang. Höchlis upplevelser i sovjetisk fångenskap
och dennes uppgifter om W-berg (se (nedan)). Bruggers tycks
hysa livlig animositet mot Höchli. Den schweiziske för-
hørsledaren har dock på förfrågan uppgivit, att förhören
med Brugger till en början huvudsakligen berört amerikansk
underrättelseverksamhet ^{och} i Wien och därefter medfångar av
schweizisk nationalitet. Brugger hade omtalat namnen på
vissa utländska medfångar men endast i sammanhang med
"konkreta frågor", varför förhørsledaren icke funnit det
anmärkningsvärt att Brugger under de första förhören ej
självant nämnt W-bergs namn. Att Brugger skulle lämnat
sina uppgifter under påverkan av Höchlis artikel motsäges
även av ^{en Tysk} Souazés uppgifter.

Beträffande Bruggers tillförlitlighet har schweiziska
vederbörande förklarat att hans uppgifter i stort sett
visat sig vara korrekta. Brugger arbetade före tillfånga-
tagandet ⁽¹⁹⁴⁸⁾ ^{i Wien} såsom agent, enligt en källa som dubbelagent, d.v.
för såväl CIC som för Tysarna. Från vederbörligt schwei-

ziskt och amerikanskt håll föreligger dock icke några ~~max~~ ofördelaktiga uppgifter om Brugger.

Slutligen må beträffande Bruggers utsaga nämnas, att Brugger sagt sig efter sjukhusvistelsen juli/aug. 1954 ha berättat om sammanträffandet med W-berg för två medfångar, Turyn och Uibel. Dessa hade då förklarat, att även de år 1953 i corpus II haft knackningsförbindelser med Wallenberg. (Turyn och Uibel karakteriseras av Brugger som "grosse Spitzel".) Dessa två personer har uppgivit (1956 resp. 1955) att de i mars 1953 i corpus II varit i knackningsförbindelse med svensken Tomsen. Tomsen, vilken är identisk med Grossheim-Krisko, var vid krigsslutet knuten till svenska beskickningens i Budapest B-avdelning. Tomsen vistades i Vladimir (corpus II) under tiden mars 1952-juni 1953. Tomsen/Grossheim-Krisko har på förfrågan förklarat sig icke ha något som helst minne av några knackningsförbindelser med dessa båda ~~herrar~~ ^{personer}.

Med anledning av de nya spår, vilka pekade mot att Wallenberg vistats i Vladimir, ansågs nödvändigt att ånyo höra övan omtalade Schöggel. Schöggels nu lämnade uppgifter avvek på en väsentlig punkt från tidigare lämnad utsaga. Sammanträffandet med svensken hade ägt rum i februari 1955 och varat blott något mer än en natt. Sålunda hade Schöggel senare eftermiddag införts i svensker cell. Denne hade på "tung" ryska frågat efter Schöggels nationalitet. Då Schöggel försägrat att han var österrikar hade svensken sagt att han vore svensk, att han varit fängslad sedan 1945, till en början suttit i Moskva, förmodligen Lubljanskaja-fängelset, alltid varit ensam utom

vid något tillfälle i Moskva. Svenskens förflyttning från Moskva till Wladimir torde ha ägt rum ungefär 1949/50. Schöggel var dock osäker på denna punkt. Svensken hade så småningom övergått till tyska, vilket han ävenledes talat "tungt". Svensken hade varit svårt sjuk och icke kunnat röra sig, haft dåliga tänder (i sin två år tidigare lämnade utsaga hade Schöggel uppgivit, att svensken vore nästan utan tänder). Svensken som varit helt sängliggande hade fått injektioner i stora sprutor. Läkaren i sjukhuset var vid denna tid kvinnlig. (Stämmer även med tidigare uppgift av Schöggel).

Schöggel visade sig ha svårt att erinra sig namnet Wallenberg. Han förväxlade det sedan han äntligen kommit det med namnet Wallenstein.

Schöggel berättade vidare, att den politiske officeren i sjukhuset morgonen efter det han införts i svenskens cell, utropat; vad är det för en typ, varefter Schöggel några minuter senare förts ut ur cellen. Schöggel hade senare vid flera tillfällen förhörts om vad svensken berättat för honom, varför förhørsledaren bl.a. uttalat att det rörde sig om en "verrückt" tysk, ej om en svensk. Schöggel hade tvingats avgiva försäkran om att icke berätta för någon om sitt sammanträffande med svensken.

Beträffande Schöggels tillförlitlighet kan sägas, att han utan tvekan har livlig fantasi och lätt för att ljuga. Han har berättat en del helt fantastiska historier vilka sakna all överensstämmelse med verkligheten. Dessutom har han efter hemkomsten vid ett par tillfällen vistats i fängelser, dömd för bedrägerier. Han är ~~utan~~ utvisad från Schweiz på 10 år, där han även varit dömd

för oegentligheter. Schöggel måste därför betecknas som ett synnerligen ovederhäftigt vittne, nära nog psykopat. Dock talar för honom, att han, trots sin erkända girighet, icke har kommit med några anspråk eller utpressningsförsök i samband med sina lämnade uppgifter om W-berg. Han har även kunnat lämna - med undantag för tidslängen för sammanträffandet med W-berg - förvåningsvärt samstämmiga uppgifter under de olika samtalen; trots att dessa ägt rum med ett par års intervall.

Slutligen må nämnas beträffande ovannämnda schweizaren Höchlis tidningsartikel, att Höchli berättat följande, Höchli sammanträffade ^{i Vladimir} hösten 1954 med 78-åriga ryska emigranten Schulkin (Schulgin). Denne hade berättat att han och Wallenberg 1948 (enligt tidigare utsaga slutet av 1947) överförts tillsammans till Vladimir från Lubljanskaja-fängelset. Wallenberg skulle sedan ha avlidit i Vladimir i början av år 1948.

Tokio den 7 maj 1959
HP 39 1 bil.

Strängt förtroligt

vissa personfrågor

Hej

Broder,

Med anledning av begäran i Ditt brev den 7 februari 1959 ha vi efter samtal med vår goda japanska förbindelse erhållit här närslutna förteckning över japaner, som vistats i Vladimír, med de uppgifter som stått att erhålla rörande vederbörandes förflyttningar före och efter Vladimírperioden.

Översättningen från japanska har utförts av beskickningens japanska översättare. De ryska namnen kunna uppträda i något svårigenkännlig form. De äro skrivna enligt vedertagen transskription från den japanska fonetiska transskriptionen av utländska namn. Om man uttalar namnen ett par gånger och ej fäster sig för mycket vid stavningen brukar den gå att komma på vilket namn som åsyftas. Vid uttalet läses alla bokstäver ungefär som i svenska alfabetet. Observeras bör dock att 'u' ofta är stumt i slutet av ord och ibland även inuti, särskilt efter 's't.ex. "IRUKOTSUKU". Om något namn förefaller särskilt besynnerligt kan Du givetvis skriva och fråga.

Jag bör kanske tillägga att vår förbindelse låtit förstå att sammanställningen varit åtskilligt arbetskrävande.

Din tjänstgörare

C-G. Crafoord

C-G. Crafoord

Sekreteraren Leifland
Utrikesdepartementet

氏名	生年月日	連絡場所	行動至
NAME	DATE OF BIRTH	PLACE TO CONTACT	RECORD
浅田 三郎 ASAEDA, SABURO	1904. 7. 1	愛知県瀬尾郡瀬美町江比間 E BIMA, ATSUMI-CITY, ATSUMI-GUN AICHI-KEN.	1943. 8 - 北方軍情報部樺太支部長 1944. 12 - 同 東軍情報部多志第 1945. 9 - 入所, ハロワツク収容所 11 - エスソフ 1948. 7 - 58番6項により禁固25年刑 11 - ウラビミル監獄入獄 1954. 6 - イワジオ収容所 12 - ハロワツク 12. 26 - 舞鶴上陸
飯田 四郎 IIDA, SHIRO	1913. 3. 9	東京都中野区江古田町 江古田方2部堂住宅 E8074 No. 2, TOEIJUTANKU, EGOTTA-CHO, NAKANO-KU, TOKYO	1946. 3 - 逮捕 1947. 3 - オロビツ監獄, 10年禁固刑 7 - ウラサオストツク集団監獄 8 - ハロワツク 9 - ウラサミル監獄
稲垣 鶴一郎 INAGAKI, TSURUICHIRO	1910. 6. 1	京都府綾部市川糸町 KAWAITO-MACHI, ARABE-SHI, KYOTO-FU.	1954. 10 - ハロワツク 11 - 出所 1943. 1 - 朝鮮鮮北壊陸軍航空 1945. 8 - 平壤にて武装解除 1948. 2 - 北朝鮮検閲所により逮捕 3 - ソ集ウオロビツ市監獄にて取調 1949. 2 - エスコー市レホルトスカ中監獄 10 - 入所刑宣告 1 - ウラビミル監獄
			CHEF OF SAKHALIN BRANCH, MILITARY INTELLIGENCE BUREAU FOR NORTHEN AREA. ADVISED TO MILITARY INTELLIGENCE BUREAU, KANTO AREA. ENTERED KIMBAROVSK CONCENTRATION CAMP NOB COW SENTENCED TO 25 YEARS ACCORDING TO SECTION 6, ARTICLE 78. ENTERED VADIMIR CONCENTRATION CAMP. IMAYOYO CONCENTRATION CAMP. KIMBAROVSK LEFT NKUPOCKA. ARRIVED MAIZURU CAMPED OVERSEAS CONCENTRATION CAMP, SENTENCED TO 10 YEARS. VADYVOSTOK CONCENTRATION CAMP KIMBAROVSK. WEDIMIR CONCENTRATION CAMP KIMBAROVSK LEFT KIMBAROVSK. MOVING WITH THE RED BAND, DEER, DOMESTIC AT POKHONK. CAMP BY NORTH ARMY CONCENTRATION PRISON PRISONER. BANNED AT VADIMIR CONCENTRATION CAMP. LENOVOSTOK (NOB COW) BRANCH SENTENCED TO 15 YEARS VADIMIR CONCENTRATION CAMP.

110
改夫

1917. 4. 9

函館市松凡町17

17. MATSU KAZE-CHO, HAKODATE-SHI.

20
一裁

1911. 3. 9

富山市東郷町248
吉見 924.35

OF SUHI TAKAHASHI,
248, TOGO-CHO, TOYAMA-SHI.

1956. 6 - イワノボ収容所 MANOVO CONCENTRATION CAMP No 2
12 - 帰ロツルナホトカ丸 LEFT MANOVO
1943. - 関東軍情報部 MILITARY INTELLIGENCE BUREAU, KANTO ARMY.
45. 9 - テハハルニシ武裝解除 DISARMED AT CHIHAR.
" 11 - ザバヤカル地区ノオハノボ力 NOVOPIROVSK (BANKAL LAKE DISTRICT)
47. 5 - ケツ市24収容所オ6分所 No. 6 BRANCH OF No. 24 CONCENTRATION CAMP, CHITA CITY.
48. 9 - 10年刑宣告、アレクサンドル監獄 ALEXANDER PRISON, SENTENCED TO 10 YEARS.
55. 11 - イルクーツ市オノ監獄 No. 1. PRISON, IRKUTSK CITY.
56. 2 - プラザミル監獄 VLADIMIR CONCENTRATION CAMP.
" 6 - イノボ"オ収容所 No. 48. MANOVO CONCENTRATION CAMP.
" 12 - 帰ロツルナホトカ丸 LEFT.
1943. - 満鉄号東京友社勤務 SOUTH MANCHURIAN RAILWAY, TOKYO OFFICE.
45. 8 - 新第2,600 CHANGCHUN, MANCHURIA.
" 9 - ウラシテ"収容所 URANSI CONCENTRATION CAMP.
47. 4 - モスワフズトイカ刑部 ZUTOURUKA PRISON (NECHON)
" 10 - " ルビヤシカ " AUBIYANKA " "
" 11 - " ヴオオルト " REFORUTO " "
48. 2 - 25年刑宣告. SENTENCED TO 25 YEARS.
9. 2 - プラザミル監獄 VLADIMIR CONCENTRATION CAMP

比男

1908. 11. 3

愛媛県松山市朝美町

201143

no. 1143/2, ASANI-CHO, MATSUOKA-SHI.
ENHME-KEN.

SHI

1915. 2. 26

松本市新町111

111, SHIN-MACHI, MATSUOKA-SHI.

1923. 1. 27

小倉市大字浦生 446

16.3

1945. 11. 8 - 45. 1 - オパロツカ 収容所 NOVO PRAPORUSKA
46. 6 - ソフカ"7 = 747 SOFUBANI, DATA. CONCENTRATION CAMP.
8 - ハロツス7. 7471ヤルズ KUJAROVSK, KURASUNOVAKA. CHITA CITY.
9 - 47. 1 - オパロツカ NOVO PRAPORUSKA.
48. 2. 11 - " 47口家保安有器計, 747E SECURITY BOARD'S PRISON, CHITA CITY.
9. 10 - 1143-77. 747 サツ"ロツス * 101 KUTSUKU, ALEXANDEROV.
56. 2. 20 - 7472 - 7474ミル"ロツス MOSCOW, VEDIMIR PRISON
6. 15 - " 171ボ MOSCOW, IVANOVO.

1944. 5 - 周東軍研究部 RESEARCH SECTION, KANTO ARMY.
45. 8 - 吉林省新志林"武裝解隊 DISARMED AT SHUNTESU-MURA, KISHURU-SHI, MANCHURIA.
11 - 入 / ENTERED USSR.
47. 6 - 47 6分所 16.6 PRISON (BRANCH), CHITA CITY
48. 9 - 25年刑宣告. 747 サツ"ロツス 監獄 SENTENCED TO 25 YEARS, ALEXANDEROVSK PRISON
54. 10 - " 入院 HOSPITAL.
55. 11 - 1143-77 監獄 101 KUTSUKU PRISON
56. 2 - 7474ミル 監獄 VEDIMIR "
6 - 171ボ " IVANOVO "
12 - " 当院 LEFT IVANOVO
12. 26 - 内地 RETURNED TO JAPAN

乙

MI

郵券)

AT MUK.

1916. 12. 28.

群馬県桐生市小曾根町
301701 宮島方

cf. MIYAJIMA.
1701/12, KO SOME-MACHI, KIRI-U-SHI.
GUJIMA-KEN.

臣

1916. 8. 28.

広島県大竹市大竹町字
油見, 587

No. 4

1950. 12 - ハロワスチカ6分所 NO. 6 BRANCH, KIMBAROVSK

53. 7 - " " NO. 21 " " "

55. 6 - " " 監獄 KIMBAROVSK PRISON.

10 - 禁固10年刑 宣共 SENTENCED TO 10 YEARS.

12 - 554ミル監獄 KIMBAROVSK PRISON

12 - " " 出獄 RELEASED FROM KIMBAROVSK PRISON.

12 - 内地 RETURNED

1943. - モスワ駐劄海軍武官室 嘱託 NON-REGULAR STAFF MEMBER
44. 8 - ソ連より帰朝 RETURNED FROM USSR
8. 33 - 南满鉄道東亜経済調査所 嘱託 ASSASSIN INSTITUTE FOR ASIAN
45. 8 - 満鉄渉外部長 嘱託 ECONOMICS, SOUTH MANCHURIA ADVISORY CO.
9 - ソ連より逮捕 CAPTURED BY RUSSIAN ARMY
10 - モスワ中央監獄 CENTRAL MOSCOW PRISON
47. 5 - 送刑20年 SENTENCED TO 20 YEARS
5. 27 - 554ミル KIMBAROVSK
1956. 6. 15 - イダノダ収容所 MANOTO CONCENTRATION CAMP
12. 8 " " 出獄 LEFT THE ABOVE CAMP
12. 22 " " 出獄 LEFT KIMBAROVSK
26 " " 内地 RETURNED
1943. - 新京 南满鉄道 嘱託 嘱託, SPECIAL MILITARY INTELLIGENCE COUNCIL

26.5

1955. 11 - イルツクオ-監獄' HANSEN TAKUSUKU 60.1. FROM
 56. 1 - " 出発 LEFT THE ABOVE
 " 2 - ノボシビルス → スエドボラス → キーロスゴリキ 至由
 ウラタミル 監獄' NOBOSHIBIRUSUKU → SUEBOGOLISUKU →
 KIROSGOLISUKU → VLADIMIR FROM
 " 6 - イワノオ 将官ラ-ゲリ OFFICERS' CONCENTRATION CAMP, IVANKO
 12 " 出発 LEFT THE ABOVE

無 鴉. MAIZUKU

1945. 5 - 第一方面軍 THE FIRST DISTRICT ARMY.
 9 - ソ軍により抑留 CAPTURED BY RUSSIAN ARMY
 12 - エスコ-レナオルト 監獄' ASHOKURO PRISON, NIICAW
 48. 7 - 25 年刑、ウラタミル 監獄' VLADIMIR PRISON, SENTENCED TO 25 YEARS.
 54. 10 - ハロワラス ハ移動 MOVED TO KAMBAROVSK
 56. 12 - 解放 RELEASED

1943. 満洲国 外交部 政務 次 課 第三 SECTION OF MANCHUKUO PUBLIC RELATIONS BUREAU, MANCHUKUO GOVERNMENT.
 45. 9 - ハルビン. ソ軍により抑留 CAPTURED BY RUSSIAN ARMY, HARBIN
 49. 9 - ウラタミル 着 ARRIVED VLADIMIR
 70. 1 - " 將軍收容所 OFFICERS' CONCENTRATION CAMP, VLADIMIR

力 1912. 11. 6 大阪府 富田 林市 彼方 133
 市 田 侃 = 方
 90 YASUJI, TERADA,
 133, KOREKITA, TONDAIRYASHI-GUN,
 OSAKA-PH.

木 1909. 9. 19 熊本 阿蘇郡 阿蘇町
 阿蘇町
 ASO-CHO, ASO-GUN, KUMAMOTO-PREF.

1924. 1. 27 北海道 上川郡 鷹栖村 33線 10号

NO. 10, LINE 33,
TAKASU-MURA, KAWAKAMI-SUN,
HOKKAIDO.

1896、久 26 東京都、板橋区志村
前野、今 996

NO. 996, NABEKO-CHO, SHIMURA,
ITABASHI-KU, TOKYO

1956.6 - 171 本 収容 済
No. 6 MADORO concentrated camp

12 - 哈爾濱
MARTIN KANDAROVSK

12 - 17 + 10 RETURNED

1943. 4 - ハルヒョウ自動車業

8-1 失業率 OUT OF EMPLOYMENT

8 奉天市日本人救急運動會 PARTICIPATED ME HAVE TO
9 福建軍之參加 JOINED FUJEN ARMY DO HELP OUT JAPANESE IN HUKDEN.

45.11 - 奉天事件 to not to took part in Mukden Incident.

12-17 軍 12点) 逮捕
CAPTURED BY RUSSIAN ORN.

46, 1 - 死刑宣^し_H

1.23 - 45 着 ARRIVED CHITA.

5-10 年刑 容 4 sentenced to 10 years.

9. - E297 272 LEFT POS CON.

10 - 994" = 10" LEFT HAND SIDE.

549. - 1" D 729 " LEFT KHABAROVSK.

55, 12 - 176

1945. 7 - 坂井口奉天口食品会社
PROVISIONS COMPANY, MUKDEN.

12-奉天以逮捕死刑宣告

43 42 41 40 39 38 37 36 35 34 33 32 31 30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

1918. 5. 22

福井県敦賀市松原町

221

10.22/ MATSUBARA-WO, TSURUGO-SHI, FUKUI-SHI.

1914. 10. 11 宮城県宮城郡 泉林
根白石字下町

SHIRAI-MACHI AZA, NESHU-CHO, MIYAGI-KEN.

10. 9

大連特務機関 SECRET MILITARY AGENT, DAIKIN

大連に逮捕 CAPTURED IN DAIKIN

奉天 MUKDEN

新京 CHANGCHUN

47 CHITA

モスクワ MOSCOW

モスクワに監獄 RETURKUTO PRISON

リヂェフカ監獄病院 RICHIEFURKA PRISON'S HOSPITAL

25年刑 SENTENCED TO 25 YEARS

リヂェフカ監獄 WADIMIR PRISON

病院入院 ENTERED WADIMIR HOSPITAL

1710 收容所 IVANOV CONCENTRATION CAMP

出た LEFT THE ABOVE

1110723 KABBAROVSK

身代 NAIZUKU

朝鮮黄海道日本製鉄10K. NIPPON STEEL MANUFACTURING CO. KOREA.

元山に刑務所 WADIMIR PRISON

ウオシロフ 10年刑 VOROSHILOV, SENTENCED TO 10 YEARS

ウラジミル 入籍送 SENT TO WADIMIR

邵

1899. 6. 12

千葉県船橋市前原町

442

442 MIYABARA-CHO, FUKUOKA-SHI,
CHUGO-KEN.

No. 8

1944 - 在滿日市大使館 新卒在任

45. 9 - 逮捕

CAPTURED.

11 - 新京より4ヶ月

CHANGCHUN

CHINA.

11. 28 - モスクワ

MOSCOW

12. 5 -

ゲバ、ラ本邦収容 新聞記者の政治的迫害.

12. 7 -

レオナルド監獄 政治的迫害.

48. 8. 31 - 25年刑

SENTENCED TO 25 YEARS.

9 - 1949年

WADIMIR.

9 -

モスクワよりワダニル → KIMAPROSK.

1956. 3. 4 - 11月27日病院入院

ENTERED HOSPITAL. KIMAPROSK

久病弱故 解放判決

RELEASED FOR THE REASON OF ILLNESS.

8. 14 - 11月27日モスクワ

LEFT KIMAPROSK.

15 - 11月27日

ARRIVED KIMAPROSK.

17 - 11月27日

LEFT

19 - 11月27日

RETURNED.

1912. 6. 10 東京 太田池上

1150

1150, HANMI-MECHAN, ODA-KU,
TOKYO

1943. - 朝鮮火薬 元々支店長

CHIEF OF KOREAN BRANCH, KUREN GUN

48. 1 - 北鮮検査局速捕

PUNISHMENT

2 - 入

CAPTURED BY NORTH KOREAN PUBLIC PROSECUTOR'S

OFFICE.

ENTERED USSR.

3 - 平壤より10月27日

PRISON

PRISONING → UROSOVIRTOV PRISON.

1956. 6 - 171 所收容所 IYANONO CONCENTRATION CAMP. No. 9

12 - 出たナホトカハ IYANONO → MACHUDATA

天 1914. 9. 5 宮崎県都城市大玉町 9 奉天 天 理髮業 BARBER SHOP, MACHUDATA

9. TANO-CHO, MIYAKONOJO-SHI,
MITSUKI-KEN.

11 - 逮捕, 死刑宣告 CAPTURED, SENTENCED TO DEATH.

46. 1 - 45 刑務所 CHITA PRISON.

5 - 10 多利比城刑 CONFINED TO 10 YEARS.

9 - 45 57 734 ミル監獄 CHITA → MACHINIK PRISON.

1954. 9 - 110727 16 収容所 NO. 11. CONCENTRATION CAMP, MACHINIK.

56. 3 出た. LEFT THE ABOVE.

1904. 12. 14 東京, 太田下丸子 141 周東軍参謀部付 THE GENERAL STAFF, MANTO ARMY.

中村一孝方

45. 8 - 通化にて武装解除 DISARMED AT TOWNSHIP

96. KAZUMI MACHINIK,
141. SAKURA-MARUJO, OTO-KU, TOKYO.

11 - 45 地獄ノホノ7076 518 第大隊 NOBORUOYOSUKA, CHITA

46. 3 - 45 監獄 CHITA PRISON

9 - 58 条 6 段より 25 年刑 SENTENCED TO 25 YEARS.

727 4210727 監獄収容 ALEXANDROVSK PRISON

1956. 2 - 734 ミル監獄 MACHINIK PRISON

652 171 所收容所 IYANONO PRISON

15
H

2

MIAMI, FLA.,

7/150871

(魏 外 著 勤)

(MAKING AT MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS)

1903. 1. 9

石島島 豊田郡 入野林 7594

13/4, IRINO-NURA,
TOTOYA-GOK, MIKOSHIMA-ASHI

1945.9. - Alice's story book

1749/12 - 90000 収容所
vorstellung zusammen mit

モスクワ、アレクサンドル・モスコヴィツキ

1/12 - 25 JAN 1971
同刊 第 30 卷
ISSUED TO AS MEMBERS, REFERENCE PUBLICATION

974311 刑務所 WASHIMA PRISON

10761 / 11

11-11-2011

丸山英治

и нарушана,

SW/DE/KO/R/

(想 外部動)

WORKING AT MINISTRY OF EXTERIOR AFFAIRS.

1917. 10. 30

長野県 南安曇郡
豊科町 上鳥羽56

56, KAMI-TORA, TOROSHIKIWA
MICHIMAZUMI-GUN, MICHINO-KU

1945

7.8 ~ 9.23 - ハルビニ刑務所
HARBIN PRISON

1949 昭和23 収容所 昭和34/1949 収容所 CAMP

30. — 1 吉ビリスノ収容所 40 B05B1 01 R050 KU carwash@inf car

430~64 - ヲオニダノ刑務所
YOROSHIOZU PRISON

6.4 ~ 6.22 — F22 —

✓ 赤川 刑務所 KENROKORO PRISON, MOSCOW.

6.23 - 974 E 19 St
HAPPIER PRISON

1953 7 5 4 25

11. 29. — 75167. HAK10249

LEFT MARGIN PERSON:

AKKORD.

6.07

中西 正枝

KASHIMI, SHI.

MOSAE

1911. 3. 28

大阪府豊中市筑江340

長野県北安曇郡松川村

300. KATO, TOSIYUKI-SHI, OSAKA-WA

4045

4045, MITSUOKA-SHI, KATO-SHI, OSAKA-WA
Mitsuo-KAK

1943 - 元松川口北安曇郡松川村長

CHIEF OF SECRET
MILITARY POLICE,
MILITARY

45.8 - 1/2 軍の捕

CAPTURED BY RUSSIAN ARMY

47.5 - 元松川口北安曇郡松川村

SENTENCED TO 15 YEARS, MOSCOW.

5 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY PRISON

1944.10 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY PRISON, MOSCOW

56.5 - 元松川口北安曇郡松川村

北安曇郡松川村責任退及 - MOSCOW - PRISON

11. - 元松川口北安曇郡松川村

RETURNED TO MOSCOW

馬也松

MASE MATSU

成良

SHIOZUKI

1925. 12. 26

鹿児島県口分市清水

SHIOZUKI, MATSUKE-SHI, KAGOSHIMA-KEN

1945. 12 - 逮捕

CAPTURED

46. 1 - 元松川口北安曇郡松川村

SENTENCED TO DEATH

5 - 105 元松川口北安曇郡松川村

CONFINED TO 10 YEARS

48. 8. 11 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY PRISON

1945. 10 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY PRISON

56. 3 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY

1/2

U BAN

豊

U BAN

1909. 5. 1

岡山市津島 917

912, TSUKUBA, OKAYAMA-SHI

1945. 8 - 岡山市津島 917

MILITARY INTELLIGENCE BUREAU, TOKYO ARMY

8 - 通化北武裝部隊

PRISONED AT TSUKUBA.

8-10 - 元松川口北安曇郡松川村

MILITARY INTELLIGENCE BUREAU

11 - 入

SENTENCED TO DEATH

9 - 禁固 25 年

PRISONED TO 25 YEARS

1945. 11 - 元松川口北安曇郡松川村

SENTENCED TO 25 YEARS

20.11

IVANOVO CALCIATION CAMP

East window

7/15/50 7/12/50

CHIEF OF SUPPLY INTERAGENCY
STAFF, SPECIAL MILITARY INTERAGENCY
BOARD, HARTO QUART.

DISARMED AT TSUSUKI.

11- 43地. / 3ホ7口労働大隊 No.080900000A, 2017

CHITTA PRISON.

9-25441. PLANTING IN 'SERIALIZED TO 2514030
ALBANDOBVSK PRISON

1955. 5. - 同病入院
FATKHOV HOSPITAL, ALEXANDROVSK PRISON.

11- 123- 177 18 1/2 + 1 3/4 1/2 used to measure person

1956.2 —. ウラザニヒエノ入付 YADONIR 19504

6 - 17, 20 收容所
Mamoro Prison

12. - 常Dの如く同所を充て 1571/1940/10

12.29- + 古ノカヅ
1926- KAKUDOKA

MR/20R6

1905, 11. 9

第 10 卷 第 10 期

1940. 12-	滿洲口總務方人事處長	CHIEF OF PERSONNEL SERVICE GENERAL AFFAIRS DIVISION, MANCHUKUO
1945. 6 -	忠芳總司令	CHIEF OF DIVISION AND

1745.6-1
CHIEF OF POLICE AFFAIRS BUREAU

1-1
1. 軍用兵器
APPROVED BY RUSSIAN ARMY

10 - 222-18 Jit 42. MSCW PRISON.

50105R0

THE
PRESIDENT
SUPREME COURT

1899. 1. 27

東京都並阿倍元

39326

Feb 1/4. ASH GARD. SUBMITTING TO
TOLYO.

1949. 1. - 25 年刊 完工
switched to 25 mm

No. 12

1.23 - 334th 22nd St. 4th Fl. MADRID PRISON

7 - 1. " 7092-292 ENTERED HOSPITAL - UNKNOWN PERSON.

1956, 6 - 17, 18 "K.P. 40 收条所
no. 45, 11/10/10 PRISON

12 - 1/2 LEFT 1 MINUTE FROM

12-1
KJ 12
RELEASED

1223 - + F. 2 f. *аккупка*

12.2.6 - 10/12/2000

1943. - 蕭林口司令部 - 長
HSE-CHIEF, JUPONAL SPOTTER, NON-COURIER.

1945. 11 - 通化にて逮捕
CAPTURED AT TSU-CHU

12-1 新義林監獄
PRISON, SIKUJID

1946.1.- 平壤監獄
PROKING PRISON

2- 70-07, 野矢、信、
PWSKSHS 000031/0000 F5600 PWSKSH

1. ボンビルスワ 将軍ラートリ ROBOBILBLUSOKU CANNIBALISM CAMP

1/x. 6 - E277. ЗИЛТ ТАСАЧ ЭЗ ЭЗ! SMIKUTOFUSILAIRI PRON. NOS COM.

257#1
switched to 257#A23

1948. 7 - 57431 監獄, RAPINA PRISON.

954,9 - 2 23 23
LEPT VADIRIA PRISON

10 - 11" 2727 167-5" IL No. 6 KANAROSE CEMENTATION CORP.

133, 10 — 783 15 77
no. 3. BRACK.

956.4 — 中國銀行 中央醫院

5 — 病院277407決定nす1

[illegible]

三井物産
Mitsui
義人
Yoshida

(魏. 外務省)
EAST EUROPEAN SECTION,
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

水口 三ノ井
✓ Mitsuo-shi. K10.541

1899. 4. 18
車, 京都太田馬込
107 車 40226.
256 1/2, H1924211 M30015-CH0,
070-40, 19470.
兵庫縣西宮市客船

[illegible]

終戦前、黒河副領事館で、pre-consult, memo, meeting.
、後、行動量不明。ACCORD AFTER THIS WAR IS NOT UNUSUAL.

1943. 7. - 大阪外港口流平
44. 12. - 南希子科士言字格・字
・岡希軍
APPROVED OSAKA UNIVERSITY OF
LAW AND
ADMINISTRATION
GRADUATE
SCHOOL
JANUARY 1948

1945-2
通化12武裝解除
DISARMED AT YUNGCHOW

12 - 47. / 10¹¹ 679 力 勞 付 大 少
KOBORU ROSUSUKA. CARA.

1947.7 — 43. 36分所 No. 6 BRANCH, CHINA

1948, 2 - 47 獄
CHITA PRISON

9 — 25年刊
SENTENCED TO 25 YEARS.

7147-117. 743426 D 12515' 18007000, ALEXANDER PRISM.

1956. 2. 20 - クラウドミル監獄入獄、RAPNIK PRISON...

6 - 191 收容所 INMATE PRISON.

12.8 - 7 26
LST WARD PRISON.

12.22 -
7th 1st

12.26-

吉田

千秋

1916. 3. 23

宮城県栗原郡
沢辺林 沢辺 1916

1916. SONARABE, SONARABE-MURA,
FUMUWAH-GUN, MIYAGI-PREF.

1944. 10 - 東京府 饒河島 饒河 監視所
45. 8 - 大和鎮 饒河島 監視所
9 - ビンビン 監視所
11. 3 - ビンビン 監視所

BIWA CONCENTRATION CAMP.

11. 3 - ビンビン 監視所

49. 3 - フラコエ 監視所

9 - フラコエ 監視所

1953. 2. 6 - フラコエ 監視所

1955. 3 - フラコエ 監視所

1956. 12 - フラコエ 監視所

1945. 1 - フラコエ 監視所

9 - フラコエ 監視所

10 - フラコエ 監視所

1948. 4 - フラコエ 監視所

12 - フラコエ 監視所

1949. 3 - フラコエ 監視所

10 - フラコエ 監視所

1950. 2 - フラコエ 監視所

吉田

猛号

1920. 8. 21

北海道札幌市
琴似 山手

HEIKEN, KOBAYASHI, SAKAKI,
MURAKAMI.

1945. 1 - フラコエ 監視所

9 - フラコエ 監視所

10 - フラコエ 監視所

1948. 4 - フラコエ 監視所

12 - フラコエ 監視所

1949. 3 - フラコエ 監視所

10 - フラコエ 監視所

1950. 2 - フラコエ 監視所

No. 15

1950. 5 - 同温病検査入院
 1955. 11 - 1127-77 / 号温病検査入院
 1956. 1 - " 入院
 2. 18 - ララジン温病検査 入院
 6. 14 - 191 号 検査所 入院
 12. 8 - " 入院
 23. - 検査所 入院
 24 - " 入院

不明 UNKNOWN

大宮市北袋 20, 20
 20/3 KIMBUPPO, 04114-311

1896. 1. 16

大前田 直
 (MAY 1900)
 (MAY 1900)

海軍 海軍

9/16

行 鄭 老 丁

1908, 7. 20

岐阜縣

見本 F113

of MR. H. SUBRYANA,
SEIMO-KANATE, ASUHI-MURA,
IHOBA-DUW, Gifu-KEN

1945. 8-1
瀋陽市の飛行機製作会社.
PLANE MANUFACTURING CO.,
CHINA. ★

X6, / -
1. 軍事訓練以死刑剝奪生命
SCAPED TO DROW IN
SOFTER COURT MATTRESS

26- 力 / 刑務所、力6号 no. 1. person

5-
10年刊の雑誌
continued in 10 years

7-26-
43 20
143-20

[illegible]

1953. 6. 23 - 24

— 1 —

辛卯年

壬戌年

金 銀 珠 翠

1922, 11, 13

MAKALAH,
HIDRO

北極星丸體示
南々々西々下自

1030, 7-CAHME, HILMANI 8-50
HISOL, SAPPORO. HOKKAIDO.

1950. 12. 13 - 4¹⁵0 後 22 時迄
CAPTURED AT KUALA

豊市 榎太 24-1
TOTOHMOA CRT. SOUTH SIDE HALLWAY.

5.13 - 日 義持立部 未決監
DETENTION HOUSE, STATE PRISON REDEVELOPMENT
DIVISION

2.6-1
222411 25/5
TOKIO MARA PRISON.

0.28 - 734 = 12911
VADIMIR PRISON

1953. 6. - + 571-78

opera mundi

p 2 8 w I
17/5 1959

TÉLÉPH.: OPÉRA 12-50 ET LA SUITE
TÉLÉGRAMMES: PERAMUNDI-PARIS

SOCIÉTÉ ANONYME
AU CAPITAL DE FR. 10.500.000
R. C. SEINE 56 8 13316
RÉP. PRODUCT. N° 8644 SEINE C. A.
CHÈQUES POSTAUX: 1619-SI

7, Rue de la Paix
PARIS

Se 7/6 59

Paris, le 13 Mai, 1959.

Monsieur Gunnar Lorentzon
Kungl. Utrikes Departementet
Ministère des Affaires Etrangères
Stockholm

INCOM
4 OKT 1972
UD:3 ARKIV

Monsieur,

Au cours d'une conversation téléphonique Monsieur Ronsac, actuellement en voyage, m'a demandé si je vous avais adressé le texte sur "L'Affaire Wallenberg", c'est pourquoi je me permets de vous rappeler la lettre du 13 Avril de Monsieur Ronsac vous demandant si nous pouvions vous envoyer le manuscrit de Madame Eva Kelecsényi-Buzassy.

Dans l'attente d'une réponse de votre part et avec mes remerciements anticipés,

Je vous prie d'agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments distingués.

Lucienne Blanc

Reipland
Storvar Riksgen och
huvudstyrelsen

STOCKHOLMS ROTARY KLUBB

(No. 2256)

POSTADRESS: REGERINGSGATAN 18 • STOCKHOLM C • TELEFON 20 98 64 • MÅNDAG-FREDAG KL. 10.30-13
SAMMANTRÄDER TISDAGAR 12.30, GRAND HÔTEL.

Nästa sammanträde: 26 maj
Förste statsmeteorologen,
fil. dr Olov Lönnqvist:
Något om meteorologiska
månadsprognoser.

Veckomeddelande nr 37/1958-59

19 maj 1959

Sammanträdet den 19 maj

Medlemsantal: 122 + 4 honorary members. Närvaroprocet: 53

Ordf.: 2:e v. pres. Henrik Beer.

Antal deltagare i sammanträdet: 66

- Uln!*
1. Dagens gäster: rotarianerna Habicht, Wilmington (Del.), USA/ Sutton, West Colorado Springs (Col.), USA/ Wetterlund, Evanston (Ill.), USA/ Borman, Madison (Wis.), USA/ Robinson, Liverpool/ Hamlinen och Ikonen, Lappeenranta/ Sumari, Toijala/ Bronell, Filipstad/ Arström, Lidingö/ Gifvars, Storvik/ Borggren och Elinder, Sthlms N./ Borgh, Sthlm S./ Englund, Söderhamn/ Ljungfors, Ängelholm/ samt icke-rotarianerna byråchef Per Anger, Sthlm (inf. av Anger)/ banksekreterare Carl Otto Edeman (inf. av Sterner)/ tandläkare Sven Svedin, Sthlm (inf. av Sutton, West Colorado Springs).
 2. Besök i andra klubbar: Cedergren, Addis Ababa 9.4 och Nairobi 16.4/ Wijk, Chicago 21.4/ Beck-Friis, Cederschiöld, Dalén, Hultman och Trolle, Distriktskonferensen 9 - 10.5/ Öhlin, Portland (Ore.) 12.5/ Granberg, Bonn 12.5/ Steenberg, Solna 13.5/ Willners och Hultman, Lidingö 14.5/ Myhrman, Huddinge 14.5/ Martenius och Naumburg, Sthlms N. 15.5.
 3. F.R. Sumari, Toijala RK, Finland, överlämnade med hälsningar sin klubbs flagga.
 4. Om Raoul Wallenberg var titeln på dagens föredrag, som framfördes av vår klubbkamrat Fredrik von Dardel.

Den andäktiga tystnad, som rådde sedan föredragshållaren slutat sin sakliga och utan patos framförda skildring, vittnade om hur djupt åhörarna påverkats av det gripande anförandet.

Till Stockholms Rotary Klubbs medlemmar följer som bilaga föredraget in extenso. Föredragshållaren har uttalat ett önskemål om att hans anförande ej skall publiceras eller refereras.

Meddelanden

5. Vår klubbkamrat Hilding Melin skriver:

"För hyllningen i form av det förnämliga diplom jag fick mottaga på min 60-årsdag ber jag att alla Rotarykamraterna få framföra mitt varma och hjärtliga tack."

6. 100 % närvaro under april hade:

Baeckman, Berglund, Bodén, Cervin, Dalén, von Dardel,
De Geer, Egnell, Frykberg, Gustavson, Henke, Hoggard,
Hultman, Bo Lindh, Naumburg, Näsström, Rydh, Röing,
Sandström, Sterner, Sundell, Sundén, af Ugglas, Wahlberg,
Wahlström, Westring, Wijnbladh, H. Wikström. = 28 st.

7. President- och sekreterarmötet hölls i år på Foresta den 8 maj. Från vår klubb deltog Johan Beck-Friis och sekreteraren.

Programmet omfattade korta anföranden av guvernören Nils Sundbäck om klubb-tjänst, yrkestjänst, samhällstjänst och internationell tjänst. Efter varje anförande följde kort gemensam diskussion och därefter diskussion i mindre grupper under 30 - 60 min.

Distriktskonferensens motto "Rotary och ungdomen" satte sin prägel även på president- och sekreterarmötet.

Distriktskonferensen ägde rum den 9 maj.

H.M. Konungen hedrade konferensen med sin närvaro och åhörde landshövding Ragnar Casparsons "egoföredrag" med skildringar av arbetarnas levnadsförhållanden i början av detta sekel. Vår klubbmedlem Hardy Göransson talade sedan om ungdom och ungdomsvård och Bo Casten Carlberg (Sthlms Ö.) och Gunnar Watz (Årsta) redogjorde för "ungdomsaktiviteter inom samhällstjänsten". En rotarystipendiat, notarie Stig Strömholm, kåserade om vad han upplevat i England under det att fil.stud. Elisabeth Tjerneld talade för studentlägren.

Konferensens yttre ram var utomordentlig - ett strålande väder, goda möteslokaler och en regi, som tycks ha förutsett allt. Lidingöklubbens medlemmar, som stått för arrangemangen, är värda en eloge för allt arbete de nedlagt på detta med föredömlig precision genomförda möte.

Jan-Peder Trolle
sekr.

Fredrik von Dardel: Om Raoul Wallenberg.

Föredrag hållet vid Stockholms Rotary Klubbs sammanträde den 19 maj 1959.

Föredraget har utsänts endast till medlemmarna i Stockholms Rotary Klubb och bör betraktas som konfidentiellt. Det får under inga omständigheter publiceras.

Det har allt emellanåt publicerats meddelanden om min styvson Raoul Wallenberg, den unga sekreterare vid Sveriges legation i Budapest, som år 1945 föll i rysk fångenskap. Då dessa meddelanden spritts över en lång följd av år, har jag tänkt, att en sammanfattning kunde vara av intresse för en sluten krets som den här, men jag ber, att den inte kommer till offentligheten genom pressen eller annorledes. Jag skall försöka göra den så kort som möjligt och måste därför utesluta en hel del detaljer.

Först några ord om förhållandena i Budapest omedelbart före W:s ankomst dit. I mars 1944 hade tyskarna övertagit makten i Ungern och igångsatt en förintelsekampanj mot de ungerska judarna. De neutrala legationerna i Budapest belägrades av skräckslagna människor. För att skydda de hjälpsökande, främst dem, som haft förbindelse med Sverige, från att deporteras till förintelselägren, utfärdade den svenska legationen provisoriska pass, som skulle utgöra skydd för innehavarna i avvidan på att de kunde flytta över till Sverige. På grund av den våldsamma tillströmningen av hjälpsökande begärde legationen förstärkning av arbetskrafterna. I början av juli 1944, kort tid efter sedan Kung Gustaf V intervenerat hos den ungerska riksföreståndaren Horthy till förmån för de ungerska judarna, förordnades W. till förste sekreterare vid legationen med särskilt uppdrag att försöka hjälpa de förföljda.

Han anställde en stab av medarbetare, som så småningom uppgick till ca 400 personer och lät utfärda en mängd skyddspass. En del av passens innehavare fick bo i särskilda hus, som hyrdes i stadsdelen Pest, de s.k. svenskhusen, där det så småningom samlades tusentals människor. Sedan riksföreståndaren störtats i oktober 1944 och tyskarna insatt pilkorsarnas ledare Szalasi som regeringschef, började en period av terror, som blev allt mer desperat ju längre sovjettruppernas offensiv mot Budapest fortskred. Medan övriga medlemmar av den svenska legationen uppehöll sig på olika platser i stadsdelen Buda, förlade W. under denna period sin huvudsakliga verksamhet till Pest, där hans organisation och skyddslingar befann sig. Han försökte i möjligaste mån värja sina skyddslingar mot de många överfall, för vilka de utsattes av pilkorsarna.

På nyåret 1945 hade marskalk Malinovskis armé börjat tränga in i Pest. W. beslöt då att försöka ta sig över till den del av staden, som intagits av rysarna. Den 13 januari lyckades han jämte sin chaufför Langfelder ta sig över stridslinjen vid Benzurgatan och presenterade sig för den ryska majoren Demtjinkov, för vilken han visade sin legitimation. Den 17 januari besökte han för sista gången sitt högkvarter vid Tatrakatan i Pest samt meddelade, att han skulle fara till Debrecen för att få kontakt med Malinovskis högkvarter. W. sa därvid, att han inte visste om han var som gäst eller som fånge. Han var vid besöket åtföljd av en rysk officer och Langfelder. Efter att ha lämnat kassören pengar för den fortsatta hjälpverksamheten avreste han under militäreskort i riktning mot Debrecen.

I en skrivelse den 16 januari 1945 meddelade v. utrikeskommissarien Dekanosov den svenska Moskva-ministern Söderblom, att W. anträffats i den av sovjettrupperna erövrade delen av Budapest och att åtgärder till skydd av W. och hans egendom vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna.

En månad senare, någon dag i mitten av februari, uppsökte W:s mor Sovjets ambassadör i Stockholm madame Kollontay, som då förklarade, att W. var i Ryssland och befann sig väl. Något senare bad madame Kollontay utrikesminister Günthers fru att framföra samma meddelande till Günther.

Under februari och mars månader anmodade utrikesdepartementet - jag använder i fortsättningen förkortningen UD - upprepade gånger minister Söderblom att inhämta upplysningar om de andra Budapest-svenskarnas öde. I fråga om W. ansåg sig UD den 17 februari kunna meddela konsulatet i Wien, att denne vore i säkerhet sedan en månad tillbaka, men telegraferade den 8 mars till Söderblom, att W. var efterlängtd och frågade, när han kunde hitväntas.

Den 12 mars svarade Söderblom, att W. enligt meddelande från Bukarest vore försvunnen sedan den 17 januari.

Samma dag den 12 mars kungjordes i den ungerska radion, att W., som försvunnit den 17 januari, sannolikt mördats av Gestapo-agenter.

Den 15 april 1945 kom hela Budapest-legationen med undantag för W. hem till Stockholm. Sedan min fru och jag kort efteråt uppvaktat Günther, anmodade denne Söderblom att uppsöka Dekanosov och hemställa, att vederbörande ryska militärmyndigheter, under vilkas beskydd W. blivit ställd, måtte anmodas att verkställa en noggrann undersökning angående dennes vidare öde.

Under april - juni gjorde Söderblom åtskilliga påminnelser i saken, men skrev den 6 juli, att han hört ett rykte, att W. skulle i förklädnad vistas i Budapest och att han därför ansåg sig tills vidare inte böra företaga sig något i saken.

Sedan UD svarat, att detta rykte inte borde föranleda till passivitet, skrev Söderblom den 14 augusti, att det i dåvarande läge knappast vore lämpligt att bedriva saken från Moskva.

Efter utrikesministerskiftet på sommaren 1945 uppsökte vi i början av september den nya utrikesministern Undén, som förklarade, att han inte hade några maktmedel för att tvinga fram något svar från ryssarna. På anmodan av UD överlämnade emellertid Söderblom den 3 november 1945 en not till Sovjets utrikesministerium, vari han hemställde om upplysning angående resultatet av efterforskningarna efter W. Vid en förnyad förfrågan den 30 november fick han den upplysningen, att militärmyndigheterna ånyo beordrats att vidtaga undersökning efter W., men att något besked från dem ännu inte inkommit.

Under första halvåret 1946 gjorde Söderblom en del ytterligare förfrågningar utan resultat. När han i juni 1946 i samband med sin förestående transport från Moskva uppvaktade Stalin, lovade denne, att saken skulle uppklaras. Detta löfte infriades inte.

Något tidigare - i maj 1946 - förklarade Ungerns minister i Stockholm, att det nu kunde anses fastslaget, att den spårlöst försvunne Budapest-attachén W. mördats tillsammans med två ryska officerare på resa från Budapest till Debrecen.

I UD tycks man vid den tiden ha varit benägen att sätta tro till den uppgiften. När vi på sommaren 1946 besökte UD tillsammans med en person, till vilken en ungrare sagt sig ha suttit som fånge hos N.K.V.D. tillsammans med W., förklarade biträdande kabinetssekreteraren, att han för sin del trodde, att W. var död.

Arvanson

Vid samma tid uppsöktes vi av en österrikisk författare Philipp, som sökt sig hit till landet och som nu för en tidnings räkning begärde en intervju angående W. Efter att ha tagit del av de upplysningar vi fått blev han övertygad om att W. hölls fången i Ryssland. Denna uppfattning utvecklade han i en bok och en mängd tidningsartiklar. Härvid blev han utsatt för mycken misstro från folk, som påstod sig veta bättre, men det har sedan visat sig, att det var han som hade rätt. Han satte sig i förbindelse med en del av W:s f.d. medarbetare i Budapest och fick av dem höra, att de ryska polismyndigheterna där anhöllit dem och underkastat dem pressande förhör, varvid polisen framfört anklagelser mot W. för spioneri. Man ansåg allt tal om den svenska legationens och särskilt W:s humanitära verksamhet som osanning och förklarade, att W. var spion åt tyskarna. Varför skulle han annars ha arbetat i Budapest. Hela judearbetet hade kommit till för att dölja spioneri för fascisterna.

Emellertid fortgick UD:s något ensidiga korrespondens med Sovjets utrikesministerium. I december 1946 överlämnades en ny not, vari framhölls att under den tid av närmare två år, som förflutit, sedan W. togs i beskydd av sovjetiska militärmyndigheter, hade saken väckt uppseende i svensk opinion och den svenska regeringen ansåg sig ha rätt att förvänta ett bestämt besked.

Vid förfrågningar, som Söderbloms efterträdare i Moskva Hägglöf och Sohlman gjorde under första halvåret 1947, fick man veta, att man inte funnit något spår efter W., oaktat de mest energiska efterforskningar bedrivits av generalstab, militärpolis, säkerhetspolis och andra myndigheter.

Under hela denna tid befann sig W. - enligt vad man nu vet - allt sedan januari 1945 i fångenskap i Moskva.

Då UD:s framställningar hos sovjetmyndigheterna inte syntes leda till något resultat, vände sig W:s mor på sommaren 1947 till föreningen Fred och Frihet med en förfrågan om föreningen kunde göra något åt saken. Föreningens ordförande fru Birgitta de Vylder Bellander blev livligt intresserad och organiserade snabbt en sammanslutning av föreningar med ett sammanlagt medlemsantal av mer än 1.000.000. Det tillsattes ett arbetsutskott kallat Raoul Wallenbergsaktionen med fru Bellander som ordförande. Aktionen avlät nu en skrivelse till den ryska regeringen med krav på W:s hemsändande. Saken tycks ha väckt sovjetmyndigheternas uppmärksamhet, ty vid samma tidpunkt hitkom två ungrare, nobelpristagaren Szentgyörgyi och en författare Levai, som utgivit en bok om W. Båda gjorde uttalanden till tidningarna, som gick ut på att W. under striderna i Budapest dödats av fascisterna.

Sovjets utrikesministerium, som dittills lämnat UD:s framställningar obesvarade, kom sent omsider den 18 augusti 1947 med ett svar. I en not undertecknad av v. utrikesminister Vysjinskij, meddelades, att W. icke finns i Sovjetunionen och att han är okänd för oss. Det är riktigt, att utrikesministeriet den 14 januari 1945 fick ett meddelande från en officer vid de sovjetiska trupperna i Budapest, att W. skulle ha anträffats på Benzurgatan, men noggranna efterforskningar efter honom ha inte lett till resultat och den sovjetiska officer, som lämnat meddelandet, har inte återfunnits. Det återstår endast att förmoda, att W. under striderna i Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szabassys anhängare.

Den hypotes att W. omkommit i Budapest, som man tidigare låtit framföra huvudsakligen genom ungerska språkrör, upptogs således nu av Sovjets utrikesministerium.

Efter mottagandet av Vysjinskisjs not gjorde UD, såvitt jag vet, inte någon

démarche i Moskva till förmån för W. under de fyra närmast följande åren.

I slutet av år 1951 fick vi höra, att en från Ryssland hemkommen italiensk diplomat vid namn de Mohr sagt sig ha suttit i samma fängelse i Moskva som W. Min son Guy for då ner till Rom och sammanträffade med de Mohr, som berättade, att han och W. varit cellgrannar i Lefortovskajafängelset från våren 1945 till våren 1948 och att han under denna tid stått i kontakt med W. genom knackningar i cellväggen. Sedan denna berättelse rapporterats till UD, verkställde Philipp och en kommissarie vid statspolisen, på uppdrag av dåvarande kabinettssekreteraren Arne Lundberg, ytterligare förhör med de Mohr och andra från Ryssland hemkomna italienska diplomater. Därvid bekräftades i huvudsak de Mohrs uppgifter.

När sedan även tyska och österrikiska fångar började komma hem från fångenskapen, förhördes också de genom UD:s försorg och man fick så småningom en bild av vad som hänt W. För en fånge, med vilken W. delade cell i Ljubljanskajafängelset under våren 1945, berättade han, att han och hans chaufför Langfelder efter att ha skickats från den ena instansen till den andra i Budapest blivit häktade och per järnväg förts till Moskva, där de insatts i Ljubljanskaja. Där hade W. utan resultat skrivit en inläga till fängelsedirektören och protesterat mot häktningen samt begärt att få komma i förbindelse med den svenska legationen. Vid ett förhör, som han underkastades i Ljubljanskaja, hade han anklagats för spioneri i Budapest. Förhørsledaren hade bl.a. sagt: "Ni är oss ju bekant, Ni tillhör en storkapitalistisk familj i Sverige." I mitten av maj 1945 överfördes W. till Lefortovskajafängelset. I angränsande celler satt de Mohr och ett antal andra fångar, som efter sin hemkomst berättat om sina knackningskontakter med W. Enligt deras berättelser hade W. under sin vistelse i Lefortovskaja skrivit en inläga till Stalin med begäran att komma i förbindelse med den svenska legationen, men inlagan hade inte lett till något resultat. Vid ett förhör hade förhørsledaren sagt, att W. var ett politiskt fall. Om han var oskyldig, var det hans sak att bevisa det. Som det bästa beviset för att han var skyldig angavs, att den svenska beskickningen och den svenska regeringen inte hade gjort något åt hans sak. En begäran av W. att få komma i direkt kontakt med den svenska legationen eller Röda Korset hade förhørsledaren avvisat under hänvisning att ingen människa tog någon notis om honom. Vid ett annat förhör hade W. frågat om han skulle dömas eller inte, vartill förhørsledaren svarat: "Ni kommer av politiska skäl aldrig att dömas."

Hur länge W. satt kvar i Lefortovskaja är inte fullt klarlagt. Hans cellgrannar har lämnat olika uppgifter här om, växlande från hösten 1946 till våren 1948. I den cell, där han satt, tycks emellertid andra fångar ha flyttat in omkring den 1 mars 1947, vilket tyder på att W. vid den tiden flyttats till en annan del av Lefortovskaja eller något annat fängelse.

Det bevis-material om W:s fångenskap i Ryssland, som inkommit till UD, föranledde departementet att år 1952 återupptaga sina démarcher angående W. I en not den 11 februari 1952 meddelades, att det förelåg ett antal utsagor, som styrkte, att W. fr.o.m. år 1945 befunnit sig i fängsligt förvar i Moskva. Svenska regeringen anhöll, att Sovjetunionens regering vidtog de för W:s återförande till Sverige erforderliga åtgärder.

Sedan ryska Stockholms-ambassaden den 16 april 1952 svarat, att sovjetmyndigheterna inte förfogade över några tilläggsuppgifter utom det, som meddelats i Vysjinskijs not, frågade UD i en ny not den 23 maj samma år om Sovjetregeringen - i fall den fick del av de uppgifter om W., som framkommit genom de svenska myndigheternas undersökningar - vore beredd att utföra de undersökningar, vartill dessa uppgifter gav anledning.

Ett år senare - den 5 augusti 1953 - gjorde den sovjetiska ambassadören Rodionov ett besök hos kabinettssekreteraren Lundberg och förklarade, att han fått i uppdrag att meddela, att det genom noggranna undersökningar av de kompetenta sovjetorganen blivit fastställt, att W. inte varit eller inte vore i Sovjetunionen. Rodionov tillade, att W. på det mest oblyga sätt utnyttjats för mot Sovjetunionen fientliga ändamål. Med sådana ändamål utbredde några tidningar smädliga uppdiktade artiklar om W. föregivande, att de byggde på uppgifter från något slags vittne. Ambassaden var befullmäktigad att meddela, att alla försök att förbinda W:s öde med hans förmenta vistelse i Sovjetunionen vore helt grundlösa.

Vid besök i Moskva år 1954 tog Undén upp W:s sak med medlemmar av sovjetregeringen. Från sovjetiskt håll utlovades då, att om W. anträffades skulle han återsändas till Sverige. Detta löfte återropades i en not, som UD avsånde den 10 mars 1956, vari meddelades, att ytterligare vittnesmål inkommit. Vid noten var fogat ett intyg av två f.d. justitieråd, Rudolf Eklund och Erik Lind, att det enligt deras mening inte förelåg något tvivel om att W. efter det han år 1945 ställts under ryskt förvar senare befunnit sig som fånge i Sovjetunionen och att materialet enligt svensk rätt innefattade bindande bevisning därom.

Ryska utrikesministeriet svarade den 19 mars 1956 i samma stil som förut. Vad anginge hänvisningarna till några slags vittnesmål från krigsförbrytare, som i förtid befriats från sina straff, vore det omöjligt att som trovärdiga godtaga dessa vittnesmål, som stred mot fakta, framkomna som resultat av en av sovjetiska organ gjord noggrann undersökning. Tidigare meddelade förklaringar, att W. icke funnes i Sovjetunionen, var uttömmande och slutgiltiga.

Vid statsminister Erlanders och statsrådet Hedlunds besök i Moskva på påsken 1956 tog de upp W:s sak. Vid besöket utfärdades en kommuniké, vari meddelades, att det vittnesmaterial angående den i Budapest försvunne diplomaten W., som medförts vid besöket, överlämnades till sovjetiska vederbörande för granskning. Samtidigt bekräftades, att W. givetvis skulle få hemresa, om han befann sig i Sovjetunionen.

Trots meddelande från rysk sida, att man snarast möjligt skulle ge besked om resultatet av Sovjetmyndigheternas undersökningar, dröjde det närmare ett år, innan ett sådant besked kom.

I ett memorandum den 6 februari 1957 från v. utrikesminister Gromyko upprepadess de vanliga försäkringarna, att man företagit en noggrann undersökning av arkiven för fångregistrering och undersökningsfrågor i syfte att finna upplysningar om W. Likaså hade förhör hållits med många personer, som skulle kunna ha någon förbindelse med saken. Som resultat härav hade man inte påträffat några som helst uppgifter om W:s uppehåll i Sovjetunionen. Ingen av de förhörda kände till W.

I samband därmed hade man vidtagit en prövning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar vid vissa fängelser. Som resultat av en sådan prövning hade i arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljubljanskafängelset påträffats ett dokument, som det funnes grund att betrakta såsom hänförande sig till W., nämligen en handskriven, den 17/7 1947 daterad rapport från den numera avlidne chefen för sjukvårdstjänsten vid fängelset Smoltsov till förutvarande ministern för säkerhetstjänsten Abakumov, enligt vilken den för Abakumov bekante fången Walenberg under natten avlidit i cellen, förmodligen till följd av myokardinfarkt. På grund härav borde den slutsatsen dragas, att W. avlidit i juli 1947.

I Gromykovs memorandum tillägges, att W. tydligen arresterats inom området för sovjetiska truppers krigshandlingar. Samtidigt kunde det anses otvivelaktigt, att W:s senare kvarhållande i fängsligt förvar och de oriktiga uppgifter om honom, som vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat till utrikesministeriet, varit en följd av Abakumovs brottsliga verksamhet. Abakumov hade senare blivit dömd och arkebuserad.

I detta memorandum erkännes således de oriktiga uppgifter, som tidigare lämnats, men det skylls på säkerhetsorganen, d.v.s. N.K.V.D. Det är emellertid att märka, att inte bara Abakumov, som år 1947 ännu haft en jämförelsevis underordnad befattning i N.K.V.D., utan också v. utrikesministrarna Dekanosov och Vysjinskij tillhört N.K.V.D. Uppgiften att Sovjets utrikesministerium fått oriktiga uppgifter från N.K.V.D. bör således betraktas med en viss skepsis liksom sovjetmyndigheternas uppgifter i allmänhet.

De uppgifter, som lämnats i Smoltsovs rapport, är uppenbarligen allt för knapphändiga för att ge en säker identifiering av den för Abakumov bekante fången Walenberg. Denna omständighet samt felstavningen av namnet och den försiktiga formuleringen "att det finnes grund att betrakta rapporten såsom hänförande sig till W.", vilken formulering starkt avviker från Sovjetmyndigheternas tidigare kategoriska uttryckssätt, tycks lämna möjligheten öppen för en framtida förklaring, att rapporten avsett någon annan person.

I en svarsnot den 19 februari 1957 sade sig den svenska regeringen ha svårt att tro, att all annan dokumentation angående W:s vistelse i sovjetiska fångelser än den omnämnda rapporten skulle vara helt utplånad. Den svenska regeringen förväntade därför att, om ytterligare material framkomme i Sovjetunionen, som kunde klarlägga, vad som hänt W. detta skulle delges Svenska UD. Å andra sidan förbehöll sig den svenska regeringen att ställa till förfogande det ytterligare material angående W., som bedömdes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen.

Enligt vad några hemvända fångar berättat, tycks det i slutet av juli 1947 ha rått en viss nervositet bland dem, som hade hand om W. Fångar, som delat cell med W. eller med dennes chaufför Langfelder, underkastades då förnyade förhör, varvid de utfrågades om vad W. respektive Langfelder berättat för dem och om de meddelat något därom till andra fångar. Efteråt fick de sitta i ensamcell under $\frac{1}{2}$ à 1 år. Under sin fortsatta fängelsetid sammanfördes de i grupper på två à tre i samma celler men skilda från andra fångar. Man tycks således vid den tiden ha velat förhindra en vidare spridning av kännedomen om W:s fångenskap. Om myndigheterna var så angelägna att isolera dem, som fått kännedom om W., borde de ha ännu större skäl att isolera W. själv. Inom Sovjetunionen finns det isoleringsfångelser, där fångar hålls effektivt avspärrade från yttervärlden. Då dessa fångar i allmänhet är sovjetmedborgare, som på något sätt förbrutit sig mot regimen, är det mycket sällan som hemvändande fångar av annan nationalitet haft kontakt med någon av dem. Det finns dock ett antal hemkomna fångar, som uppgivit, att W. placerats i ett isoleringsfängelse.

Smolt
Sålunda har en hemvänd tysk, som suttit i Vladimirfängelset ca 20 mil öster om Moskva från våren 1956 till hösten samma år, berättat, att han där träffat en sovjetmedborgare, som jag av diskretionsskäl kallar fången (Z). Denne hade suttit där sedan 1945 och var utmärkt väl orienterad beträffande fängelsets prominenta fångar. Enligt honom hade W. befunnit sig i Vladimirfängelset under en längre tid i början på 1950-talet (således efter den dag, då han skulle ha dött enligt Smoltsovs rapport). Fångnen Z. hade under någon tid varit intagen i fängelsets sjukavdelning. I en del av denna avdelning satt de fångar, som hölls isolerade och där fanns också W. Om han var sjuk eller en-

dast isolerad, visste Z. inte. Den hemvände tysken tveklade inte på Z:s trovärdighet, då denne alltid talade sanning.

På hösten 1958 kom en ^{från tysken}schweizare hem från rysk fångenskap och berättade, att han på våren 1954 kom till Vladimirfängelset och att han på sommaren samma år överfördes till fängelsets sjukavdelning. Kort därefter kom han i början av augusti 1954 i knackningskontakt med en fånge, som angav sig vara W., 1:e sekreterare vid svenska beskickningen i Budapest, bortsläpad 1945. Han gav schweizaren i uppdrag att, om denne blev fri, anmäla på ett svenskt konsulat eller legation, att W. inte hade tillstånd att skriva och inte heller fick några brev.

Schweizarns berättelse återgavs i Svenska Dagbladet och D.N. i höstas. I samband därmed antydde, att det möjligen kunde föreligga en förväxling med en annan tjänsteman vid den svenska Budapest-legationen. Därmed måste ha avsetts en tysk-rysk tolk, som en tid tjänstgjort på legationens B-avdelning och som mycket riktigt suttit i Vladimirfängelset men som flyttats därifrån i juni 1953. Denne var således inte kvar i Vladimirfängelset, när schweizarn kom dit på våren 1954. Den antydda möjligheten till förväxling kan därför inte godtagas.

Enligt de erhållna upplysningarna har således W. under 1950-talet befunnit sig i Vladimirfängelsets isoleringsavdelning.

27/5

KUNGL.

SVENSKA AMBASSADEN

Bonn den 25 maj 1959.

ang. ett av F. von Dardel
hållet föredrag: "Om R.W.".

Förtroligt.

30.5.59
Skr.Tit

Broder,

lfed

Av Granberg har jag i dag till låns erhållit texten till ett av Fredrik von Dardel den 19 dennes inför Stockholms Rotary Klubb hållet föredrag "Om Raoul Wallenberg", vilket jag - trots att jag misstänker, att Du redan känner till det - ber att för ordningens skull få fästa Din uppmärksamhet på.

Föredraget har enligt vad som säges i ingressen "utsänts endast till medlemmar i Stockholms Rotary Klubb och bör betraktas som konfidentiellt. Det får under inga omständigheter publiceras".

Såvitt jag kunnat finna vid en hastig genomläsning, torde föredraget, som är hållet i lugn och saklig ton och som har karaktären av en sammanfattande framställning av de hitillsvarande efterforskningarnas gång och resultat, inte innehålla någonting som är vederbörande i departementet obekant. Då emellertid föredraget det oaktat kan tänkas vara av visst intresse för Dig, har jag som sagt inte velat underlåta att fästa Din uppmärksamhet på detsamma.

Därest Du inte redan erhållit texten till föredraget och är intresserad av den, skall jag gärna be Granberg att få ta ga en fotostatkopiering för Din och departementets räkning.

Herr Sekreteraren L. L e i f l a n d,
Stockholm.

*Gästliga hälsningar,
Din tjänare
Stig Aronson*

ADVOKATFIRMAN GÖSTA NISSER

INNEHAVARE: ADVOKATEN JUR. KAND. GÖSTA NISSER, LEDAMOT AV SVERIGES ADVOKATSAMFUND

TELEFON: 11 60 90, 11 60 95

TELEGRAM: JUSTNISSER

HÄMNGATAN 1 A, 4 tr.
STOCKHOLM
POSTGIRO: 25 60 90

Herr Envoyén Arne S. Lundberg,
L.K.A.B.
Sturegatan 22,
Box 5103,
Stockholm 5.

Hed

D. nr

Stockholm den 28 maj 1959.

Ang. Raoul Wallenberg.

Enligt överenskommelse har jag härmed äran översända
fotokopior av tre av vittnet Karl Krämer den 25 november
1958 undertecknade intyg med påskrift av Kreisinspektor
Müller.

Högaktningsfullt

/

C

SUCHDIENST HAMBURG

Abteilung II (Zivilvermißte)

HAMBURG-ALTONA, DEN 27. März 1952
ALLEE 125-131
FERNRUF 42 11 51
DRAHTANSCHRIFT SUCHDIENST HAMBURG

Az.: A IIa/32/Oh./34.
Bei Beantwortung anzugeben!

Herrn
Karl K r a e m e r

(16) Monsheim Krs. Worms
Hauptstr. 43

Betr.: Nachforschung nach Raoul Wallenberg, schwed. Nationalität

Durch unsere Heimkehrerbefragungen besitzen wir Kenntnis darüber, dass der Legationssekretär Raoul Wallenberg, der 1944 Leiter der Abteilung C in Budapest bei der schwedischen Botschaft war, am 17.1.45 vom KWD abgeholt und in die Sowjet-Union verbracht worden ist. W. wurde letztmalig von Heimkehrern im Gefängnis Lefortowskaja, Moskau, 1949 gesehen. Angeblich sind ein Teil der Inhaftierten im April 1950 in das Gefängnis Butyrka überführt worden. Ob der Gesuchte zu dieser Gruppe der Überführten gehört hat, ist bisher unbekannt geblieben. W. ist ca. 40 Jahre alt, dunkelhaarig, mit starken Bartwuchs und spricht sowohl die russische als auch die deutsche Sprache. Unsere Bemühungen gehen dahin, weitere Bestätigungen über den Aufenthalt des Gesuchten in den oben genannten Moskauer Gefängnissen zu erhalten.

Da wir in unserer Heimkehrerkartei feststellten, waren auch Sie zeitweilig im Gefängnis Butyrka bei Moskau, weswegen wir an Sie die höfliche Bitte richten, uns in unserer Nachforschung behilflich zu sein.

Wir bitten Sie, nachstehende Fragen zu beantworten:

- 1.) Sind Sie mit dem auf dem beiliegenden Bild dargestellten Gesuchten in der Sowjet-Union, speziell im Gefängnis "Butyrka" zusammengekommen oder haben Sie ihn zu mindestens dort als Inhaftierten gesehen?
Zu welchem Zeitpunkt bzw. in welchem Zeitraum glauben Sie den Betreffenden gesehen zu haben?
- 2.) Haben Sie von Mitgefangenen erfahren, dass der Gesuchte sich im Gefängnis "Butyrka" befunden hat?
Können Sie uns die Personaldaten dieser Mitgefangenen nennen?
Sind diese Ihres Wissens nach bereits heimgekehrt und kennen Sie evtl. deren Entlassungsschriften?
- 3.) Können Sie uns Anschriften weiterer Kameraden nennen, die mit Ihnen zusammen im Gefängnis "Butyrka" waren und die wir ebenfalls befragen können?

h34

VII

Sir bitten Sie höflichst, uns auf die Antwort nicht allzu
lange warten zu lassen. Schicken Sie uns zu mindestens das
beigefügte Bild in dem beigefügten Freiumschlag wieder zu-
rück, auch wenn Sie keine Aussagen machen können.
Wir danken Ihnen für Ihre Bemühungen bereits im voraus.

Anlagen
1 Freiumschlag
1 Bild

[Signature]

[Signature]

(Ohlsen)

5. April 1958

Kontakte Herr. Ohlsen:

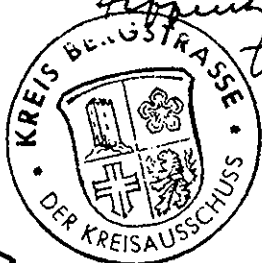
Das Bild vom Herrn Ohlsen, David Mollenberg, ist mir
bekannt, wie das Foto vom Frühjahr 1949 vom Herrn Ohlsen-
aus Braunschweig. Mir kommen sie nicht. (Herrn Ohlsen) mit mir.
Kontaktieren im meine Keller. David Mollenberg, Herr Ohlsen, in dem
das Foto, fallen sie das Foto, meine Erinnerungen, von denen:
Waldstraße, Braunschweig, und er sie das Foto von denen. Es fand
am 25. April in 5. Straße Braunschweig. 14. April im April, 49.
" mirigen Umfeld der Keller, mit mir. Kontaktieren, auf T. Ohlsen
" aufsteht. David vom Ohlsen auf T. Ohlsen, so falls sie mir auf T. Ohlsen.
" in David Mollenberg aufsteht.

14. April 1949 - Hg. Braunschweig

Und den Brief Adolphe Herr Brandt (Herrmann):
Kreise erhalten und wie vor-
stehend beantwortet zu haben.

Herrmann, 26. 11. 1958

[Signature]

Untersuchenden, von mir handschriftlich aufgesetzten
Schriftsatz hat Herr Krüger durchgesehen und in
meinem Beisein unterschrieben.

Leppschütz, den 26. Nov. 1958

H. Krüger

Kreis-Inspektor

Herrn Herrn Krüger!

Das Bild vom Herrn Krüger, David Hallenberg, ist mir
bekannt, wie das Bild vom 1. März 1949 aus dem Lager-
ausweis. Mir kommen zu ihm, (Herrn Krüger) mit mir.
Kommunikation in meine Hand. David Hallenberg, Herr Krüger, in dem
von Krüger, fallen zu dem Zeit meine Kommunikation, von Krüger.
Verantwortung, Kommunikation, gibt es zu dem Zeit noch keine. So fand
am 25. März in 5. März Kommunikation. 14. März von April, 4.
1950 meine Kommunikation, Herr Krüger, mit mir. Kommunikation, auf 1. März
Kommunikation. David vom Lager auf Krüger, am 1. März mit mir auf Krüger
von David Hallenberg.

1. März 1958. Kommunikation

Herrn Krüger;

Dieser Brief wurde von mir nach bestem
Wissen und Gewissen meiner Frau am
1. April 1958 diktiert und von ihr in
meinem Auftrag unterschrieben. Mit dem
Brief des Lichdeutsches des Deutschen Roten
Kreuzes bekam ich auch 2 Fotos von
David Hallenberg. Die Klare ist von David Hallenberg.

Affolternbach / Odw., den 25. Nov. 1958.

David Krüger

~~XXXXXXXXXXXX~~

Unterstehenden, von mir handschriftlich aufgesetzten
Schriftsatz, hat Herr Krämer durchgelesen und in meinem
Beisein unterzeichnet.

Heppensheim, den 26. Nov. 1958.

Stempel:
Kreis Bergstrasse
Der Kreisausschuss

/u/ Willy (oläsl. efternamn)
Kreis-Inspektor

Werter (?) Herr Ohlsen,

Das Bild von dem Vermissten, Raul Wallenberg, ist mir
bekannt aus der Zeit vom Frühjahr 1949 aus dem Abgangs-
Gefängnis Butyrka. Wir waren zu Dritt, (Kriegsgefangene)
mit russ. Zivilisten in einer Zelle. Karl Miltott, der Dritte,
u. zwar (eben?) der Gesuchte, hatten zu der Zeit eine(?)
Verurteilung, die lautete: Todesstrafe. Hinrichtungen gab es
zu der Zeit noch keine. Es hiess damals 25 Jahre(?) und
5 Jahre Zwangsarbeit. Ich wurde im April 1949 als einziger
Deutsche der Zelle mit russ. Zivilisten nach Sybirien ver-
schickt. Zeit(?) dem Abgang nach Sybirien, habe ich nur(?)
noch Nachr. von Karl Miltott erhalten.

Hochachtungsvoll

Karl Krämer

Dieser Brief wurde von mir nach bestem Wissen und Gewissen
meiner Frau am 1. April 1952 diktirt und von ihr in meinem
Auftrag unterschrieben. Mit dem Brief des Suchdienstes des
Deutschen Roten Kreuzes bekam ich auch 2 Fotos von Raoul
Wallenberg. Dies erkläre ich an Eidesstatt.

Affolterbach/Oder, den 25. Nov. 1958.

/u/ Karl Krämer

Avskrift.

Dieses Bild kannte ich seit 1952, gab es aber nicht beim Besuch der Steifschwester von Herrn Wallenberg und ihres Mannes zu, weil ich Zweifel hatte, dass der Russe dahinterstecke.

Affolterbach, den 25. Nov. 1958

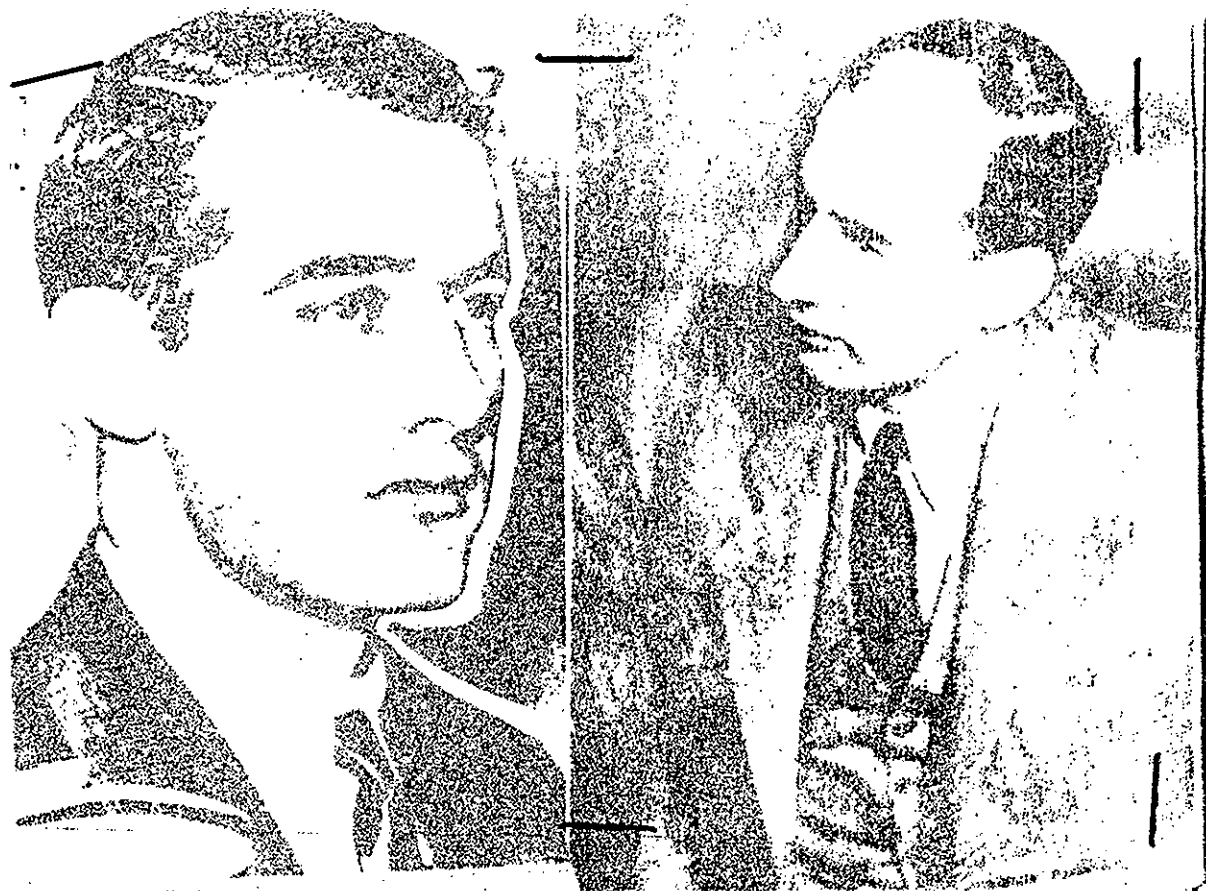
/u/ Karl Krämer

Vorstehendem, von dem^{x)} handschriftlich aufgesetzten
Schriftsatz, hat Herr^{x)} Krämer in meinem Beisein unter-
schrieben.

Heppenheim, 26. Nov. 1958

/u/ Willy (oläsligt efternamn)
Kreis-Inspektor

Stämpel: Kreis Bergstrasse
Der Kreisausschuss
x) (Stämpeln täcker en del av texten)

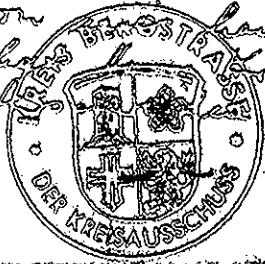

1
1
Dieses Bild kam mir erst mit 1952,
gab es aber nicht beim Besuch
des Kreisarchivs von Herrn Gallenberg
mit ihm Manuskripten, weil ich
Zweifeln hatte, daß der Rest da-
her ist.

Auffolger, den 25. Nov. 1958

Herrn Götter

Vordruck von handschriftlich aufgesetzten
Schriftstücken, die in einem
Zusammenhang stehen.

Auffolger, den 26. Nov. 1958.
(Herrn Götter)

Kreis-Archiv

STOCKHOLM den 28 maj 1959

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MAL.

Sw²

ang. Raoul Wallenberg.

Pr.

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

351 T. T. (4 ex.)
352 P. T.
Associated Press
United Press International
Agence France-Presse
Reuters Ltd.
TASS
Dr Wiebel, DPA
Red. Storm, ADN
Norsk Telegrambyrå
A-Pressen
Pressens Reportagebyrå
Högerpressens Nyhetsbyrå
Folkpartiets Presstjänst
Centerpartiets Riksorganisation
Red. Roland Pålsson, Sveriges Radio
Red. H. Christensson, Sv. Radio (3 ex.)
Red. S. Coulson, Sv. Radio
Statens Upplysningsbyrå
Utrikespolitiska Institutet
Red. Gunnar Fagrell, Tidn. Världshorisont
Red. Sandberg, Sv. Hand. tidn. Justitia
Svensk-Amerikanska Nyhetsbyrå
Svensk-Internationella Pressbyrå
FN:s Informationskontor, Köpenhamn
Svenska FN-förbundet
Nordisk Tidskr. f. Internationel Ret
Pressatt. John A. Jones Jr
Pressatt. Antero Vartia
Pressatt. J. C. Lacotte
Prof. Eric Bellquist, Berkeley, USA
Prinsessan Massalsky (3 ex.)
Red. Salzer
Dr Max Mehlem
Red. Kurt Neumann
Red. Roland Koessler, Scand. Times
Mr. Michael Kelles-Krauz
Mr. Werner Wiskari, N. Y. T.
Red. Ejnar Nielsen
Red. Martin Grill
Herr Eric Dancy
Red. Preben Petersen
Bibl. Fr. Elin Ekman
Kapten C. M. Hedenstierna
Svensk Journalfilm
Mr. R. R. Ellen, Austr. Governm. Trade Comm., Bonn
Dr Walter Bauer-Heyd, Köpenhamn
Docent Kurt Samuelsson
Samtliga utländska beskickningar i Stockholm

Samtliga svenska beskickningar,
lönade generalkonsulat och
konsulat m. fl. enligt bifogade
lista.
Utlandspressen enl. pressrummet
Pressbyråns samtl. tjänstemän
Pressrummet
Klipparkivet
Excellensens sekr. (2 ex.)
Kabinettssekr.
Bitr. Kabinettssekr.
Chefen för arkivet
Chefen för pol. avd.
Bitr. chefen för pol. avd.
Chefen för personalavd.
Chefen för protokollet
Chefen för rättsavd.
Bitr. chefen för rättsavd.
Chefen för handelsavd.
Bitr. chefen för handelsavd.
Chefen för I byrån, Pol. avd.
Chefen för II " " "
Chefen för FN-byrån " "
Skr. Westerberg
Skr. Hennings
Skr. Belding
Skr. Leifland

Madame Ureel, Gent
Nord. Journalistkursus

Fru von Dardel, Auravägen 25,
Djursholm

Adv. Nisser

29 59
x 25 59
da.

EXP 28
EXP 5

-59/R

Pressmeddelande torsdagen den 28 maj 1959.

I sin note till den sovjetiska regeringen den 19 februari 1957 uttalade svenska regeringen, att den förbehöll sig att ställa till förfogande det ytterligare material rörande Raoul Wallenberg, som bedömdes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen.

De svenska myndigheterna har fortsatt att noggrant pröva alla spår som avser Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen. Härvid har det till deras kännedom kommit flera utsagor från personer, som återkommit från sovjetisk fångenskap, av innebörd att Wallenberg efter år 1947 funnits i ett fängelse i Wladimir, ungefär 20 mil öster om Moskva.

Med anledning av dessa uppgifter hemställde svenska regeringen, i en note, som överlämnades till sovjetiska utrikesdepartementet den 9 februari 1959, att en undersökning skulle göras för att fastställa om Wallenberg vistats i Wladimir-fängelset.

Såsom svar härpå meddelade sovjetregeringen den 6 mars 1959, att den vidtagit sådana undersökningar, som begärts i den svenska noten, men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter i denna fråga och att den svenska regeringens informationer om Wallenbergs vistelse i Wladimir icke bekräftats.

Beskickningar:
 Addis Abeba
 Ankara
 Athén
 Belgrad
 Bern
 Beyrut
 Bogotá
 Bonn (5 ex)
 Bryssel
 Budapest
~~Buenos Aires~~
~~Canberra~~
 Caracas
 Djakarta
 Dublin
 Haag
 Helsingfors
~~Kairo~~
~~Karachi~~
 Köpenhamn
 amb.rådet Greitz,
 Köpenhamn
~~Lima~~
 Lissabon
 London (5 ex.)
 Madrid
~~Mexico~~
 Montevideo
~~Moskva~~
 New Delhi
 att Berg, New Delhi
 Oslo
 Ottawa
 Paris
 Peking
~~Prag~~
~~Pretoria~~
 Rabat

Reykjavik
~~Rio de Janeiro~~
 Rom
 Santiago de Chile
 Teheran
~~Tel-Aviv~~
 Tokio
 Warszawa
 Washington (5 ex)
 Wellington
 Wien

Delegationer:
 FN-delegationen
 OEEC- "
 Genève- "
 Luxembourg- "

Lönade gen.kons:
 Antwerpen
 Berlin
 Chicago
 Genua
 Hamburg
 Istanbul
 London
 Montreal
 New York (2 ex)
 San Francisco

Lönade kons.:
~~Casablanca~~
 Gdańsk
~~Hongkong~~
 Houston
 Léopoldville
 Mariehamn
 Minneapolis

Olönade kons.
m. lönad tjm.:
 Amsterdam
 Bombay *successor*
 Bremen
 Dakar
 Frankfurt a.M.
 Havana
 Le Havre
 Madrid
 Marseille
 Melbourne
 Milano
~~Nairobi~~
 Rotterdam
 Rouen
 Salisbury

Okt.1958 TD

ang. föredrag om W-berg
i Rotary Klubb

STOCKHOLM		19
Stockholm den 30 maj 1959.		
N:o	BIL.	
Förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	P	GR. 2 MAL. Eu ¹

Broder,

Härmed ber jag få tacka för Ditt handbrev den 25 maj, varvid Du velat fästa vår uppmärksamhet på överdirektör von Dardels föredrag inför Rotary Klubb om Raoul Wallenberg. Genom min svärfar, som också är medlem i samma klubb, har jag fått texten till föredraget, varjämte Per Anger, som själv åhörde detsamma, muntligen berättade därom och om de reaktioner det väckte. Vi har här samma uppfattning som Du, att föredraget varit mycket balanserat.

Jag vill slutligen understryka, att vi naturligtvis är tacksamma för att Du aktivt visar intresse för Wallenberg-ärendet. Så fort Du får något material om RW under ögonen, bör Du givetvis så snart som möjligt underrätta oss.

(Leif Leifland)

Attaché S. A b e l l i n ,
Bonn.

P.S. Som Du kanske observerat, har gårdagens tidningen, i första hand Svenska Dagbladet o.DN, begagnat sig av uppgifter från föredraget (Mulle-spåret).

Dep. 30/5-59
aus

Svenska Dagbladet 6 juni 1959,

Högst betalte spionen i Bonn omsider gripen

BONN. (SvD:s Tysklandsred.) Östberlins bäst betalte spion i förbundsrepubliken, friherren och f. d. officeren Wolfram von Hanstein, har häktats av Bonns säkerhetspolis. Hanstein hade en fast månadslön av sina uppdragsgivare i öster på 1 500 mark.

Ironiskt nog var han generalsekreterare i "Ligan för mänskliga rättigheter" och har under de senaste månaderna ideligen framträtt med varningar mot spionfaran från öster. Hanstein kom som flykting till Västtyskland för tre år sedan, enligt egna uppgifter efter häktningen var han redan dessförinnan medlem av kommunistpartiet.

Den västtyska pressen har fått en ny godbit för sina ironiska kommentarer till myndigheternas fåfänga spionjakt.

L. D

6/6 - 59

opera mundi

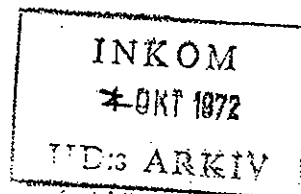
P 2 2u I

7/6-59

TÉLÉPH.: OPÉRA 12-50 ET LA SUITE
TÉLÉGRAMMES: PERAMUNDI-PARIS

SOCIÉTÉ ANONYME
AU CAPITAL DE FR. 10.500.000
R. C. SEINE 56 B 13316
RÉP. PRODUCT. N° 8644 SEINE C. A.
CHÈQUES POSTAUX: 1619-51

7, Rue de la Paix
PARIS

RÉFÉRENCE A RAPPELER :

Paris, le 3 Juin 1959.

Monsieur Gunnar Lorentzon
Kungl. Utrikesdepartementet
Stockholm

Monsieur,

Je croyais vous avoir retourné la traduction anglaise des notes concernant Raoul Wallenberg que vous aviez bien voulu remettre à M. Ronsac, lors de son passage à Stockholm, en Octobre dernier.

Je m'aperçois avec stupeur, en classant les dossiers, que ces notes étaient restées ici. Je vous prie de bien vouloir m'en excuser et je m'empresse de vous faire parvenir ci-joint cette documentation, sous pli recommandé.

Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments distingués.

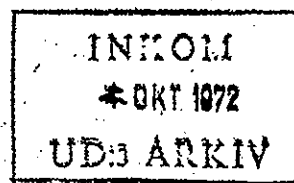

Lucienne Blanc

P.S. Puis-je vous faire parvenir le manuscrit français que M. Ronsac vous a proposé dans sa lettre du 13 Avril 1959?

TOUT EN PRENANT LE PLUS GRAND SOIN DES MANUSCRITS ET PHOTOGRAPHIES QUI NOUS SONT
CONFIÉS, NOUS DÉCLINONS TOUTE RESPONSABILITÉ EN CAS DE PERTE OU DE DÉTÉRIORATION

P 2 Su I

2/6-59

Monsieur Lucien Blanc
Opera Mundi
7, Rue de la Paix
P a r i s

Monsieur,

En me référant à la lettre du Monsieur Ronsac à Monsieur G. Lorentzon du 13 avril 1959 et à vos lettres du 13 mai et 3 juin 1959, j'ai l'honneur de vous informer, que Monsieur Lorentzon a été transféré à Londres, et que je lui ai remplacé en ce qui concerne l'affaire Raoul Wallenberg. J'ai reçu en retour la traduction anglaise des notes concernant Monsieur Wallenberg. En ce qui concerne le manuscrit de Madame Eva Kelecsényi-Buzassy sur "L'Affaire Wallenberg", je vous serais bien obligé d'obtenir un exemplaire.

Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments distingués,

Leif Leifland
Secrétaire

Sammanfattning efter genomläsning av akterna över
Schöggls, Mulles och Bruggers vittnesmål.

1/2
6
Om man betraktar Schöggls utsaga som en fristående sådan blir det första intrycket, att man icke kan fästa någon större tilltro till vad denne man sagt. Men även som fristående vittnesmål betraktat bör vissa synpunkter kommenteras. Sålunda säger Schöggel, att han erfarit, att Wallenberg suttit 11 månader i Lemberg. Det är då intressant att jämföra Adolf Coens till svenska beskickningen i Paris lämnade uppgift, att Coen i Bryzitzki-fängelset i Lwow 1947 fått en papperslapp från Raoul Wallenberg med systemens namn angivet och med en uppmaning från Wallenberg att under-
rätta svensk beskickning eller svenskt konsulat. Man frågar sig kanske, om det är troligt, att Wallenberg verkligen förts till Lwow (al. Lemberg). Jag håller det icke alltför otroligt att så skett. Wallenberg var säkerligen misstänkt för spioneri, och då är det helt naturligt, att utredningsmännen föra omkring Wallenberg till de platser, där vittnen skulle höras, så att vittnena i hemlighet kunde få se Wallenberg för att bestyrka att misstag på person ej förelåg. Jämför Alexander Ujvarys uppgift om att han i Budapest hörts om Raoul Wallenberg och att förhørsledaren visat på en tjock dossier, som enliga utsaga skulle innehålla bevis mot Wallenberg.

Av icke ringa intresse är Schöggls uppgifter om sin vistelse i corpus II - sjukavdelningen i Vladimir. Har Wallenberg verkligen vistats i Vladimir, så torde man med allra största säkerhet kunna utgå ifrån, att Wallenberg förvarats i denna avdelning, som ju av flera vittnen betecknats inte bara som sjukavdelning utan även som isoleringsavdelning. Att Schöggel vistats i corpus II är ju bestyrkt av olika omständigheter - hans operationsärr på benet och utsagor av medfångar.

Vissa omständigheter peka på att det var cellerna 1 - 10 som betraktades såsom förvaringsrum för särskilt hemlighetsfulla fångar och man skulle gärna tro, att det var i någon

av dessa celler som Wallenberg förvarats. Dock säger Schöggel att det var i en cell i våningen en trappa upp, som han träffat Wallenberg först. Denna uppgift styrkes av Bruggers utsaga, där han säger att han under sjukhusavdelningsvistelsen en trappa upp fick höra knackningssignaler från granncellen. Mot denna Bruggers uppgift kan dock den invändningen göras, att man endast under gynnsamma omständigheter kan fastställa om svaga knackningar komma från granncell eller cell ovan eller under ens egen.

För tilltron till Schöggels uppgift om att han fått vetenskap om Wallenbergs vistelse i corpus II i Vladimir talar det till synes oomstridda förhållandet, att han vid upprepade tillfällen vistats på sjukavdelningen. Det är att märka, att såväl Goguberidse som Brugger vistats tämligen ofta på denna avdelning, och då bevakningen var sträng torde det endast ha varit sjukavdelningspatienter som kunnat snappa upp en sådan uppgift.

Vad talar mot Schöggel?

- a. Först och främst hans allmänna opålitlighet.
- b. Varför anmälde han först i Schweiz vad han kände till?

Här kan man endast röra sig med teorier. Jag anser det helt klart, att Schöggel varit cellspion för sovjet tjänstemän. Lika klart är att han vid frigivningen måste skriva under en förbindelse att efter frigivningen arbeta för Sovjets under rättelsetjänst. I samband härmed har sovjet tjänstemännen säkerligen avkrävt honom ett tysthetslöfte om allt vad hanken ha erfårit under sin fängelsetid. Är det då sant, att värvningsofficeren förbjudit honom att tala om "svensken", som han en natt fick dela cell med? Ja, omöjligt är det icke. Om inte förr så genom Goguberidses ordväxling med fångvaktaren i april 1956 fick ju fängelsemyndigheten och genom den säkerhetstjänsten reda på att det var känt bland fångarna, att Wallenberg befann sig i Vladimir. Säkerhetstjänsten måste hitta på ett motdrag. Såväl Schöggel som Höchli ha ju gjort sitt bästa för att åtminstone sprida den uppfattningen, att Wallenberg var mycket sjuk och att han enligt Höchli säkerligen dött senare. Min teori är, att Schöggel i första hand tillhållits att förneka all kännedom om Wallenberg och om

detta icke vore möjligt hänga på ett uttalande att han var mycket sjuk, så att det icke fanns något hopp om hans tillfrisknande. Detta skulle möjligen kunna vara förklaringen till att Schögggl först i Schweiz, som icke står i samma beroendeställning som Österrike och där Sovjet icke har samma möjligheter, tillkännagav sin kunskap om Wallenberg. Kanske tänkte han att han skulle få köpstarka schweizerfranc som belöning i stället för svaga österrikiska schilling.

Beträffande de olika uppgifter Schögggl lämnat om varaktigheten av hans eventuella samvaro med Wallenberg, håller jag den sista uppgiften om en natt för mest sannolik. Det kan ha berott på ett direkt misstag, att Schögggl i egenskap av cellspion slussats in till fel person. Måhända har Wallenberg just bytt cell och Schögggl var avsedd som cellspion mot den förre innehavaren av cellen. Den politiske officerens utrop: "Vad är det där för en typ?" tyder ju på att ett misstag begåtts. Jag ställer mig tvivlande till Schöggls uppgift om talsvårigheterna och självmordsförsöket. Ingen av de hörda medfångarna har ju yttrat något om detta sår på halsen men väl om såret på benet. Var inte detta måne ett trick av den tränade cellspionen? Ge synbart uttryck åt sin egen olyckliga belägenhet för att vinna förtroende och få den misstänksamme medfångaren att försäga sig utan att själv behöva ge sig in i svaromål på grund av halsskada? Jag har svårt för att tro att Wallenberg, som säkerligen under åren samlat djup erfarenhet om cellspioneriets djävulstyg, skulle ha varit så oförsiktig, att han utan vidare anförtror sig till en okänd person redan första natten.

Mulle.

Sedan Rehekampff erinrat sig Goguberidses uttalande om Wallenberg anser jag, att man bör kunna sätta hundra procenti tilltro till Mulles utsaga. Att andra medfångar som tillfrågats säga sig icke ha hört Goguberidses uttalande, anser jag sakna betydelse. Det var i en stor gemensamhetscell för 17 personer, där uttalandet skedde. Det torde väl vara ett faktum, att det alltid uppstår kotterier, som hålla ihop och att dessa kotterier bildas av folk, som sympatiserar med varandra. Det är väl då helt naturligt, att Goguberidse fällt sitt yttrande till de personer, som han brukar umgås med. Beträffande Goguberidses möjlighet att få direktupp-

Om
anmärkning 161. Om
Schögggl tillhörde 1 - typen av
någon som kunde ha varit en
av de som kontaktat Wallenberg
om Wallenberg och om typen av

gifter om Wallenbergs vistelse i sjukavdelningen i Vladimir har det omvittnats, att han upprepade gånger varit intagen på sjukavdelningen - interneringsavdelningen. Det är därför ganska naturligt, att han kunnat snappa upp uppgifter om olika fångars vistelse där.

Att Mulle fick kännedom om Wallenbergs vistelse i Vladimir just i samband med Pravdas publicerande av kommunikén ger enligt min uppfattning större tilltro till utsagan. Det rör sig följaktligen ej om löst tillfälligt prat, som eventuellt kunde hänföras till Wallenbergs omvittnade fängelsevistelse i Moskva flera år tillbaka.

Huvudvittnet Brugger.

Helhetsbilden anser jag tämligen homogen. Att det här icke rör sig om fantasier från Bruggers sida anser jag bevisat av Gouazés och Töröks berättelser. Håller Töröks uttalande om tiden för Bruggers meddelande - november 1955/februari 1956 - så måste Bruggers vittnesmål tillerkännas hundraprocentigt bevisvärde. Samma kan sägas om Gouazés uttalande. Vid sista förhöret nämner Gouazé visserligen 1955 eller 1957, men vid närmare eftertanke återgår han till 1955, d.v.s. samma tidsuppgift som han lämnat i Moskva.

Bruggers vittnesmål jämfört med Mulles.

Brugger synes ha reagerat starkt mot Mulles uttalande att han, Mulle, hört Goguberidse tala om Wallenberg, och Brugger vill göra troligt, att Goguberidse genom honom fått förstahandsuppgiften. Rör det sig icke manne här om en falsk ärelystnad? Inte kan Brugger tåla, att den icke alltför väl sedde tysken Mulle skall få bli delaktig av äran att ha fört fram den nya uppgiften om Wallenberg. Brugger kan mycket väl leva i den föreställningen, att om Goguberidse sagt något om Wallenberg, så grundar sig denna Goguberidses vetskap på vad Brugger erfarit och berättat. Såsom jag tidigare framhållit hade ju Goguberidse vid flera tillfällen vistats i sjukavdelningen, och följaktligen kan han ha haft lika stora möjligheter som Brugger att snappa upp uppgifter om Wallenberg. Säkerligen hade Goguberidse på grund av sina kunskaper i ryska språket lättare att få interna uppgifter. Att Brugger är litet "uppblåst" anser jag styrkt av den uppgiften, att han

vill göra troligt, att det var han som grälade med fångvaktaren och sade till denne att han, Brugger, 1954 "varit tillsammans" med Wallenberg. Denna händelse passar bra mycket bättre in på Goguberidse - jämför Mulles uttalande att Goguberidse haft en ordväxling med fångvaktaren. Det är, som det framhålles i utredningen, ägnat att förvåna, att Brugger i april 1956 skulle ha varit så oförsiktig, att han öppet prisger sin vetskap inför fångvaktare, att han "varit tillsammans" med Wallenberg.

Bruggers dröjsmål att bringa sin kännedom om Wallenberg till myndigheternas kännedom.

Någon anledning till misstro mot Brugger på grund av detta dröjsmål anser jag icke föreligga. För Brugger kunde det knappast vara en sak av sådan betydelse, att han satte den i första rummet. Jag betvivlar, att Brugger såsom han velat göra gällande, under sina år i Wien hörde talas särskilt mycket om Wallenberg. Det var väl snarare efter 1948 som världspressen och vissa författare började slå på stortrumman om Wallenbergs försvinnande. Det torde snarare ha varit Pravdas artikel, som kommit Brugger att inse, att Wallenbergsaken hade stora proportioner. I sitt lyckorus över att vara fri måste tanken på Wallenberg ha kommit i bakgrunden och om förhørsledaren nu jämt och ständigt kommit med frågeställningar under förhörstiden 9-17 oktober, så fick Brugger aldrig något tillfälle att tänka på Wallenberg, förrän Höchlis artikel lades fram för honom.

Schöggls, Mulles och Bruggers vittnesmål.

Jämför man dessa tre vittnesmål och försöker få fram en syntes, måste man komma till det resultatet, att Wallenberg med mycket stor sannolikhet befunnit sig en längre tid i Vladimir. Jag fäster stor vikt vid Rehekampffs utsaga, att han av Goguberidse redan på ett mycket tidigt stadium fått uppgiften om att Wallenberg befann sig i Vladimir. Mulles utsaga om Goguberidses uppträdande gentemot fångvaktaren i samband med Pravda-artikelns publicering anser jag också som ett starkt indicium.

1. 4. 53 ✓
2. 2.

Kan en förväxling med Tomsen/Grosheim-Krisko ha ägt rum?

Ja, Turyns och Uibels berättelser skulle kunna vara ägnade att utså tvivel. Men jag håller före, att det icke finnes någon anledning undervärdera vittnena Schöggl, Mulle, Brugger, Gouazé, Török och Rehekampff, då de hålla fast vid uppfattningen, att det rör sig om Wallenberg. Att vi veta, att Tomsen befann sig i Vladimir och att Turyn och Uibel tala om honom, kullkastar ju icke antagandet, att Wallenberg också befunnit sig där. Om man nu anser, att Brugger varit "zermürbt" - se Mulles utsaga - och möjligen kan ha influerats av Pravda-artikeln till att tro, att den, som han varit i knackningsförbindelse med 1954, var Wallenberg, så finns det ju ingen anledning att misstro den med ryska språket förtrogne och på "hemmaplan" varande Goguberidse samt den väl hemmastadde cellspionen Schöggl för en sammanblandning av namn. Jag har icke i materialet funnit något, som tyder på att Goguberidse har någon kännedom om Tomsen/Grosheim-Krisko. Turyns och Uibels uppgifter om Tomsen kan följaktligen icke enligt min uppfattning rubba tilltron till de personer, som lämnat uppgifter om Wallenberg. Bruggers av Török och Gouazé bestyrkta vittnesmål att han under 1954 fått kännedom om Wallenbergs vistelse i Vladimir, d.v.s. efter det att Tomsen alias Grosheim-Krisko blev frigiven från Vladimir och återvänt till Tyskland, måste tillmätas stor betydelse. Om Brugger verkligen först i maj 1954 kom till Vladimir - hans egen utsaga synes ej bestyrkt av någon av de hörda medfångarna (jämför Töröks berättelse, att han trodde att Bruggers förbindelse med Wallenberg hänförde sig till åren 1950-51) - så föreligger ingen möjlighet för att det kan vara Tomsen/Grosheim-Krisko, som avses. Sådan möjlighet existerar endast om Brugger tagit fel på ett år och att det var 1953, som han anlände till Vladimir.

Intressant är att notera, att Jancsy i Lefortovskaja hörde talas om "norrmannen" Tomsen. Om Tomsen i Moskva gäll för att vara norrman, så har nog den uppfattningen gällt även i Vladimir bland de tyska fångarna, och om så varit

fallet, så har nog de talrika tyska diplomatfångarna i Vladimir icke gjort sig skyldiga till misstaget att tala om en norrman som svensk.

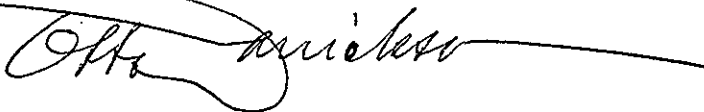
Kan något mer göras för att bringa ytterligare klarhet?

Jag vill först framhålla, att utredningen är synnerligen noggrann och utförlig. Endast i ett hänseende skulle måhända ytterligare förhör kunna påkallas. Ett vittne - G. Richter - som satt i cell nr 10, säger att det i cell nr 9 sutto två kvinnliga fångar under tiden april-maj 1955. De ha identifierats som Ilo Winkler och Margarethe Herrmann, båda från Österrike. Vid denna tidpunkt hade Pravda-artikeln ännu ej ställt till rabalder, och det är därför troligt, att Wallenberg alltjämt befann sig i Vladimir. Det torde vara nära nog ett axiom, att kvinnliga fångar, som vistas i samma fängelse som män, tilldraga sig ett enormt intresse, och det är också nära nog ett axiom, att kvinnor ha en enastående förmåga att "plocka ut" nyheter, ja även från en trumpen och försiktig rysk fångvaktare. Ett förhör med dessa båda unga kvinnor kan ge ett resultat, och det är närmast den gamla oskrivna lagen: "försumma icke något spår, hur obetydligt det än ser ut", som påverkar den gamle kriminalmannen, och därför uttrycker jag en önskan om förhör med de båda damerna.

Slutomdöme.

Som slutomdöme ber jag få anföra, att jag icke hyser något som helst tvivel om att Wallenberg befunnit sig i Vladimir-fängelset under en lång följd av år, och att intet motsäger antagandet att han varit där så sent som 1954, ja kanske ända intill den tidpunkt då Pravda-artikeln publicerades.

Stockholm den 9 juni 1959.

ang.Brugger

Brugger

STOCKHOLM		19	
Stockholm den 9 juni 1959.		BIL.	
Strängt N:o förtroligt.			
INK. D. N:o			
AVD.	P	GR. 2	MÅL.Eu ¹

Broder,

Vid vår ytterligare behandling av Vladimir-materiale har det visat sig önskvärt att få absolut klarhet på ytterligare en punkt, som rör Bruggers vistelse i detta fängelse. Fråga är om den exakta tidpunkten för Bruggers ankomst till Vladimir, en tidpunkt som det är av vikt att bestämma med tanke på förväxlingsteorien. Vi vore därför tacksamma, om Du ville kontakta kommissarie Schmidt och fråga honom, om man å schweizisk sida har någon som helst anledning att betvivla riktigheten av Bruggers uppgift att han anlände till Vladimir den 22 maj 1954.

(Leif Leifland)

Förste Ambassadsekreteraren Gerring,
B e r n .

Rep. 10/6 - 59
as

Cs

STOCKHOLM

19

Stockholm den 9 juni 1959.

Strängt förtroligt. 1 bil.

BIL.

INK. D. N:o

AVD. P

GR. 2

MÅL. Eu¹

föranstaltande om
förhör med I. Winkler o.
M. Herrmann

Richter

Broder,

Danielsson har på kabinettssekreterarens uppdrag genomgått vårt Vladimir-material. Som slutomdöme har han anförat "att jag icke hyser något som helst tvivel om att Wallenberg befunnit sig i Vladimir-fängelset under en lång följd av år, och att intet motsäger antagandet att han varit där så sent som 1954, ja kanske ända intill den tidpunkt då Pravda-artikeln publicerades".

./.

Som Du finner av i avskrift närslutna utdrag ur Danielssons promemoria uttrycker Danielsson ett önskemål att österrikiskorna Ilo Winkler och Margarethe Herrmann måtte höras. Vi vore därför tacksamma, om Du ville snarast föranstalta om sedvanlig utfrågning av dessa.

G. Richter har uppgivit att han under promenader på den till corpus II hörande rastgården lyckats erhålla namn uppgifterna av kvinnorna, som då talat genom en springa vid deras cellfönster. Ilo Winkler vore 32 år gammal och från Wien, Margarethe Herrmann 25 år gammal. Båda hade i maj 1955 fått återvända till Österrike.

(Per Lind)

Ambassadören S. Allard,
W i e n .

Exp. 10/6-59
aus

Utdrag.

Sammanfattning efter genomläsning av akterna över
Schöggls, Mulles och Bruggers vittnesmål.

Kan något mer göras för att bringa ytterligare klarhet?

Jag vill först framhålla, att utredningen är synnerligen noggrann och utförlig. Endast i ett hänseende skulle måhända ytterligare förhör kunna påkallas. Ett vittne - G.Richter - som satt i cell 10, säger att det i cell nr 9 sutto två kvinnliga fångar under tiden april-maj 1955. De ha identifierats som Ilo Winkler och Margarethe Herrmann, båda från Österrike. Vid denna tidpunkt hade Pravda-artikeln ännu ej ställt till rabalder, och det är därför troligt, att Wallenberg alltjämt befann sig i Vladimir. Det torde vara nära nog ett axiom, att kvinnliga fångar, som vistas i samma fängelse som män, tilldraga sig ett enormt intresse, och det är också nära nog ett axiom, att kvinnor ha en enastående förmåga att "plocka ut" nyheter, ja även från en trumpen och försiktigt rysk fångvaktare. Ett förhör med dessa båda unga kvinnor kan ge ett resultat, och det är närmast den gamla oskrivna lagen: "försumma icke något spår, hur obetydligt det än ser ur", som påverkar den gamle kriminalmannen, och därför uttrycker jag en önskan om förhör med de båda damerna.

Stockholm den 9 juni 1959.

/u/ Otto Danielsson

Leifland/IB
29.6.59.
a f.förtr.kdm t.
Besk.chn Moskva (Pol.delg.)
Statsr. Kling.
u./Sverker Åström

Rättshöfen: *AK*

Däröfter beviljat åter in Leifland.

Avskrift.

Till Avdelningschefen P. Lind, UD.

Förtroligt.

P.M.

rörande vissa diskussioner med herr N. Tchikalenko, medlem av Sovjetunionens röda kors' presidium och chef för dess utrikesavdelning.

Herr Tchikalenko besökte Stockholm några dagar i slutet av maj efter ett officiellt besök i Tyska Förbundsrepubliken. Svenska röda korset hade tidigare bött honom besöka Stockholm, för det fall hans resplaner gjorde detta möjligt. Vid sammanträdet diskuterades bl.a. frågor som rörde samarbetet inom Rödakorsföreningarnas Förbund och de valfrågor som där skola förekomma vid ett möte i Athen i september i år. Från Svenska röda korsets sida tog man även upp vissa andra spörsmål i samband med efterforskning och familjesammanföring. Herr T. själv tog upp frågan om den ryske premiärministerns kommande besök och var ytterst angelägen att få reda på vilka förutsättningar som förelågo för att mottagandet i Sverige skulle bli så hjärtligt som möjligt, och om några åtgärder kunde vidtagas på rödakorsplanen i detta syfte.

I dessa båda senare sammanhang framhölls för herr T. att den svenska allmänheten ytterst uppmärksamt följer de frågor om familjesammanföring som blivit alltmer aktuella sedan ett stort antal svenska medborgare av baltiskt och östeuropeiskt ursprung fått reda på att anhöriga, ofta ensamma, gamla och sjuka, finnas i livet i Sovjetunionen. Svenska röda korset har handlagt hundratals sådana fall genom översändande av uppgifter och listor till Sovjetunionens röda kors med anhållan om åtgärd. Man hade i detta sammanhang med tillfredsställelse noterat det mödosamma arbete Sovjetunionens röda kors lagt ner

på rena efterforskningsfrågor men å andra sidan konstaterat, att under det sista halvåret så gott som ingenting hänt i fråga om familjesammanföring. Den svenska allmänheten, och även Svenska röda korset, hade mycket svårt att förstå, att exempelvis ensamma gamla och sjuka personer med hela sin familj i Sverige ej kunde beredas tillfälle att återförenas med sina barn eller andra nära anhöriga och få sluta sina dagar i deras fosterland. Mer än någonting annat skulle positiva åtgärder i dessa humanitära frågor, helst verkställda före eller i samband med premiärministerns besök, bidra till att förbättra stämningen i Sverige gentemot Sovjetunionen. Det svenska folket torde ha större intresse av dylika praktiska humanitära frågor än av allmänna deklarationer i storpolitiska sammanhang.

Herr T. förklarade att han i princip förstod vår uppfattning och i viss mån delade den - samma synpunkter ha i annat sammanhang anförts av Röda korsets kontaktman vid den Sovjetiska Ambassaden i Stockholm, ambassadrådet Borisov. Herr T. skulle föra ärendet vidare efter sin återkomst till Moskva och var angelägen att hålla en intim kontakt med Svenska röda korset under de kommande månaderna. Han bad att vi härifrån via Borisov skulle vidarebefordra alla uppgifter som vore ägnade att förbättra stämningen inför premiärministerns besök.

Under ett särskilt sammanträde genomgicks ett stort antal individuella fall och tekniken i efterforskningsarbetet.

Både muntligen och skriftligen framhölls för herr T. att det efterforskningsfall, som mer än något annat intresserar svenska folket gällde Raoul Wallenberg. I svensk press hade förekommit uppgifter (T:s besök ägde rum några dagar innan UD:s kommuniké i ärendet) om att Wallenberg skulle vistas i ett ryskt fängelse åtskilliga år efter det att han enligt tidigare officiella uppgifter uppgivits som död i ett fängelse i Moskva. Av alla frågor rörande enskilda personer stod Wallenberg-ärendet utan tvekan främst. Ett slutgiltigt klarläggande av omständigheterna kring detta fall skulle betyda oerhört mycket för förhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen.

Herr T. noterade vårt stora intresse för Wallenberg-saken men kunde till denna icke ge några personliga kommentarer.

Stockholm den 10 juni 1959.

Henrik Beer

STOCKHOLM

19

sjöborgsutredningen

Stockholm den 12 juni 1959.

N:o
~~Strängt förtroligt.~~ 1 bil. BIL.
(1 två ex.)

INK. D. N:o

AVD. P

GR.

2

MÅL. Eu¹Korr Rund nr 13/6
HedRichter ✓
Mulle ✓

Herr Ambassadör,

./.

Åberopande vårt samtal idag ber jag härmed få i två exemplar översända den av Danielsson författade sammanfattningen av Vladimir-spåren.

Beträffande de 1 Linds handbrev den 9.6.1959, sista stycket, nämnda österrikiskorna Ilo Winkler och Margarethe Herrmann kan jag meddela att uppgifter om deras ålder är hämtade från en promemoria den 15 april 1957 över samtal med Gustav Richter. Det heter i detta P.M.:

"Under tiden april-maj 1955 kunde Richter konstatera, att två österrikiskor vid namn Ilo Winkler (32 år gammal) från Wien och Margarethe Herrmann (25 år gammal) satt tillsammans i cell 9. I samband med att Richter och Kitschmann fått företaga promenader i den till corpus II hörande rastgården, hade Richter lyckats erhålla namnuppgifterna av kvinnorna, som då hade talat genom en springa vid deras cellfönster. I maj 1955 fick dessa kvinnor återvända till Österrike."

Såsom härav framgår är det klart, huruvida åldersuppgifterna avser år 1955, då Richter träffade österrikiskorna, eller år 1957, då samtalet med Richter ägde rum. Departementet har inga andra uppgifter om ifrågavarande österrikiskor.

Beträffande Mulle ber jag få nämna, att han är född den 11.6.1917 i Essen. Under kriget var han Oberfeldwebel i tyska flygvapnet. Efter krigsslutet hade han

Ambassadören Allard,

W i e n .

Exp. 17/6-59
aw

sin verksamhet tidvis förlagd till Wien, och vid en resa dit den 7 oktober 1950 greps han vid zonghansen i Semmering av sovjetiska säkerhetsorgan.

Såsom jag nämnde vid vårt samtal skulle vi givetvis vara intresserade av att få del av Ambassadörens kommentarer till Danielssons sammanställning.

(Leif Leifland)

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

31.7.59
a + b f.k. till
Thulin (H-stpl.)
/u/Leifland

Dep. 7/8-59
as

Wien den 15 juni 1959.

R 18. Strängt förtroligt.

2 bil. (2 ex. vardera)

Ink.	17-6	1959
Avd.	Gr.	Mål
P	2	Eu

Broder,

./1-2

4/8/59

AL

Från inrikesministeriet ha vi erhållit i avskrift närslutna tvenne promemorior, vilka distribuerats till alla av saken intresserade beskickningar i Wien.

I det ena aktstycket varnas för Otto Schöggel och Paul Kranitzer, vilka betecknas såsom "Nachrichtenschwindler". De ha de senaste månaderna vänt sig till olika polisiära myndigheter med erbjudande om sina tjänster på underrättelseväsendets område o.dyl. Icke blott Schöggel utan även Kranitzer äro ju för denna beskickning bekanta (jfr bl.a. 545 B 23.8.55).

I den andra uppteckningen varnas av liknande skäl för en person vid namn Franz Laufer. Denne har emellertid ännu icke uppsökt oss.

*En kopia
Harald Edelstam*

Harald Edelstam

Herr Utrikesrådet S. Åström,
Utrikesdepartementet.

754

Otto S c h ö g g l (Kraftfahrer, 21.2.1917
Wien geb., österr. StA., St. Lorenzen im Mürztal/Stmk
wh.) und Paul K r a n i s t e r (Hilfsarbeiter, 13.4.1920
in Pecs/Ungarn geb., österr.StA., Wien 20., Othmar-
gasse 11/19 wh.) sind Nachrichtenschwindler und wird
vor ihnen gewarnt.

Die beiden kehrten nach Abschluss des öster-
reichischen Staatsvertrages aus der Haft in der UdSSR
nach Österreich zurück. In den letzten Monaten sind sie
an verschiedene Sicherheitsdienststellen mit dem Angebot
herangetreten, interessantes Nachrichtenmaterial lie-
fern zu können. Tatsächlich sind die beiden jedoch nur
daran interessiert, auf irgendeine Weise zu Geld zu kommen.

25.3.1959

Avskrift.

Franz L a u f e r 5Handelsangestellter.,
26.7.1911 Wien geb., österr. St.A., gesch., Wien 14.,
Leinneisgasse 13 wh.) wurde am 29.8.1947 in Wien von
der sowjetischen Besatzungsmacht wegen Verdachtes der
Spionage festgenommen und zu einer Freiheitsstrafe in
der Dauer von 25 Jahren verurteilt. Am 25.6.1955 kehrte
er aus der UdSSR nach Österreich zurück. L a u f e r
bot sich nach seiner Rückkehr aus der UdSSR den ver-
schiedensten Sicherheitsdienststellen an un erklärte,
er könne interessante Mitteilungen über den russischen
Nachrichtendienst bringen.

L a u f e r ist eine äusserst unseriöse und
verlogene Person und wird angenommen, dass er an einem
"Nachrichtendienstlichen Verfolgungswahn" leidet.

Im übrigen hat er bei verschiedenen Sicher-
heitsdienststellen sensationelle Enthüllungen über die
österreichische Staatspolizei angekündigt und auch von
ihm erfundenes Material übergeben.

Vor Franz L a u f e r wird gewarnt!

25.3.1959

755a

Bern den 22 juni 1959.

Strängt förtroligt

R 18

1 bil.

P. J. Carl

*Gen. Lundberg värt,
i v. n. a till Danielson, Skt. p. l.*

Brugger

Herr Sekreterare,

Åberopande Edert strängt förtroliga handbrev den 9de innevarande juni till Gerring, som befinner sig på några dagars semester, ber jag få meddela, att vi i saken gjort en framställning till dr Amstein rörande den exakta tidpunkten för Bruggers ankomst till Vladimir. Amstein har i dag upplyst, att man i och för sig icke hade någon anledning betvivla riktigheten av B:s uppgift, men att man detta oaktat nu sökte kontakt med B. för att få ytterligare bekräftelse i frågan.

Samtidigt insänder jag härmed ett beskickningen denna dag tillställt nummer av Neuchâtel-tidningen "L'Express", som rör Bruggers avslöjanden.

*1. Rista
rid.*

*Med utmärkt hägghung
T. Hammarström*

T. Hammarström

Sekreteraren Leifland,
S t o c k h o l m.

BW. lib. Havuashon -
heiland 22.6.59

L'EXPRESS 19.6.1959
(Neuchâtel)

EN SUISSE

Après avoir publié ses aventures dans « L'Express »

Emile Brugger lève le voile sur une nouvelle affaire Wallenberg

(DE NOTRE CORRESPONDANT A BERNE)

Il est inutile de présenter Emile Brugger à nos lecteurs. Son nom est lié au sort d'innombrables malheureux déportés au-delà du rideau de fer. Pendant ses onze ans de captivité, Emile Brugger n'en a pas moins vu et entendu beaucoup de choses que les maîtres actuels de la Russie ne confieraient même pas à beaucoup de disciples européens et d'ailleurs de Marx et de Lénine. Aujourd'hui encore, il est tenu d'observer un silence total sur certains événements qui se sont produits ces dernières années dans le paradis rouge. Et si de temps à autre, il rompt ce silence, il le fait à ses risques et périls.

Après avoir rendu l'espoir à la famille suédoise Wallenberg, en révélant l'existence de leur fils Raoul, diplomate de carrière, porté disparu depuis quatorze ans, Emile Brugger lève maintenant le voile sur l'affaire Linse. Walter Linse, l'un des collaborateurs les plus actifs du « comité d'enquête des juristes libres » de Berlin-Ouest, organisation antiterroriste qui a des hommes de confiance dans toutes les administrations de Berlin-Est, fut enlevé en plein jour, dans la rue, et emmené dans la zone soviétique d'Allemagne, puis, de là, probablement en URSS. C'est en 1956, à Vladimir, qu'Emile Brugger entendit pour la première fois le nom de Walter Linse. Un prisonnier hongrois, Eugen T., lui confia qu'un Russe, lui

aussi en captivité, avait partagé la cellule du juriste berlinois dans une prison de Lwow (Lemberg). En Occident, où la disparition de Linse avait provoqué la stupeur, on avait supposé que ce dernier était incarcéré à Vladimir. Emile Brugger affirme que non. L'ancien monastère tsariste de Tabolsk, dans l'Oural, transformé par les Soviets en prison politique, serait bien plutôt le lieu de détention de Linse. Tabolsk, disent eux-mêmes les Russes initiés, c'est la prison d'où Poné ne revient pas. Au demeurant, la présence de Walter Linse dans ce camp de la mort pour ennemis du communisme semble être confirmée par les déclarations d'un ancien Bolchévik réfugié depuis peu aux Etats-Unis.

B. R.

4 Török (?)

257/6

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
R.W.

Bonn den 23 juni 1959.
Förtroligt 1 bil.

gl.
Hau

Broder,

I november 1956 ingick till beskickningen, som Du må-
hända erinrar Dig, en skrivelse från en f.d. Rysslands-
fånge vid namn Stanley Petzold, vilken erbjöd sig att till
beskickningen lämna vissa uppgifter rörande R.W. Sedan
med anledning härav ett möte mellan Petzold och företräda-
re för beskickningen anordnats i dåvarande kanslifastighe-
ten i Köln insändes på sedvanligt sätt redogörelse för de
förda samtalen (se hbr Göransson-Lorentzon 14.11.56). Vis-
komplettering av de av Petzold lämnade uppgifterna insän-
des två dagar senare (hbr Göransson-Lorentzon 16.11.56).
I sistnämnda skrivelse meddelades också, att beskickningen
utgifter i samband med Petzolds besök uppgick till DM 80:-
samt hemställdes om uppgift huruvida dessa utgifter skulle
i vanlig ordning anmälas till departementet.

./.

På denna förfrågan har, såvitt jag kunnat finna, svar
hitintills icke ingått. Såväl av bokföringstekniska och
personella som andra skäl vore det emellertid bra, om saken
kunde klaras ut nu i samband med att beskickningens kame-
rala avdelning i dagarna underställts ny "inspektör". Jag
vore därför tacksam, om Du med hjälp av här i original bi-
fogade, av Petzold undertecknade kvittens kunde utverka,
att DM 80:- översändes till beskickningen till täckande av
dess tidigare utgifter.

För det fall, att det skulle visa sig vara för sent

Herr Sekreteraren L. L e i f l a n d,
Stockholm.

Uppgiften för-
läses C 10 extra
utgifter. 27/7
Bom

att få ut ersättning så här långt i efterhand, vill jag för Din kännedom tillfoga, att Göransson erbjudit sig att själv stå för utläggget och för detta ändamål deponerat DM 80:- här före sin avresa till Stockholm. Oavsett Göranssons erbjudande får det väl i alla fall anses, att ersättning utgående från departementet på samma sätt som i vissa andra tidigare fall av likartad typ vore den naturligaste lösningen av frågan.

*Den tillgämnas
Stig Holm*

Mr. Holm - Liffend 23.6.59.

DEBET- BESKED U nr. <i>5907</i> den <i>27.7.59</i>		
Myndighet <i>B. Bonn</i>		
Utländskt belopp/kurs/kronor		
<i>DM 80:-</i>	<i>123:95</i>	<i>99:16</i>
Titel		Kronor
<i>Vsk Ö: Extra utgifter</i>		
Siffergranskning	Litterering	Tillstyrkan
<i>RM</i>	<i>RP</i>	<i>RP</i>

*30 7 59
WUH*

Ersättning - ärendet S. Petzold

Bornschein

P.M.

Den i brevet omnämnde tyske journalisten är identisk med tyske medborgaren, journalisten Heinz BORNSCHEIN, född 1930, och boende under adress Lepsiusstrasse 33, Berlin-West. Bornschein har vid flera tillfällen hörts angående sin kännedom om Raoul Wallenberg.

Stockholm den 25 juni 1959.

Ruth Blomqvist

STATSPOLISEN

Till Kungl. Utrikesdepartementet,
Sekreterare Lorentzon,
S. T. O. C. K. H. O. L. M.
På uppdrag av kommissarie O. Danielsson
översändes härmed avskrift av inkommet
meddelande ang. Raoul Wallenberg.

Stockholm den 25/6 1959.

Ruth Blomqvist

Avskrift

Betriffts Raoul Wallenberg

Das erste Mal in meinem Leben hörte ich den Namen Wallenberg in Herbst 1953 und zwar in Verbindung mit einem Gespräch Was ich mit einem Mitgefangenen in Kombinat Schacht 4, Vorkuta, führte. Er gab an polnischer Abstammung und Journalist zu sein. Sein Name ist mir unbekannt. Er erzählte mir, dass er 1951 in Lubjanka in Moskau mit Wallenberg zusammenwar. Der Name tauchte dann und wann wieder auf, aber ich kann mich nicht mehr erinnern in welchem Zusammenhang.

Wann?
Als ich nach Deutschland 1956 zurückkehrte, traf ich einen deutschen Journalisten - den Namen erinnere ich mich nicht, aber seine Adresse Berlin-Steglitz, Lepsiusstrasse 32 oder 33, der auch Wallenberg getroffen hatte, wie er behauptete. Dieser Journalist war hier in Schweden eingeladen und hat hier seine Aussagen über Wallenberg gegeben.

Visby den 12. Juni 1959

Lothar Wölle

Visby

Vidimeras:

Lothar Wölle

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Brugger ✓

P2
Bern den 25 juni 1959.
Överlämnas jämte bil. av Beskickningen
i Bern till Sekreteraren Leifland,
Stockholm, för strängt förtrolig känn-
dom i anslutning till handbrev Hammar-
ström-Leifland 22.6.59.

Eus. Lundberg ritat

a+b v. Skogström (Danielsson)

[Signature]

T. Hammarström

SCHWEIZERISCHE BUNDESANWALTSCHAFT

Bern, den 24. Juni 1959.

Ihre Exzellenz
Herrn T. Hammarström
Botschafter des Königreiches Schweden
B e r n.

Exzellenz,

In der Beilage erlaube ich mir, Ihnen die gewünschte Notiz in
der Angelegenheit Wallenberg zuzustellen. Die Angaben Brugger's ent-
sprechen unserer Auffassung nach der Wahrheit.

Genehmigen Sie, Exzellenz, die Versicherung meiner ausgezeichnet-
ten Hochachtung.

Bundespolizei
Der Adjunkt:
u/Amstein

1 Beilage

N O T I Z

Eine nochmalige Befragung von Brugger ergab, dass er sich an das Datum seiner Einlieferung ins Gefängnis von Vladimir genau erinnert. Er behauptet, das Datum stehe fest, er täusche sich nicht. Er wisse bestimmt, dass er am 11. April 1954 von Werchni Uralsk zusammen mit 42 Mann wegtransportiert wurde. Nach verschiedenen Stationen sei er zuletzt in Moskau gewesen und von dort am 22. Mai 1954 nach Vladimir gekommen. Mit ihm seien von Moskau im gleichen Transport gefahren:

ein katholischer Geistlicher aus den baltischen Staaten,
sein Name sei ihm entfallen, und

ein jüdischer Professor der Physik und Mathematik.

Sie seien um 6 Uhr morgens in Vladimir angekommen und sofort gebadet und durchsucht worden. Anschliessend sei Brugger in die Zelle 20 in Block III versetzt worden.

Wir haben keinen Grund, an den Angaben Bruggers zu zweifeln

Bern, den 23. Juni 1959.

Wie wir nachträglich erfahren, heisst der jüdische Physik-Professor Tumbermann. Er wurde als Trotzlist kurz nachdem er den Stalinpreis erhalten hatte verhaftet und zu 25 Jahren Gefängnis verurteilt. Heute sei er frei und lebe in Moskau.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den ~~TELEX~~ 19 kl.

Inkom den 27/6 1959 kl. 1910

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

24v
W. Wallenberg ✓

Dnr	38 B	142
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I

Pol.

142.

Primo. Rodionov den 27 juni gjort följande muntliga förklaring som i hans påstående fot lämnade översättning lät:

"Le ministre m'a chargé de vous donner la communication suivante à propos de M. Raoul Wallenberg. Fin mai 1959 presse suédoise a publié articles contenant l'information que le citoyen suédois Raoul Wallenberg se trouverait jusqu'à maintenant en URSS. Dans ces articles on se référait aux soit disant témoins qui aurait vu M. Raoul Wallenberg en URSS après 1947. En connection avec ses informations suédoises je crois qu'il est nécessaire de vous dire ce qui suit. MID dans son memorandum six février 1957 a communiqué comme résultat d'une enquête approfondie et complète faite conformément à la demande du gouvernement suédois en 1957 qu'il était établi que M. Raoul Wallenberg mourut en 1947, auxquels se référant certains journaux suédois sont inventés de fond en comble. MID prie de faire savoir ce que je viens de dire à Mme von Dardel la Mère de M. Raoul Wallenberg qui s'est adressée au président du conseil Chrustjov en le demandant le sort de son fils. En même temps le côté soviétique exprime l'espérance que le côté suédois prenne dans la question de Raoul Wallenberg une telle attitude qui ne permettrait pas à certains éléments d'utiliser dans le futur cette question dans le but d'envenimer les relations soviéto - suédoises.

Secundo. Med förbehåll återkomma enligt instruktion sade jag mig komma vidarebefordra. Beträffande sakliga innehållet sade jag mig preliminärt fått intrycket MID nu ginge längre än tidigare i sitt påstående R.W. vore död, varvid jag hänvisade till uppläggningsuttalanden 1957 års sovjetmemorandum. Rodionov förnekade detta. Beträffande slutfrasen sade jag svenska regeringens ställning var klar sedan den angivits i vårt svar sagda memorandum samt vår fråga helt nyligen. Jag utgick från att man här visste svenska myndigheterna hel främmande för sådana syften varför vissa element nu potentiellt beskyldes. Rodionov bekräftade detta. Personligen underströk han ånyo R.W. död och att s.k. vittnena ingåve fru von Dardel för vars känslor man hade full förståelse falska förhoppningar och därför beredde henne oberättigat ytterligare lidande.

Coll.:

samtidigt som de skadade våra relationer. I samband med en min fråga
sade han sig ej behöva konstatera att om R.W., vilket ej vore fallet,
funnes här skulle han givetvis hemsändas.

Sohlman

10/7 På telefon sagt
överst. von Dandel, att beskickningen
i Mörke för MIB mottagit
ett muntligt meddelande, var till
Lön för att han, som för von D.
skrivit Lee Chung-far hänvisar till
det sovjetiska bevellet från
februari 1957.

Jo
A

av
2

P 2 Su I

Meddelande överlämnat av sovjetiska
utrikesministeriet till ambassadören
Sohlman den 27 juni 1959.

Le ministre m'a chargé de vous donner la communication suivante à propos de M. Raoul Wallenberg. Fin mai 1959 presse suédoise a publié articles contenant l'information que le citoyen suédois Raoul Wallenberg se trouverait jusqu'à maintenant en URSS. Dans ces articles on se réfère aux soit disant témoins qui aurait vu M. Raoul Wallenberg en URSS après 1947. En connection avec ses informations suédoises je crois qu'il est nécessaire de vous dire ce qui suit. MID dans son mémorandum six février 1957 a communiqué comme résultat d'une enquête approfondie et complète faite conformément à la demande du gouvernement suédois en 1957 qu'il était établi que M. Raoul Wallenberg mourut en 1947. Les témoins auxquels se réfèrent certains journaux suédois sont inventés de fond en comble. MID prie de faire savoir ce que je viens de dire à Mme von Dardel la Mère de M. Raoul Wallenberg qui s'est adressée au président du conseil Chrustjov en le demandant le sort de son fils. En même temps le côté soviétique exprime l'espérance que le côté suédois prendre dans la question de Raoul Wallenberg une telle attitude qui ne permettrait pas à certains éléments d'utiliser dans le futur cette question dans le but d'envenimer les relations soviéto-suédoises.

aa/Hed

Der Mann, den Schweden nicht vergessen kann

Warum schweigt Moskau über den „Fall Wallenberg“?

J. B. Stockholm, im Juni

Wieder einmal diskutiert in diesen Tagen die schwedische Öffentlichkeit den nunmehr schon legendär gewordenen „Fall Wallenberg“, nachdem ein erneutes Memorandum der Regierung Erlander von der Sowjetunion die sofortige Freilassung des aller Wahrscheinlichkeit nach in den Lagern Rußlands zurückgehaltenen schwedischen Diplomaten fordert. Diese Note ist die 25. ihrer Art seit jenen Tagen im Januar 1945, als einer der ersten Fälle von „Menschenraub“ in der freien Welt Empörung und größtes Aufsehen auslöste.

Raoul Wallenberg war im September 1944 von der schwedischen Regierung der Gesandtschaft in der ungarischen Hauptstadt mit dem Auftrag zugeteilt worden, sich um rund 200 000 Juden im Budapest-Ghetto zu kümmern, die laut nazistischen Befehles „ausgerottet“ werden sollten. Als Kämpfer für die Humanität, für Freiheit und Menschenrechte wurde er der Mann, der mit Lebensmitteln und Kleidung, mit Trost und Rat den Lebensmut der Verzweifelten wieder zu heben suchte, war er aber auch derjenige, den die Nazis haßten und die ungarischen Pfeilkreuzler als ihren verschworenen Feind betrachteten. Es gelang dem Legationssekretär, „Schutzpässe“ für die ihm anvertrauten Juden zu erhalten. Ihren Abtransport aus Ungarn konnte er jedoch nicht mehr organisieren, weil die Armee des russischen Generals Malinowski bald darauf Budapest besetzte. Wallenberg sollte als Vertreter des neutralen Schweden mit Zustimmung des Gesandten den Kontakt mit dem russischen Eroberer und der provisorischen ungarischen Regierung aufnehmen. Zum letztenmal gesehen wurde der schwedische Unterhändler am 17. Januar 1945 im Gespräch mit einem hohen russischen Offizier. Aus mehreren völlig unabhängigen Aussagen ging später hervor, daß er mit seinem Fahrer in die Sowjetunion verschleppt wurde.

Schweden hat nichts unversucht gelassen, um Gewißheit über das Schick-

sal Wallenbergs zu erhalten und seine Freilassung zu erlangen. Auf alle Anfragen in Moskau, sei es durch die Regierung, durch Präsident Truman, Graf Folke Bernadotte und das Rote Kreuz oder durch eine Bittschrift des schwedischen Volkes an Stalin persönlich, erfolgte immer nur die stereotype Antwort: Wallenberg ist den zuständigen sowjetischen Stellen unbekannt. Dennoch wußte man in Schweden mit Sicherheit: Wallenberg lebt.

Madame Kollontaj, die sowjetische Botschafterin, erklärte in einer mündlichen Aussprache der Mutter Wallenbergs, ihr Sohn lebe und es gehe ihm gut. Wallenberg wurde in Bessarabien gesehen. Deutsche Rußlandheimkehrer berichteten von einem schwedischen Diplomaten, dessen einzigartige Uner-schrockenheit und Hilfsbereitschaft von den Schicksalsgenossen in den Gefängnissen der Sowjetunion allgemein gerühmt werden. Sein Name: Wallenberg.

Im Januar 1957 endlich, der Druck der schwedischen Forderungen war inzwischen immer stärker geworden, änderte die sowjetische Regierung ihre Taktik. Nun heißt es in einem Memorandum plötzlich: Wallenberg sei in der Nacht vom 16/17. Juli 1947 an Myocardinfarkt gestorben. Dieser Aussage steht jedoch wiederum die Mitteilung des schweizerischen Rußlandheimkehrers Emil Brugger entgegen, der berichtete: „Am 3. oder 4. August 1954 habe ich in der Krankenabteilung des Gefängnisses von Wladimir mit dem Schweden Wallenberg ein Klopfzeichengespräch geführt.“

Mit erneuter Intensität nahm das schwedische Außenministerium daraufhin die Nachforschungen wieder auf. Inzwischen wurden mehrere Aussagen bekannt, die alle in die gleiche Richtung wiesen. Obwohl Schweden im Kreml gut angeschrieben ist, gelang es bis heute nicht, Gewißheit über das Schicksal des Verschwundenen zu erlangen, der in Schweden den Ehrennamen „Partisan der Menschlichkeit“ führt.

Matthias Raaberg

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till ✓ 20

» 3 » ✓

» 4 » ✓

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den ~~TELEX~~ 19 kl.

Inkom den 29 / 6 19 59 kl. 1515

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr	38:B	143
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu-

20 ✓

Pol

143.

För Åström.

Primo. Vårt chiffer 142, secundo. Tillägg för tydlighetens skull efter "Rodionov förnekade detta" följande mening. "Redan sagda memorandum konstaterade att R. W:s död vore un fait etabli". När jag med stöd av den ryska texten - den enda han hade tillgänglig - hävda- de att sådant konstaterande då ej skett svarade han slutligen med en fråga om han möjligen ej kunde ryska.

Secundo. De meningar jag ovan åsyftade lyder i Rodionovs hand- skrivna ryska text. "Bylo vyjavleno tjto Raoul Wallenberg skontjalsja 1947. Takim obrazom fakty ego smerti sledujet stjitat ystanovleny."

Sohlman

Hr Leifland.

29/6

KOPIA.

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET,

Strängt förtroligt.

1 bil.

Stockholm den 29 juni 1959.

Overlämnas jämte bilaga för
strängt förtrolig kännedom till

Enligt uppdrag:

P.M.

(Lennart Hennings)
tj.f. Byråchef.

./.

Härjämte närslutes en av generalsekreterare Henrik Beer
gjord uppteckning av samtal med ambassadrådet vid härvarande
sovjetambassad Ivan Borissov.

Stockholm den 29 juni 1959.

5622.

26.6.59

Strängt förtroligt.Anteckningar från samtal med ambassadrådet Borisev.

Herr Borisev hade tagit initiativet till samtalet, som ägde rum i samband med av honom tillagad lunch i hans bostad. Herr B. uppehöll sig först vid frågan om den "avhoppade" ryske sjöofficeren. Han betonade, liksom vid tidigare samtal, att man från sovjetisidan lade mycket stor vikt vid denna affär. Man ansåg visserligen att den hade helt privat natur, men att den kunde utnyttjas politiskt. Man sade sig veta, att mannen i fråga hade hustru och barn i Sovjetunionen och att han rymt för att bryta familjebanden. Inte minst inför premiärministerns besök var man intresserad att få denna affär reglerad för att undvika ytterligare friktioner. Man hade trott sig märka att svenska myndigheter möjligen tredde att officeren i fråga var en utsänd sabotör, vilket ingalunda var fallet. Tvärtom var man från sovjetisk sida dubbelt angelägen att undvika alla irritationsmoment i sina förhållanden till Sverige.

Vid båda samtalen i denna fråga fick jag ett intryck av att det här kanske t.o.m. mer än rädslan för underrättelsesidan låg prestigesynpunkter från den ryska försvarsmakten. Det framkom att man över huvud taget ansåg det orimligt och fruktansvärt genant att en rysk officer lämnade sin tjänst på detta sätt.

I detta sammanhang uttryckte B. sin förvåning över att en utländsk militär hade kunnat komma i land och sedan färdas fritt på Öland utan kontroll av svenska polisiära eller militära myndigheter. Jag framhöll att det fredsläskande svenska folket inte hade några möjligheter att ständigt hålla bevakning längs alla kuster och att den fredliga utvecklingen i Östersjön, som inte minst herr B. alltid givit uttryck för, borde leda till att alla Östersjö-stater skulle kunna tillämpa lika liberala principer som Sverige.

I fråga om premiärministerns besök förklarade B., att man från sovjetisk sida önskade att detta skulle bli en framgång för att förbättra förhållandet mellan våra länder. Man var medveten om och respekterade att USA var populärt i Sverige men skulle önska att Sovjetunionen uppnådde samma popularitet, vilket för närvarande inte vore fallet.

Man förstod att det långa avståndet till USA skapade en angenäm brist på friktioner och likaså att de talrika svenskamerikanerna tjänade som ambassadörer för sitt land. Man ville ändå söka uppnå större förståelse för sovjetiska synpunkter och hänvisade till vår av Sovjetunionen högt respekterade neutralitet. Herr B. sade sig vara ytterst angelägen om att från min sida erhålla underrättelser om de stämningar som rådde inför besöket och vilka åtgärder som kunde vidtagas för att förbättra stämningsläget. Jag återupprepade här argumenten för en liberal behandling av föreliggande ansökningar om familjesammanföring.

Herr B. var medveten om att man från nordisk sida tyckte att den föreslagna delegationen från Sovjet varit alltför stor. Han ville emellertid framhålla att presentationen varit dålig från sovjetisk sida. Själva delegationen bestod endast av 5-10 personer. De övriga var tekniker och journalister, för vilka man icke påräknade någon som helst gästfrihet från svensk sida. Han var också medveten om att man från nordisk sida ej önskade diskutera kontroversiella frågor utan hålla samtalen på ett allmänt plan. Det låg emellertid även i Sveriges intresse, sade herr B., att man från sovjetisk sida var väl förberedd på de frågor som kunde komma upp för att kunna visa största möjliga tillmötesgående. Jag framhöll att man, inte minst genom vår ambassad i Moskva, hade alla möjligheter att erhålla önskade upplysningar om diskussionsämnen m.m. Dessa vore icke tillgängliga för utomstående personer. Herr B. bagatelliserade emellertid värdet av dessa kontakter i Moskva och önskade hålla samband i fortsättningen i gemensamma intressens tjänst.

I övrigt berördes under samtalet olika politiska frågor. Herr B. sade sig tro, att man från rysk sida till varje pris ville ha resultat av Genövmötet men att något toppmöte säkert inte kunde äga rum förrän senare i höst.

Han var intresserad av det jugoslaviska besöket i Sverige, och jag omtalade att, sett ur allmänhetens synpunkt, stora sympatier förelåg för det jugoslaviska folket på grund av deras exceptionellt svåra lidanden under det senaste världskriget. I fråga om politiska och ideologiska frågor hänvisade jag B. till det meningsutbyte som ägt rum mellan vice premiärminister Kardelj och chefredaktör Björck i tidskriften "Tiden" för några år sedan. Herr B. framhöll, att man på sovjetisk sida var angelägen om att bibehålla den ideologiska ledningen för den socialistiska fronten och att Jugoslaviens "avfall" inneburit en kraftig försvagning av denna front gentemot kapitalismen.

I fråga om Tyskland riktade B. sedvanlig kritik mot Adenauer och tog upp de gamla argumenten om Sovjetunionens förluster av närmare 10 miljoner människor mot den tyska krigsmaskinen och den därav följande rädslan för västtysk upprustning. Han framhöll att han inte kunde förstå, att f. d. tyskockuperade länder så snabbt kunnat glömma det sista världskriget.

I övrigt berördes vissa frågor av särskilt intresse för Svenska röda korset.

Stockholm den 26 juni 1959.

H. Beer

HWB/GK

Stockholm den 1/7 1959. ✓

Utrikesrådet Sverker Åström

Kungl. Utrikesdepartementet

Stockholm.

Broder!

Vare sig jag i dag lyckas få tag i Dig eller inte, vill jag utöver den sammanfattning av min ståndpunkt i bevisfrågan, som jag delger endast Dig, ^{x/}anföra ett par synpunkter, innan jag tar semester.

Rodionovs meddelande till Sohlman behöver jag väl inte kommentera. Det är en parallell till manövern före Erlanders besök i Moskva. Ryssarna visste mycket väl, att de ljög då, och de ljuger lika lätt nu.

V
Jag är något mindre kategorisk beträffande bevisningen än Danielsson. För att bortförklara bevisningen måste man dock uppställa tre samtidiga, osannolika hypoteser i fråga om Goguberridse, Brugger och Schögg. Gouazé, som känner människorna och miljön och vars vederhäftig^{het} vi inte har ringaste anledning betvivla, är för sin del övertygad av vad han hört och meddelade spontant sin kunskap, så snart han lämnat fängelset.

Y
Men jag vill inte bestrida, att fakta icke talar ett lika oemotståndligt språk nu som i fråga om Lefortovskaja.

Risken, att vi hugger i sten är ringa. Och om vi hugger i sten - är olägenheten verkligen då så stor? Ryssarna måste förstå, att vi handlar i god tro. De kan inte gärna misstänka, att vi är ute för att förstöra våra relationer.

Slutsatsen blir sålunda, att vi bör uppträda, som om vi hade hundra procentig bevisning - vilket möjligen en svensk domstol skulle säga att vi har.

4/ Du får fortsätta använda det vid före-
dragningar, om Du vill.

Ryssarna har tydligen fullt klart för sig, att vi ämnar ta upp ärendet. Det är då en taktikfråga, om och hur vi skall besvara Rodionovs meddelande och om statsministern dessutom skall skriva ett brev till Chrustjev. Om vi nu inte ger något livstecken ifrån oss före Chrustjevs besök, kommer det att vara lättare för denne att glida undan med en välvillig förklaring om ytterligare undersökning. Vi bör, så vitt jag förstår, söka hårdast möjligt driva fram ett besked om Wallenbergs öde. Om det lyckas, är en annan sak. Någon politisk risk kan jag inte se

Din tillgivne
Arne S. Lundberg

P.M.

Redan för omkring fem år sedan uppkom hypotesen att Wallenberg från Lefortovskaja-fängelset - eventuellt med mellanlandningsstationer - förts till Vladimir. Anledningarna härtill var två: dels att de flesta fångar, som vi kände till från Wallenbergs omgivning i Lefortovskaja-fängelset hade förts till Vladimir, dels att Vladimir innehöll en isolator. Det var synnerligen sannolikt, att Wallenberg från Lefortovskaja-fängelset hade förts just till en isolator.

Det bevismaterial som föreligger beträffande Wallenbergs vistelse i Vladimir ger intryck av stor trovärdighet och skulle utan tvekan kunna betraktas som bindande om icke två omständigheter inger en viss osäkerhet och motiverar en särskild noggrann prövning av materialet. Det ena förhållandet som försvårar bevisningen är att Tomsen vistats i Vladimir och därvid torde ha uppträtt på sådant sätt, att medfångar kunnat få uppfattningen, att han var en svensk beskickningstjänsteman tillfångatagen i Budapest (se nedan under A.). Den andra omständigheten, som skulle kunna utgöra ett osäkerhetsmoment, är att Wallenberg var väl känd bland många fångar i Vladimir från deras vistelse i Lefortovskaja-fängelset eller genom uppgifter, som lämnats av f.d. Lefortovskaja-fångar. Detta förhållande förorsakade, att vi när de första uppgifterna om Wallenbergs vistelse i Vladimir ingick frågade oss, huruvida uppgifterna verkligen hade sin grund i kontakter med honom i Vladimir eller om uppgifterna kunde vara återklanger från hans vistelse i Lefortovskaja-fängelset (se nedan under B.).

För att göra bevisningen bindande är det sålunda nödvändigt att granska materialet speciellt med hänsyn till dessa två omständigheter.

A. Mot hypotesen att en förväxling av Wallenberg och Tomsen skulle föreligga talar följande fakta.

Förbindelserna mellan fångarna i Vladimir var, i all synnerhet i corpus II, betydligt svårare att upprätthålla än i Lefortovskaja-fängelset. Tomsen vistades i corpus II

och satt i samlingscell endast omedelbart före frigivandet och då tillsammans med andra repatriander. Följaktligen kan Tomsens vistelse i Vladimir icke ha varit allmänt känd bland fångarna. De återvända fångar, som omnämnt Tomsen i Vladimir, är Turyn och Uibel, vilka Tomsen å sin sida icke erinrar sig. Tomsen har aldrig uppgivit sig vara svensk utan norrman fram till år 1951, då han avslöjade sin verkliga identitet för åtminstone de ryska förhørsledarna. Starke, som träffat honom i Tapiau, trodde att han var norrman. Härav kan slutsatsen dragas, att det är ytterst osannolikt att Tomsens medfångar, som i allmänhet nog höll reda på internernas nationalitet, skulle ha uppfattat honom som svensk. I varje fall bör detta gälla fångar som träffat Tomsen personligen. Däremot kan han i sina knackningsförbindelser ha uppgivit sig vara "Tomsen från svenska beskickningen i Budapest" utan angivande av nationalitet.

Tomsen vistades i Vladimir under tiden mars 1952-19 juni 1953. Mulle daterar Goguberidses kännedom om Wallenberg till "förmodligen 1951-52". Rehekampff säger, att Goguberidse berättade om Wallenbergs vistelse i corpus II någon gång 1950-1953, troligen dock 1950-51. Schöggl anger tidpunkten för sitt sammanträffande med Wallenberg till slutet av 1954 eller början av 1955. Schöggl's tidsangivelse får med hänsyn till hans orediga tillstånd betecknas som tämligen osäker; dock stöder han sitt minne på att han efter sin ankomst till Vladimir 1952 eller 1953 hade vistats en gång tidigare i sjukhuset för operation, nämligen under 1953. Vid det första förhöret uppgav Schöggl att sammanträffandet med Wallenberg ägt rum våren 1955. Mellan de två förhören hade drygt två år gått, och det får betecknas som osannolikt, att Schöggl från det ena till det andra förhöret skulle komma ihåg exakt vad han yttrat. Det är sannolikare, att samstämmigheten i tidsuppgifterna vid de olika förhören beror på att hans minne går tillbaka till en faktisk händelse.

Brugger hade anlänt till Vladimir 1954. Om Bruggers påstående om sin knackningsförbindelse med Wallenberg är riktig, är sålunda i detta fall förväxling med Tomsen helt utesluten. Gouazé uppgav spontant att Brugger väl kände till Wallenberg, vilket i hög grad bekräftar trovärdigheten av Bruggers uppgifter. Török vitsordar, att Brugger talade om Wallenberg i Vladimir. Bastamov vitsordar likaså, att Brugger talat om Wallenberg. Siegel uppger att han av de Latry hört, att Brugger talat om en svensk. Fyra av varandra oberoende vittnen styrker sålunda, att Brugger redan under vistel-

sen i Vladimir talat om Wallenberg.

De fyra vittnena Mülle, Rehekampff, Brugger och Schöggel har oberoende av varandra haft uppfattningen, att Wallenberg vistats i Vladimir. Övriga vittnen styrker att Brugger hade denna uppfattning redan under sin vistelse i Vladimir. Att Brugger med flera medfångar diskuterat Wallenberg visar, att han haft rätt stort intresse för fallet, vilket minskar sannolikheten för ett misstag från hans sida.

B. Det förefaller mycket osannolikt att endast berättelser om Wallenberg i Lefortovskaja-fängelset skulle ha föranlett ett flertal fångar att uppge att svensken vistats i Vladimir. Detta desto mer som Brugger, Schöggel, Mülle och Rehekampff uppger, att Wallenberg vistats i sjukhuset. Samstämmigheten på denna punkt tyder på att uppgifterna hänför sig till en person, som befann sig i Vladimir. Om grunden för vittnesmålen vore endast Wallenbergs vistelse i Lefortovskaja-fängelset, är det osannolikt, att han skulle entydigt ha lokaliserats till viss del av Vladimir-fängelset.

Slutsats.

Det förefaller klart, att de olika uppgifterna från Vladimir hänför sig till en person, som vistats i Vladimir, och icke bygger på uppgifter härrörande från Wallenbergs vistelse i Lefortovskaja-fängelset. Det återstår frågan, huruvida förväxling med Tomsen är utesluten. Beträffande Goguberidse kan sägas, att han såsom långvarig Vladimir-intern, intelligent och av medfångar beskriven som mycket vederhäftig, borde ha haft alla förutsättningar att undgå en dylik förväxling. Hur Goguberidses kontakt med Wallenberg varit beskaffad vet man icke, men Goguberidses upprepade samtal om Wallenberg och hans ordväxling med fångvaktaren, då Wallenberg-ärendet publicerades år 1956, ger intryck av att Goguberidse haft livligt intresse för fallet och varit mycket säker på sin sak. De två sagesmän, som återgivit Goguberidses vittnesmål är båda mycket trovärdiga. Det får anses som mindre sannolikt att Goguberidse gjort sig skyldig till en personförväxling.

Beträffande Brugger beror allt av frågan huruvida Brugge

verkligen haft sin uppgivna kontakt med Wallenberg, eller huruvida han uppdiiktat denna kontakt på basis av berättelser om Wallenberg, som han hört i Vladimir. Enligt den schweiziska polisen finns ingen anledning betvivla Bruggers trovärdighet. Vidare uppger Gouazé, att Brugger redan i Vladimir sagt sig ha haft kontakt med Wallenberg i sjukhuset. Bruggers vittnesmål måste därför betraktas som i hög grad trovärdigt. Man kan dock icke helt bortse ifrån att Brugger från hösten 1955 en tid vistats i samma cell som Goguberidse, Mulle, Török och Gouazé. Detta kan ge anledning till misstanken att Bruggers berättelse i själva verket härstammar från Goguberidse. Emellertid verkar det osannolikt, att Brugger skulle ha tillskrivit sig själv en upplevelse, som gjorts av en cellkamrat. Om han gjort så, riskerade han ju att av övriga cellkamrater bli avslöjad som lögnare. Brugger förefaller för intelligent för att riskera något dylikt.

Schöggl's vittnesmål ger just genom sin utpräglade brist på sammanhang intryck av trovärdighet. Det förefaller uteslutet att den mycket virrige Schöggl under olika förhör med årslånga mellanrum skulle ha kunnat lämna ett antal uppgifter om Wallenberg, som kan sammanställas till en i alla detaljer plausibel berättelse. Alla de detaljer Schöggl berättat överensstämmer helt med den bild av Wallenbergs behandling och behandlingen av Wallenberg-vittnen, som man i UD fått under flera års sysslande med ärendet.

För att förklara vittnesutsagorna beträffande Vladimir såsom icke bindande bevisning tvingas man tillgripa åtskilliga föga sannolika konstruktioner. Dessa skulle innebära för det första att Goguberidse, som av flera medfångar beskrives som synnerligen rättfärdig och mycket väl informerad beträffande prominenta fångar, skulle ha misstagit sig; för det andra att Brugger ljugit inte bara efter hemkomsten utan också för sin medfånge Gouazé; för det tredje att den mycket virrige Schöggl varit i stånd att vid olika förhör lämna ett antal uppgifter av helt sammanhängande och trovärdig karaktär i för oss obekant syfte. Bevisningen får därför betraktas som synnerligen stark.

Stockholm den 1 juli 1959.

A. Lundberg
(A. Lundberg)

hifland/aus

(Ansatt av Åkrm)

/ Koncept.

Utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg och har uppmärksammat att där i hänvisas till vissa i svensk press i maj månad publicerade uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, vilka i det sovjetiska meddelandet förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning härav önskar utrikesdepartementet erinra om att den svenska regeringen saknar anledning kommentera vad de svenska tidningarna publicerar i denna fråga (givetvis icke kan taga något ansvar för vad den svenska pressen publicerar i denna fråga) men ser sig av det sovjetiska utrikesministeriets meddelande föranlåten att lämna följande preciserade uppgifter om de vittnesutsagor, som låg till grund för dess note den 9 februari 1959.

Schweiziske medborgaren E. Brugger har uppgivit, att han under vistelse i Vladimir-fängelsets corpus II vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindelser med Raoul Wallenberg. Ett flertal återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallenberg.

Österrikiske medborgaren O.Schöggel har förklarat, att han vid ett tillfälle i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiska fängelseofficer uppmärksammade Schöggel i Wallenbergs cell, hade Schöggel omedelbart bortförts ur densamma och därefter vid flera tillfällen tvingats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

Två tyska medborgare, H.T.Mulle och G.Rehekampff, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset. Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d.Vladimir-fångar betecknats som en utomordentligt trovärdig och tillförlitlig person.

Utrikesdepartementet får anmäla, att sovjetiska vederbörande med stöd av ovan lämnade uppgifter måtte företaga en förnyad undersökning i detta ärende.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en sådan hållning i Wallenberg-ärendet, att detta icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att den svenska regeringens enda

bevekelsegrund i denna fråga är att klarhet skapas om
Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att av-
lägsna ett irritationsmoment i de svensk-sovjetiska rela-
tionerna.

(Ändrad av: Robin / Belfrage)

Utkast till meddelande till det sovjetiska
utrikesministeriet.

Svenska utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska
utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni
lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg. Däri hän-
visas till vissa i svensk press i maj månad publicerade
uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen,
vilka förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning
härav önskar utrikesdepartementet ^{Leahwalla} ~~erinnra om~~ att departe-
mentet den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade
ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svens-
ka ambassaden den 9 februari och det sovjetiska utrikes-
ministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet
saknar anledning kommentera vad den svenska pressen där-
utöver publicerat i denna fråga. För att undvika miss-
förstånd om arten av det material, som låg till grund
för den svenska förfrågan anser departementet det emeller-
tid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgif-
ter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta mate-
rial.

1. Schweiziske medborgaren E. Brugger, född den
vilken under åren 1948-1959 vistades i sovjetiska fängel-
ser, har uppgivit, att han i Vladimir-fängelsets corpus II
vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindel-
ser med Raoul Wallenberg. Ett flertal andra från Sovjet-
unionen återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan
under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallen-
berg.

757

2. Österrikiske medborgaren O. Schögg1, född den 21.2.1917, vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat, att han i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiske fängelseofficer uppmärksammade Schögg1 i Wallenbergs cell, hade Schögg1 omedelbart bortförts ur densamma och därefter vid flera tillfällen anmodats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Två tyska medborgare, H.T.Mulle och G.Rehekampff, födda den 11.6.1917 och 19.6.1903, vilka under tiden 1950-1956 ^{vistats i sovjetiska fängelser/} och 1945-1955, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit, att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset (förmodligen 1951/52 (Mulle), 1950/51 (Rehekampff)).

Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d. Vladimir-fångar betecknats som en ~~utom-~~ ~~ordentligt~~ trovärdig och tillförlitlig person.

Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke ^{heller} sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledningen till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets

meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raouls Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska utrikesministeriets ^{i sin} memorandum den 6 februari 1957 talar om att "....." och att ".....".

Slutligen vill utrikesdepartementet bekräfta, att Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, underrättats om innehållet i ministeriets meddelande den 27 juni 1959.

icke uttalade
sig mera bestämt
om vad hänt
W-borg i Sverige
än än säga
~~W-borgs ärende~~
~~att gå grund av~~
vad som anförts
i sagda memo-
randum den
slutsatsen togs drags,
att W-borg avled i
juli 1947.

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

uppkallande av gata
efter R.Wallenberg

Tel Aviv den 29 juni 1959.

Nr. 145

P 50

N-aktören

10/7 Orients
överdirektör

INK. UTRIKES DEPT.		
D. N:o 56 145		
3 JULI 1959		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>7</i>	<i>+</i>	<i>AA</i>

2 *En I*

H
L

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt anmäla, att sekreteraren i staden Tel Aviv-Jaffas gatunamnskommitté meddelat, att avsikten vore att uppkalla en gata i staden efter Raoul Wallenberg som ett bevis om erkänsla för hans insatser för ungerska judar. Samtidigt upplystes, att enligt gällande bestämmelser en gata i staden icke kan uppkallas efter enskild person tidigare än två år efter vederbörandes bortgång.

Under dessa omständigheter har jag enligt tidigare instruktioner meddelat kommittén, att Wallenberg enligt svensk uppfattning alltjämt befinner sig i livet och att i varje fall hans frånfälle icke kunnat konstateras samt föreslagit, att kommittén med hänsyn härtill icke borde fullfölja tanken.

Östen Lundborg

Östen Lundborg

Chiffer- Telegram

Åström/BL

Brugger ✓

STOCKHOLM den 6 juli 19 59		
N:o 10 ✓	Chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. 6	GR. 2	MÅL. 8
Wallenberg-ärendet (a)		

Svensk,
B e r n

Je
hpu
P

Vi överväger att till ryska vederbörande kortfattat specificera de uppgifter varpå vi stödde vår förfrågan i Wallenbergärendet i Moskva sjätte februari i år. Därvid skulle vi vilja namnge bland andra Brugger och med några meningar ange huvudinnehållet hans utsaga, dock väsentligt mindre detaljerat än vad Brugger själv skrivit schweiziska dagspressen. Tacksamma om Ni för formens skull skyndsamt ville underrätta schweiziska vederbörande härom och därvid säga vi utgår från att erinran ej finns schweizisk sida. *Tela.*

Cabinet

Exp 6/7 kl 2030 *ll*

Cs

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *polch.*

» 3 » *Swissens Bros.*

» 4 » —

CHIFFERTELEGRAM

Från Bern

Avsant den Telex/ 19 kl.

Inkom den 7/7 1959 kl. 13.10

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>8:B</i>		<i>10</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu 5</i>

aa

Bugger

AL

ffew

AR

10.

(Gjör grundläggningen)

Edert chiffer 10. Vederbörande underrättade. Ingen er-
inran.

Hammarström

Coll.: *h*

Cd

59/440 8/

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wien den 7 juli 1959.

Nr 440. 1 bil.

R 18 Strängt förtroligt.

samtal med Margarethe
Herrmann

hbr Lind./Allard 9.6.59

15.7.59. H-stpl
a + b f.str.f.k. till
Statspolisint.Thulin
/u/Åström, Ch.pol.avd.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Sp

Sp Härmed får jag vördsamt insända en promemoria rörande
samtal med den ur sovjettrysk fångenskap repatrierade öster-
rikiskan Margarethe Herrmann. Såsom därav framgår, har denna
icke kunnat lämna några upplysningar beträffande svenska fång-
ar i Sovjetunionen. Däremot har hon lämnat en beskrivning av
sjukhuset i Vladimir, som i flera hänseenden bekräftar trovär-
digheten av Schöggls utsaga.

I det österrikiska inrikesministeriets arkiv har någon
person vid namn Ilo Winkler icke kunnat återfinnas. Säkerhets-
polisen i Wien har emellertid numera hänvisat till en Elfride
Winkler, född 1922, vilken 1955 återvände från Sovjetunionen.
Denna, som även kallar sig Ellelora eller Ella, torde vara
identisk med Margarethe Herrmanns cellkamrat. Hon var efter
kriget inblandad i en bedrägeriaffär och häktades den 15 ja-
nuari 1948 av den sovjettryska polisen såsom misstänkt för
samröre med det franska underrättelseväsendet. Medfångar ha
om henne uppgivit, att hon i de sovjettryska fängelserna miss-
tänktes för att vara cellspion.

Så snart Elfride Winklers nuvarande uppehållsort ut-

758

Strängt förtroligt.

Bil. till Beskrens i Wien
skr. nr 440 7/759

P.M.

angående samtal den 3 juli 1959 med Margarete Herrmann.

Margarete Herrmann, född den 28 februari 1928 i Brand-Laaben, Ober-Österreich. Häktad av ryssarna i februari 1949, repatrierad ur fångenskapen i september 1955. Nuvarande adress: Böhler 201, Sollenau.

Utöver ovanstående upplysningar hade inrikesministeriet sig om Herrmann endast bekant, att hon före sin häktning setts sällskapa med sovjetryska soldater i St. Pölten.

Genom ministeriets försorg inhämtades dock från polismyndigheterna i Sollenau, att Herrmann därstädes i moraliskt hänseende åtnjuter det sämsta tänkbara rykte. Hon saknar arbetsanställning men sammanbor med en ung diversearbetare, vilken bl.a. varit straffad för olaga vapeninnehav.

Jag träffade Margarete Herrmann idet enkla rum i en slumbarack som hon bebor tillsammans med sin "Lebensgefährte" och en tvåårig utomäktenskaplig dotter. Hennes utseende och uppträdande syntes till fullo bekräfta polismyndigheternas karaktäristik av henne. Dessutom utmärkte hon sig för en uppenbar brist på intelligens och för stor tankeoreda. Hennes virrighet och ständiga tankehopp gjorde det mycket svårt att förhöra henne. Hon hade vidare ett dåligt minne och kunde blott i undantagsfall lämna exakta besked om namn, data

759

och siffror. Hon var slutligen utomordentligt lättsuggererad. Ett exempel: Vid samtalets början förklarade jag ordentligt vem jag var och frågade bl.a. om hon någonsin hört talas om svenska eller skandinaviska fångar i Sovjetunionen. Då jag något senare sporde om hon kände till några fångna tyska officerare, syntes hon omedelbart glömma att jag var svensk och beklagade upprepade gånger att hon icke kunde hjälpa mig att finna mina tyska landsmän.

Där så ej annat angives har Herrmann dock lämnat de i det följande redovisade upplysningarna fullkomligt spontant utan att jag ställde ledande frågor.

Jag vill redan här förutskicka, att Herrmann icke kunde giva några som helst upplysningar om saknade svenskar.

Margarete Herrmann berättade, att hon häktades i St. Pölten i februari 1949 och av den ryska militärdomstolen därstädes dömdes för spionage till 25 års fängelse enligt artikel 56/6 (skall rätteligen vara 58/6). Hon fördes till Baden, där hon satt ungefär ett halvt år. Efter fem à sex veckors vistelse i Neunkirchen överfördes hon med en transport omfattande 100-talet österrikiska fångar till Lemberg. Efter någon kortare tid där kom hon slutligen till Potma.

Hon sattes här i ett läger med omkring 3.000 kvinnliga fångar av flera nationaliteter, huvudsakligen tyskor, men även exempelvis ett par turkinnor. Den enda medfånge, vars namn hon kunde erinra sig, var en äldre tyska, som var maka till en general Speikel (eller liknande). Denna hade dömts till 15 år. Herrmann kände till att Potma bestod av ett flertal större enskilda läger men kunde icke i övrigt närmare beskriva lägerorganisationen. Hon erinrade sig dock, att fångarna försetts med nummer och att hennes eget var 350 C. Herrmann uppehöll sig cirka två år i Potma och fördes därefter till Verchne Uralsk. Någon närmare beskrivning av detta fängelse kunde hon icke lämna men uppgav att det bestod av tvenne större byggnader. Hon hade suttit i en stor cell med cirka 50 tyska kvinnliga fångar. Några namn mindes hon icke.

het, vore möjligt.

Efter någon tid hade Herrmann tillsammans med Winkler överförts till en cell på andra sidan i samma etage. Här hade den förstnämnda ånyo försökt begå självmord. Hon hade nämligen en dag funnit en liten bit av en glasflaska i rastgården och lagt denna i en bit bröd, som hon slukade. Detta föga effektiva förfaringssätt ledde endast till att hon fick blindtarmsinflammation. Hon skildes därför från sin cellkamrat och fördes bort för att opereras. Hur länge hon varit tillsammans med Winkler kunde hon icke exakt angiva men trodde, att det endast varit fråga om några månader. Efter operationen hade hon i alla händelser aldrig träffat Winkler igen. I stället hade hon kommit till en cell i närheten av den tidigare, där hon satt tillsammans med en wienska vid namn Warhanek, som var homosexuell. Den sistnämnda hade ställt till med en 14 dagars hungerstrejk, varefter båda fördes till en cell i huvudbyggnaden (numreringen på byggnaderna i Wladimir kände Herrmann icke till). Denna cell, som hyst åtta kvinnor, hade troligen legat i andra eller tredje våningen. Internerna hade roat sig med att medelst snören, genom fönstret fira ner brevlappar till de manliga medfångarna i våningen under. Särskilt Warhanek hade skickat långa, tydligen rätt skabrösa kärlekshistorier, som gjort att en av männen i cellen nedanför blivit djupt förälskad i henne (jämför Sanitzer om tysken Döring). Warhanek hade emellertid även ansetts vara cellspion.

Efter två månader hade Margarete Herrmann ånyo insjuknat och återförts till sjukhuset. Hon hade där lagts in i en cell på den från rastboxarna riktade sidan förmodligen i ~~våningen~~ första våningen. Hennes cellkamrat var en äldre ryska, vars namn hon inte mindes men som hon kallade "Altmutti". Hon trodde att tidpunkten för hennes ankomst till denna cell var senhösten 1954. I varje fall hade hon suttit tillsammans med "Altmutti" rätt länge och ända till sin frigivning

Strax efter ankomsten till Verchne Uralsk hade hon blivit svårt sjuk, först i tyfus och sedan malaria. Hon hade därför tillbringat större delen av sin tid i fängelset i olika sjukceller. Något separat sjukhus fanns icke i Verchne Uralsk. Hon började också vid denna tid bliva svårt deprimerad, då hon misströstade om att någonsin få återse hemlandet. Slutligen hade hon gjort ett misslyckat försök att begå självmord genom att skära av ådrorna i vänstra armvecket. (Hon visade mig ärrn.)

Någon gång under år 1953, då hon fortfarande var sjuk, överfördes hon till Wladimir, där hon efter blott en eller två dagar i huvudbyggnaden inlades i sjukhuset. Den exakta tidpunkten eller ens årstiden kunde hon trots alla försök icke minnas. I sjukhuset hade hon ~~först/sittit~~ ^{i åtta dagar/} ensam i en cell i bottenvåningen på den sida, som vette mot sjukhusets rastboxar. Därefter fördes hon till en mittelcell i första våningen på samma sida av byggnaden. Här hade hon träffat Ellelora Winkler från Wien. Denna såg ut att vara omkring 27 år, var stor och kraftig och hade mörkbrunt hår. Hon hade talat utmärkt ryska. Om sig själv hade hon berättat, att hon var gift och hade ett barn. Hennes man skulle ha varit narkotikasmugglare och hon själv hade, enligt vad hon antydde, haft något trassel med polisen på grund av ett bedrägeribrott.

Herrmann hade varit mycket sjuk och kraftlös och föga intresserat sig varken för Winkler eller för cellgrannarna. Winkler hade emellertid genom knackningar kommit i förbindelse med en av de bredvidliggande cellerna, vari två ryssar med förnamnen Peter och Sascha sutto. Vidare hade de båda kvinnorna ibland i obehagade ögonblick kunnat kasta ner lappar med anteckningar om sina namn och andra uppgifter genom fönstret till de fångar, som gingo i rastboxarna. De hade däremot i sin tur aldrig kunnat erfara vilka dessa voro. Herrmann kunde icke erinra sig att hon någonsin sökt ropa eller viska sitt namn till fångarna i rastboxarna och tvivlade på, att något sådant, med hänsyn till vakternas vaksam-

på våren 1955, då hon förts till Moskva för att i september samma år repatrieras.

Förutom de i det föregående nämnda personerna kunde Herrmann icke erinra sig några namn. Hon visste blott att de läger och fängelser, i vilka hon vistats - Potma, Verchne Uralsk och Wladimir - uteslutande hyste politiska fångar men hon kunde i övrigt icke redogöra för vilka kategorier, som uppehöll sig exempelvis i Wladimir. Hon kände till att många av internerna i sistnämnda fängelse voro tyskar men syntes icke ha hört talas om att flera av dem skulle vara officerare eller diplomater. Jag nämnde, som vanligt, ett stort antal namn, bl.a. Kitschmann, Richter, Langfelder, olika namn på "Wallen", Schöggel etc. men hon reagerade icke för något av dem. Hon kände till en början icke ens igen namnet dr Ottilinga, den mest bekanta av de österrikiska kvinnliga fångarna. Först på upprepade ledande frågor uppgav hon att hon hade hört talas om att dr Ottilinga hade suttit i Wladimir.

Margarete Herrmanns uppgifter om ordningsföljden beträffande de celler i vilka hon uppehållit sig i sjukhuset voro mycket virriga. Jag lyckades därför aldrig med fullständig säkerhet klargöra, huruvida hon första gången träffade Warhanek i Corpus III eller i sjukhuset. Det blev icke heller fullkomligt utrett när hennes blindtarmsoperation ägde rum och huruvida hon verkligen begick självmordsförsöket under den tid hon satt med Ellelora Winkler eller senare. I varje fall hävdade hon med bestämdhet, att hon varit tillsammans med Winkler under den första delen av sin vistelse i sjukhuset samt att den person hon sist träffade var "Altmutti", med vilken hon satt en längre tid. Skulle detta vara riktigt kan Gustav Richter knappast ha erfarit de båda österrikiskornas namn så sent som i april-maj 1955.

Med stor svårighet och synbarligen uteslutande med hjälp av sitt synminne lämnade Margarete Herrmann ett antal upplys-

ningar om sjukhusets utseende och förhållandena i detta - bl.a. b träffande "Spanns kuggfrågor" - som tendera att bekräfta trovärdigheten av Schöggls uppgifter. Hon omtalade, att sjukhuset var präktigare byggt och hade större fönster än övriga fängelsebyggnader. Herrmann trodde, att huvudingången var placerad på ena långsidan. Huset hade, enligt vad hon uppgav, tre våningar. Vidare ville hon göra gällande, att byggnaden även haft en källare. Hon hade nämligen utifrån sett fönstergluggar i marknivån.

Antalet celler i varje etage uppskattade Herrmann till 15 à 20. När man från första våningens korridor såg ut genom balustraden mot den inre hallen, kunde man se alla våningarna såväl uppåt som nedåt. Herrmann mindes icke, att korridoren i bottenvåningen varit omgärdad av en vägg, så att man från övriga etager icke kunde se in i denna.

Hon ville minnas, att två av de celler hon suttit i haft numren 9 och 32. Hon trodde - ehuru hon icke var fullt säker, att båda numren hänfört sig till de celler, i vilka hon varit tillsammans med Winkler.

Cellernas utseende beskrev hon på exakt samma sätt som Schöggel. Vid högra väggen från ingången sett stod således en säng, en annan säng stod under fönstret och vid vänstra väggen fanns ett bord med tvenne stolar. Till höger om ingången fanns en kamin inmurad i väggen, till vänster en hink. Herrmann kunde icke erinra sig var lampan i cellen var placerad men bejakade frågan huruvida ljuset varit tänd även om natten. Vid ena ändan i varje korridor fanns en toalett, vilken fångarna under hennes tid fingo besöka två gånger om dagen.

Rastgården, som under hennes tid i sjukhuset varit byggd av trä, hade omfattat 5 à 6 boxar och varit belägen utmed ena långsidan nära ena hörnet av byggnaden.

De sjukhusinterner, som så kunde fingo gå i rastgårdarna omkring en timme på förmiddagen och omkring en timme på eftermiddagen.

I en cell nära hörnet i sjukhusets första våning hade suttit en vansinnig ryss, som ofta skrikit och bråkat. En dag, när Herrmann befann sig i rastgården, hade ryssen slagit ut fönsterrutan i sin cell, så att glasskärvorna yrt kring henne. Herrmann var säker på, att mannen suttit i våningen en trappa upp - annars kunde ju glasbitarna icke falla ned på henne. Det förefaller, som om ryssen kunde vara identisk med den av Spann omtalade Kugloff, ehuru denne, enligt Spann, satt i bottenvåningen.

Sjukhuset hade endast haft kvinnliga läkare. Den läkare, som opererat henne för blindtarmsinflammation hade varit över medellängd, kraftig, mörk och vacker, men hon tyckte sig också minnas en äldre judinna.

När hon skulle opereras hade Herrmann i läkarens närvaro burits ut på bår av två soldater. Hon kunde icke längre redogöra för, var operationssalen var belägen.

Sedan hon dömts i St. Pölten, hade Herrmann aldrig varit utsatt för något förhör. När fångarna från Moskva anträdde hemresan, hade de dock varnats för att efter återkomsten närmare berätta om sina upplevelser.

Wien den 7 juli 1959.

Erik Braunerhielm

Erik Braunerhielm

Herr hufvud

8/7

Stockholm den 7/
-59

Är detta en känd
kund? V. kan kanske vara
PL

Utrikesrådet

Herr Åke Malmaeus;

Skriv. dat. 8/7
Jed

Untertecknad, frk. I. Norbeck, vore tacksam för
ett samtal. Det gäller Vallenberg-saken. Jag tror mig veta att första
avd. vore den rätta att vända mig till, men vet ej lämplig person därstäde
Jag har meddelat en del fakta i saken, vilkas värde jag ej känner till och
det till en bekant, som dock rest på semester i dagarna varför jag inte
vet om han vidarebefordrat något av vad jag sagt. Hos Vallenbergkommittén
finner jag ingen lämplig. Vill även meddela att en brevväxling vore bäst,
ty jag har skäl att ej visa att jag talat med representant för UD. Jag
ber om ett svar omg., men i vanligt kuvert utan ^{LID} stämpel.

Högaktningsfullt

I. Norbeck
Frk. I. Norbeck

I
Adress: Luntmakareg. 49,
Stockholm Va

760

Offices Adet

Herr Ake Malmgren

Privat- / Offices departementet
Brev / Gustav Adolfs väg
Södra Södra

Lind/Leifland/AVS

övers.utkast till
meddelande t.sovj.utr.min.

20✓

STOCKHOLM

19

Stockholm den 8 juli 1959.

N:o
Strängt förtroligt. 1 bil.

BIL.

INK. D. N:o

AVD. P

GR. 2

MÅL. Eu¹

Broder,

./.

Härmed ber jag för eventuellt framtida bruk få
översända utkastet till svar på det sovjetiska medde-
lande, som den 27 juni överlämnades till Dig av Rodionov.
Utkastet är för närvarande föremål för regeringens
prövning. Vi återkommer i särskild ordning med instruk-
tion om det meddelande, som skall överlämnas.

(Per Lind)

Ambassadören Sohlman,

M o s k k v a .

Per 8.7.59
aos

Utkast till meddelande till det sovjetiska
utrikesministeriet.

Svenska utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg. Däri hänvisas till vissa i svensk press i maj månad publicerade uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, vilka förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning härav önskar utrikesdepartementet framhålla, att departementet den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svenska ambassaden den 9 februari och det sovjetiska utrikesministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet saknar anledning kommentera vad den svenska pressen därutöver publicerat i denna fråga. För att undvika missförstånd om arten av det material, som låg till grund för den svenska förfrågan anser departementet det emellertid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material.

1. Schweiziske medborgaren E. Brugger, ^{den 22.1./} född 1903, vilken under åren 1948-1958 vistades i sovjetiska fängelser, har uppgivit, att han i Vladimir-fängelsets corpus II vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindelser med Raoul Wallenberg. Ett flertal andra från Sovjetunionen återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallenberg.
2. Österrikiske medborgaren ~~O. Schöggel~~, ^{född den 21.2. 1917,} vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat, att han i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiske fängelseofficer ^{uppmärksammade} Schöggel i Wallenbergs cell, hade Schöggel omedelbart bortförts ur densamma och därefter vid flera tillfällen anmo-

Informationen uppges i denna utkast

dats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Tva tyska medborgare, H.T.Mulle och G.Rehekampff, födda den 11.6.1917 och 19.6.1903, vilka under tiden 1950-1956 och 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit, att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset (förmodligen 1951/52 (Mulle), 1950/51 (Rehekampff)). Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d. Vladimir-fångar betecknats som en trovärdig och tillförlitlig person.

Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledningen till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska utrikesministeriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalade sig mera bestämt om vad som hänt Wallenberg i Sovjetunionen än att säga, att på grund av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.)

Slutligen vill utrikesdepartementet bekräfta, att Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, underrättats om innehållet i ministeriets meddelande den 27 juni 1959.

Utkast till Meddelande till det sovjetiska
utrikesministeriet.

AL

J/1/8
Svenska utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg. Där i hänvisas till vissa i svensk press i maj månad publicerade uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, vilka förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning härav önskar utrikesdepartementet framhålla, att departementet den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svenska ambassaden den 9 februari och det sovjetiska utrikesministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet saknar anledning kommentera vad den svenska pressen därutöver publicerat i denna fråga. För att undvika missförstånd om arten av det material, som låg till grund för den svenska förfrågan anser departementet det emellertid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material.

den 22.1./
1. Schweiziske medborgaren E. Brugger, född 1903, vilken under åren 1948-1958 vistades i sovjetiska fängelser, har uppgivit, att han i Vladimir-fängelsets corpus II vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindelser med Raoul Wallenberg. Ett flertal andra från Sovjetunionen återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallenberg. En

2. Österrikiske medborgaren O. Schöggel, född den 21.2. 1917, vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat, att han i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiske fängelseofficer uppmärksammade Schöggel i Wallenbergs cell, hade Schöggel omedelbart bortförts ur densamma och därefter vid flera tillfällen anmo-

Österrikaren

dats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Två tyska medborgare, H.T.Mulle och G.Rehekampff, födda den 11.6.1917 och 19.6.1903, vilka under tiden 1950-1956 och 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit, att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset (~~förmodligen 1951/52 (Mulle), 1950/51 (Rehekampff)~~). Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d. Vladimir-fångar betecknats som en trovärdig och tillförlitlig person. *x/ i fråga av 1950-talet*

// Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledningen till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska utrikesministeriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalade sig mera bestämt om vad som hänt Wallenberg i Sovjetunionen än att säga, att på grund av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947. //

Slutligen vill utrikesdepartementet bekräfta, att Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, underrättats om innehållet i ministeriets meddelande den 27 juni 1959.

STOCKHOLM

19

Stockholm den 8 juli 1959.

N:o

BIL.

Strängt förtroligt. 1 bil.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

./.

Från en fröken Norbeck här i Stockholm har vi mottagit i avskrift närslutna brev i Wallenberg-ärendet. Vi har svarat henne att hon lämpligen kan lämna de uppgifter hon säger sig sitta inne med i rekommenderat brev till mig och under min hemadress samt försäkrat henne att vi givetvis kommer att behandla alla uppgifter med den allra största diskretion.

Som Du förstår skulle det vara av stort intresse att erhålla upplysning om fröken Norbecks person och antäcidentia. Jag skulle därför vara Dig tacksam om Du kunde meddela mig - eller, under min frånvaro fram till måndagen den 13 dennes, fröken Sjöholm - om Ni har några uppgifter om brevskrivaren i Edra arkiv.

Kommissarie Danielsson

Statspolisen

S t o c k h o l m

Exp. 9/7-59 H. bud/ H. J.

761

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 8 N:o	juli 1959.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Bästa Fröken Norbeck,

Härmed har jag äran erkänna mottagandet av Eder skrivelse den 7 juli vari Ni erbjuder Eder att till en representant för utrikesdepartementet lämna vissa uppgifter angående Raoul Wallenberg. Jag skulle vilja föreslå att Ni lämnar dessa i ett rekommenderat brev till mig personligen, förslagsvis under min hemadress, Grimstagatan 104, Vällingby.

De uppgifter utrikesdepartementet kommer att erhålla av Eder kommer givetvis att behandlas med den största diskretion.

Högaktningsfullt,

Leif Leifland

Fröken I. Norbeck
Luntmakaregatan 49 I
Stockholm Va.

Exp. 8/7-59 M.J.

762

Sthlm den 9 juli 1959 10/7-

Utrikes-sekreterare

Leif Leifland;

ao / lfr

Med hänsyn till R. W:s närmaste familj frågar jag härmed
Eder om jag först bör gå till dem?

Vore det inte lämpligt att Ni ville ha godheten att sätta
Er i förbindelse med dem, säg gärna mitt namn, och fråga å mina vägnar
om jag bör tala med dem, vilket jag dock just nu saknar mod att göra,
/ jag vet inte ens med säkerhet hela moderns namn eller adress, / eller
om jag som från början tänkt, stannar med att tala eller skriva till Eder?
Jag har inget nytt att förtälja utöver vad en del människor tror sig veta,
så någon omedelbar lösning kan jag inte framlägga, men tåga bör jag heller
inte göra nu sedan jag vid eftertanke erinrat mig en del omständigheter.

Högaktningsfullt

I. Norbeck

I. Norbeck

Adr: Luntmakareg. 49, I, Sthlm Va

P.S. Det har nämligen beut om tiden
blarnat fr mig att det är mig
som Wallenberg-kommittén vedjät till
beuatt våren 1959.

(763) V. 9. v.

20/9. Fellen Nordbale meddelat som skrivna över till
hög i ärendet/2/ps

Det är en mycket viktig sak att
försöka att få till stånd
den utredning som pågår
och som började 1978

20/2 Stabs-
minister
briefkasten.
v. Dardel. / Kfw

P. a. f. f. f. f.

Jago Erlander,

Excellensen brådte vid vårt besök i
vänligheten förklara, att man skulle
försöka finna en form för den av oss
gjorda framställningen.

Då tidpunkten för Christsjovs besök nu rycker allt närmare, tillåta vi oss att fråga Excellensen om någon framställning av den art, som vi ifrågasatt, blivit avsendt och, om så ej varit fallet, om eller när en sådan framställning kan komma att göras.

Med största högaktning

May Mr Wardel

F.V.2 are also

Åström/Leifland/AVS

Chiffer-
Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		13.7.59	19
N:o 120	CHIFFER	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR.	2	MÅL. Eu ¹

efed
Svensk
M o s k v a .

Q
20
Mulle
Handbrev Lind/Sohlman 8 juli. Ni anmodas överlämna
beskedet såsom ett i princip muntligt meddelande med
följande ändring i avsnittet om Mulle och Rehekampff:
citat (förmodligen 1951/52 (Mulle), 1950/51 (Rehekampff))
slutcitrat ersättes med orden citat i början av 1950-
talet slutcitrat.

Cabinet

Sep. 13/7 kl. 16 3/4

H. M. KONUNGENS
HANDSEKRETERARE

Sofiero, Hålsingborg, den 14 juli 1959

Vill du ta
med mig hem.
H

16/7 Sapt Palmstjärna
och Urdens preliminer
reaktion = en kungen
i den är ager.
X beordrad till
med H. H.

Kabinettssekreterare Hubert de Besche
K. Utrikesdepartementet
S t o c k h o l m .

FL

: kundord med
27/7-
A

Lfd

Broder,

I anslutning till dagens telefonsamtal har jag äran härmed på Nådigt uppdrag till Dig översända inneliggande skrivelse med bilagor, vilken kommit H.M. Konungen tillhanda från Överdirektör och Fru Fredrik von Dardel samt Bankdirektör Jacob Wallenberg.

Hans Majestät emotser tacksamt ett meddelande i saken.

Min tillgång
C.F. Palmstjärna

K. M. KONUNGENS
Handsekreterare

Ank. den 14/7
Besv. den/.....

59

Till

Hans Majestät Konungen.

Efter samtal med Riksmarskalk Vult von Steyern vända
vi oss till Eders Majestät med följande hemställan.

Sedan undertecknad Maj von Dardels son Raoul Wallenberg

år 1945 under tjänstgöring såsom förste sekreterare vid Sveriges Beskickning i Budapest tillfångatagits av sovjetiska myndigheter, fördes han till Sovjetunionen, där han insattes i fängelse. Under en följd av år förnekade Sovjets myndigheter att han befunnit sig i Sovjetunionen. Sedan bevis av motsatsen framlagts, har dock Vice Utrikesminister Gromyko i ett memorandum av den 6 februari 1957 medgivit, att Raoul Wallenberg tillfångatagits, men ansett att man av en påträffad läkarrapport, som det funnes grund att betrakta såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg, borde draga den slutsatsen att denne avlidit i juli 1947.

På sätt, som framgår av bifogade handlingar, hava emellertid personer, som senare hemkommit från fångenskap i Sovjetunionen, intygat att Raoul Wallenberg efter år 1947 fortfarande befunnit sig i rysk fångenskap. Då det enligt vår mening icke föreligger något skäl att betvivla dessa personers trovärdighet, har man anledning att räkna med att denna fångenskap fortgått efter år 1947 och sannolikt ännu fortgår.

I samband med det besök som Sovjetunionens Ministerpresident Nikita Chrusjtsjov inom en snar framtid kommer att göra i Sverige, synes det föreligga anledning till en framställning om Raoul Wallenbergs hemsändande, varvid enligt vår uppfattning skulle kunna framhållas, att det svenska folket, som visat stort intresse för Raoul Wallenbergs sak, skulle välkomna Chrusjtsjovs besök med större hjärtlighet, om Raoul Wallenberg före besöket fått återvända till sitt land.

I bifogade artikel införd i dagens nummer av Svenska Dagbladet, meddelas att Sovjetunionens President Vorosjilov vänt sig till Greklands konung med en vädjan till förmån för en grekisk medborgare, som åtalats för samarbete med kommunistspioner.

Det synes oss föreligga minst lika starka skäl för Sveriges Konung att göra en liknande hänvändelse till Sovjetunionens statschef till förmån för en av Sveriges egna medborgare, som fängslats under fullgörande av uppdrag i rikets tjänst.

Under åberopande av vad vi ovan anfört hemställa vi att Eders Majestät ville taga under övervägande att före Ministerpresident Chrusjtsjovs beramade besök göra en framställning till Sovjetsunionens President om Raoul Wallenbergs hemsändande.

Djursholm den 10 juli 1959.

Underdånigst

Mijn Dordel F. D. Arede
Raoul Wallenberg.

Avskrift

Gemeldet vom SUCHDIENST DES DEUTSCHEN ROTEN KREUZES
in H A M B U R G am 12. August 1958.

Aussage des Herrn KARL KRAEMER Heimkehrer, wohnhaft in Monsheim, Kreis Worms, Hauptstrasse 43:

"Das Bild von dem Vermissten, RAOUL WALLENBERG, ist mir bekannt aus der Zeit vom Frühjahr 1949 aus dem Abgangsgefängnis BUTYRKA. Wir waren zu DRITT /KRIEGSGEFANGENE/ mit russischen Zivilisten in EINER ZELLE. KARL MILTOTT, der Dritte, und eben der Gesuchte hatten zu der Zeit eine Verurteilung, welche lautete: "TODESSTRAFE". Hinrichtungen gab es zu der Zeit noch keine. Es hiess damals 25 Jahre u. 5 Jahre Zwangsarbeit. Ich wurde im April 1949 als einziger Deutscher der Zelle mit russ. Zivilisten nach Sibirien verschickt. Seit dem Abgang nach Sibirien habe ich NUR NOCH NACHRICHT VOM KARL MILTOTT erhalten."

Vom Spätheimkehrer Horst Theodor M u l l e, wohnhaft in NEUSS/Rhein, Graf Landsbergstrasse 3, erfahren wir unter anderem folgendes über den gesuchten Raoul W a l l e n b e r g:

"... Nun zu der Angelegenheit Wallenberg. Als ich im Frühjahr 1956 nach WLADIMIR kam, traf ich auf einer Zelle mit einem Georgier SIMON GOGIBERIDSE zusammen, der seit dem Jahre 1945 im Gefängnis in WLADIMIR sass und ausgezeichnet über alle prominenten Gefangenen orientiert war. Im Laufe unseres Beisammenseins bis zu meiner Entlassung am 21.9.1956 unterhielten wir uns über alle Vorkommnisse politischer Art, und darunter befand sich auch die Angelegenheit WALLENBERG. Nach den Behauptungen GOGIBERIDSES hat sich WALLENBERG LÄNGERE ZEIT IM BEFÄNGNIS WLADIMIR befunden, und zwar - soviel ich mich erinnere - nannte G. die Zeit von 1948 - 1953. Dies kann ich jedoch nicht mit Gewissheit sagen. G. befand sich damals zur Behandlung im Gefängnishospital UND DORT WAR WALLENBERG ISO-LIERT untergebracht. In WLADIMIR wurden ALLE GEFANGENEN, DIE MAN ISOLIEREN WOLLTE, in einem Trakt IM SPITAL UNTERGEBRACHT. Ob WALLENBERG KRANK WAR oder NUR ISOLIERT, ist natürlich NICHT FESTSTELLBAR. Doch erklärte G., dass er NACH DEM BESUCH DES SCHWEDISCHEN MINISTERPRÄSIDENTEN in MOSKAU bei einer Vernehmung durch den politischen Offizier des Gefängnisses WLADIMIR hörte, dass dieser sich äusserte: "DEN WALLENBERG KÖNNEN SIE LANGE SUCHEN!" G. hatte diese Angelegenheit selbst angeschnitten, da er stets eine Möglichkeit suchte, den Politioffizier anzugreifen. Die Glaubwürdigkeit G:s ziehe ich nicht in Zweifel, da er stets die Wahrheit sprach... G. wurde am 21.9. nach Tiflis entlassen."

BERNER TAGBLATT

Berner in Sowjetgefangenschaft: das Tor öffnet sich

Bericht von Emil Brugger über das Gefängnis Wladimir und seine Freilassung.

Das Gefängnis Nr. 2 von W l a d i m i r stammt aus der Zarenzeit. Damals machten die Sträflingskolonnen auf ihrem Fussmarsch nach Sibirien hier Station. Das Gefängnisareal ist in vier Blocks eingeteilt, wovon der eine kleine Zellen für höchstens fünf Mann aufweist; der zweite Block dient als Spital und Isolierungsgefängnis für besondere Gefangene. Im dritten Gebäude, wo ich am 22. Mai 1954 eingeliefert wurde, gibt es grössere Zellen, die etwa 16 Mann Raum bieten. Im Parterre des vierten Blocks gibt es 25 Karzer und in der ersten und zweiten Etage wiederum kleine Zellen. Die Badegelegenheiten für die Gefangenen waren höchst primitiv: es gab nur einige Kübel, deren Inhalt man dreimal im Monat über sich ausgiessen konnte. Im Gegensatz zu Berias Zeiten trugen die Häftlinge bei meiner Ankunft nicht mehr die gestreiften Anzüge, sondern schwarze, baumwollene Zivilkleider.

Klopfzeichen an der Wand

In meiner neuen Zelle herrschte nicht mehr die Atmosphäre des Misstrauens unter den Gefangenen wie in Werchne-Uralsk, obschon natürlich auch hier der Spitzel nicht fehlte. Diesmal war es ein ehemaliger Gestapo-Offizier. Ich fand mich in ziemlich prominenter Gesellschaft; denn da waren u.a. der deutsche Generalmajor Hans Rattenhuber, Chef der persönlichen Sicherheit von Hitler; der japanische Generaloberst Hosiko, Sicherheitschef in der Mandschurei, dazu weitere Offiziere und Direktoren. Die Deutschen erhielten damals noch sehr wenig Pakete, während sie nun bei mir regelmässig anlangten, und der Inhalt wurde jedesmal brüderlich geteilt. Offenbar weil unsere Parterre-Zelle der Küche gegenüber lag, wurden wir andauernd von Fliegenschwärmen geplagt. Vielleicht war es darauf zurückzuführen, dass ich im Juli 1954 erblindete. Deshalb wurde ich ins Spital im Block 2 geführt, wo ich einer ordentlich guten Behandlung unterzogen wurde. Mein Zellengenosse war der inzwischen verstorbene, 72-jährige, schwerkranke Feldmarschall von Kleist. Eines Abends vernahm ich Klopfzeichen an der Wand. Obschon er mit grosser Gefahr verbunden und mit schweren Strafen bedroht war, spielte der Befängnis-Telegraph auch in der Sowjetunion immer noch. Manchmal verwendete man die normalen Morsezeichen, die aber durch die Mauern schwer verständlich waren. Häufiger wurde das übrigens "internationale" System angewandt, das etwa folgendermassen funktioniert. Das Alphabet wird dabei in fünf Reihen zu fünf Buchstaben aufgeteilt:

	1	2	3	4	5
1	A	B	C	D	E
2	F	G	H	I	K
3	L	M	N	O	P
4	Q	R	S	T	U
5	V	W	X	Y	Z

Zwei getrennte Klopffzeichen bedeuten: erste Zeile, erster Buchstabe, also A; vorerst drei, dann zwei Klopffzeichen ergeben: dritte Zeile, zweiter Buchstabe, also M.

Lebt Wallenberg noch?

Als ich nun die Klopffzeichen vernahm, war ich natürlich neugierig, obschon ich wusste, dass es immer wieder Provokateure gab. Ich kloppte also meinerseits in deutscher Sprache an die Wand: "Wer ist da?" Dann kam die misstrauische Antwort: "Wer sind sie?" Meine Antwort: "Schweizer." "Schwede", kloppte es zurück. Das war alles an diesem Abend des 3. oder 4. August 1954. Am nächsten Tag gab mein "Gesprächspartner" seinen Namen durch: "Wallenberg, Erster Sekretär der Schwedischen Botschaft Budapest, verschleppt 1945." Meine Antwort: "Brugger, verschleppt 1948 Wien." Damit beendigten wir vorsichtigerweise die Sendung. Aber 24 Stunden später vernahm ich die Klopffzeichen wieder und entzifferte: "Auftrag. Wenn Sie frei werden, melden Sie an ein schwedisches Konsulat oder eine Gesandtschaft: ich habe keine Schreiberlaubnis und erhalte auch keine Briefe." Nach einem Memorandum, das am 6. Februar 1957 von Sowjetaussenminister Gromyko dem schwedischen Botschafter in Moskau übergeben wurde, soll Wallenberg im Ljubiankagefängnis in der Nacht vom 16./17. Juli 1947 an Myocardinfarkt gestorben sein. Soviel ich weiss, wurde nichts bekannt, dass Wallenberg später als 1947 noch am Leben gewesen ist. Freilich habe ich meinen "Gesprächspartner" von Wladimir persönlich nicht gesehen, aber ich zweifle, ob jemand hätte ein Interesse daran haben können, sich als Wallenberg auszugeben, um so mehr, als es sich nicht um einen Provokateur gehandelt hat. Drei Tage später wurde ich wieder in den Block 3 zurückgeführt, aber der Gedanke lässt mich nicht los, ob Wallenberg, um dessetwillen Schweden 24 diplomatische Depeschen unternommen hat, nicht trotz den anderslautenden Sowjetbetuerungen noch am Leben ist. Jedenfalls hat die Sowjetdiplomatie mit dem angegebenen Todesdatum die schwedische Regierung und die Weltöffentlichkeit angelogen. Aber das ist ja nichts Neues. Man merkt es meistens nur viel zu spät."

Rätt avskrivet intyga:

M. Hellman
/M. Hellman/

I. Colling
/I. Colling/

Emil Brugger
Burgerspital
B e r n /Schweiz/

Bern, den 4. Februar 1959

AII/Fl/RK -Di/Lo-

Frau Maj von Dardel

D j u r s h o l m 1

Rekommandiert
=====

Auravägen 25

Sehr geehrte Frau von Dardel,

Entschuldigen Sie, dass ich Ihnen erst heute antworte auf das Schreiben vom 10. Januar 1959, das mir Fürsprecher Rudolf Philipp, Grevturegatan 8B, Stockholm, in Ihrem Auftrag geschrieben hat. Meine ärztliche Behandlung und die Beanspruchung von verschiedenster Seite haben mich so sehr in Anspruch genommen, dass ich Ihnen nicht sofort antworten konnte.

Vorerst wiederhole ich, dass ich natürlich gerne bereit bin, alles zu tun, um R. Wallenberg, der sich möglicherweise noch immer in der Sowjetunion befindet, zu retten.

Vorerst wiederhole ich, dass ich natürlich gerne bereit bin, alles zu tun, um R. Wallenberg, der sich möglicherweise noch immer in der Sowjetunion befindet, zu retten.

Ich beziehe mich auf das oben erwähnte Schreiben von Fürsprecher R. Philipp und den Brief von Guy von Dardel, Troinex/Genève, v. 29.1.59. Ich will nicht wiederholen, was ich im Brief v. 7.1.59 bereits ausführlich dargelegt habe. Ich will folgende Feststellungen und Präzisierungen anbringen:

Beim zweiten Gespräch, das ich in Bern im Bundeshaus in Anwesenheit eines Inspektors der schweizerischen Bundespolizei mit den beiden Vertretern des schwedischen Aussenministeriums hatte, habe ich nie und nimmer etwas von meinen Aussagen, die im Berner Tagblatt publiziert worden sind, annulliert oder zurückgezogen. Meine Ausführungen im BERNER TAGBLATT über den Fall R. Wallenberg entsprechen der vollen Wahrheit und davon nehme ich auch heute keineswegs etwas zurück. Es ist also ganz und gar falsch, wenn Hr. Guy von Dardel in seinem Brief vom 29.1.59 behauptet oder vom Schwedischen Aussenministerium wissen will, ich habe eine Angabe im Artikel vom 22. November 1958 im BERNER TAGBLATT zurückgenommen. Diese Angabe betrifft die Tatsache, dass ich von R. Wallenberg den Auftrag erhielt, mich mit den schwedischen Behörden in Verbindung zu setzen, wenn ich frei werde. Ich persönlich habe natürlich Wallenberg nie persönlich gekannt, hatte aber mit ihm Morseverbindungen durch die Zellenwand anfangs August 1954 im zweiten Block in Wladimir /Spital- und Isolierungszellen/ was ich hiermit ausdrücklich bestätige.

Den beiden Vertretern des schwedischen Aussenministeriums habe ich beim zweiten Gespräch in Bern erklärt, dass der Fall Wallenberg auch aufgerollt werden muss, selbst wenn Wallenberg seither gestorben sein sollte.

Ein weiterer Punkt muss ebenfalls klargestellt werden.
 Es sei wiederholt: ich habe nie einen Mitgefangenen namens
 Tomsen alias Grossheim gekannt oder mit ihm irgendeine Bezie-
 hung gehabt.

Ich möchte Ihnen noch den Hinweis geben, für den Fall,
 dass R. Wallenberg noch am Leben ist. In der Sowjetunion werden
 diejenigen politischen Gefangenen, die man auf immer insgeheim
 in die Versenkung bringen will, in das Befängnis von Tabulsk
 /Ural/ befördert.

Mit diesen Angaben hoffe ich, Ihnen wunschgemäss dienen
 zu können. Es ist ebenfalls mein sehnlichster Wunsch, dass dem
 Fall Wallenberg doch noch ein Erfolg beschieden sein wird.

In diesem Sinne begrüsse ich Sie, sehr geehrte Frau von
 Dardel, mit vorzüglicher Hochachtung

Emil Brugger

K o p i e geht zur Kenntnisnahme an
 - Herrn Guy von Dardel, Chemin Lullin,
 Troinex/Genève.

Beglaubigung

Die Unterzeichneten bestätigen hiemit, dass Hr Emil Brugger den
 vorstehenden Brief in allen Teilen als wahrheitsgetreu bestätigt
 und unterzeichnet hat.

Bern, den 4. Februar 1959

Bernard Robadey,
 Redaktor,
 Haslerstr.4
Bern

B.-R.Auderset,
 Redaktor,
 Hodlerstr.16
Bern

Rätt avskrivet intyga:

M. Hellman
 /M. Hellman/

I. Colling
 /I. Colling/

Madame,

J'ai reçu hier au soir votre lettre et je me fais un devoir d'y répondre par retour de courrier.

Vous dire mes sentiments à sa lecture, c'est chose inutile et vous le devinez. J'ai reçu depuis ma libération trop de lettres semblables de divers points de France et il faudrait, d'autre part, être très endurci par ces dix années d'une vie qui fut dure, pour ne pas se sentir prêt à faire le possible et l'impossible.

Hélas le sentiment qui domine tous les autres et d'abord ma bonne volonté, c'est celui de l'impuissance. Je ne sais que très peu sur le cas de votre fils et ce peu que je sais, je le tiens pour la plus grande part de mon ami Emile Brugger - avec qui du reste je suis en relations constante de correspondance.

Au cours de voyages qui en 1949 et 1950, plus tard en 1951 et 53, m'ont amené de l'Autriche à Vladimir, puis de Vladimir à Kiev et à Moscou, j'ai entendu parler de la présence en U.R.S.S. de Raoul Wallenberg. Mais où et par qui? Je ne puis me souvenir exactement. C'était des dires de prisonniers et ces prisonniers venus de tous les coins de la Russie d'Europe et d'Asie étaient eux-mêmes de passage et ne faisaient souvent que rapporter ce qu'ils avaient entendu.

C'est à la prison de Vladimir où j'ai séjourné du 5 mars 1950 au²⁹ septembre 1951 - puis du 13 janvier 1953 au 4 mars 1948 - date de ma libération, que j'ai entendu parler plus explicitement de votre fils. Emile Brugger m'a certifié que durant son séjour à l'hôpital de la prison - en été 1954 - je crois - il était entré en contact avec un prisonnier se disant Raoul Wallenberg - ex-consul de Suède à Budapest - arrêté en 1945. Il n'y a aucun raison de douter de la bonne foi de Emile Brugger. D'autre part il est difficile de penser à une provocation de la part de l'administration politique de la prison. En 1954, ce genre de procédé n'était plus de saison. Et puis dans quel but.? Demeure l'hypothèse d'un jeu stupide de quelque prisonnier cherchant à se rendre intéressant par passe-temps ou vanité. Mais là encore, comment le mauvais plaisant aurait-il pu revêtir de façon si précise l'identité de Mr Wallenberg?

Un témoignage vient encore corroborer les dires de mon ami Brugger, ce sont les affirmations dans le même sens de Mr Simon Goguiberidze, hélas, toujours en captivité à ma connaissance!

Lors de la récente visite à Paris de Mr Leif Leifland, du Ministère des Affaires étrangères de Suède, je me suis fait communiquer le texte de la réponse soviétique à la note du gouvernement de votre pays demandant des éclaircissements sur le sort de Mr Raoul Wallenberg. Je me permets de vous communiquer les quelques réflexions que m'a suggérées la lecture de ce texte.

1/ Il ne fait pas mention explicitement du prénom de votre fils, sous la forme courante en Russie et obligatoire dès qu'il s'agit d'identité: prénom de la personne suivi du prénom du père au génitif - donc dans le cas: Raoul suivi du prénom de

votre 1e mari avec le sufflix "witch".-

2/ Pas de mention également de la date de naissance. Or, toute identité de prisonnier comporte cet élément. Il y a trop de noms homonymes parmi les russes pour qu'il puisse en être autrement. *Tog poxcedchun? Année de naissance? - c' est la question qui accompagne toujours une interrogation sur le nom patronymique.*

3/ Impression également - autant que je me souviene du texte de la note - sur le lieu présumé de décès et de sépulture - mais ici pourrait intervenir cette manie du secret, et du secret inutile, qui est une seconde nature chez les sovjétiques.

Néanmoins, il ressort de toutes ces incomplétudes du texte une impression: un prisonnier Wallenberg est décédé mais il y a de fortes chances que de ne soit pas votre cher disparu. Probablement un homonyme. Je suppose que le nom Wallenberg peut se retrouver en Allemagne ou dans les pays de la Baltique. Enfin il ne paraît pas possible que le gouvernement sovjétique puisse justifier ce manque de précisions dans le cas donné et de point de vue objectif, le manque de soins qui aurait amené le décès, par le grand nombre des prisonniers enfermés dans les camps et par la cruauté d'un Abakumov. Raoul Wallenberg, diplomate suédois, était un personnage trop important par lui-même - et à leurs jeux - je veux dire dans leurs intentions et leurs calculs, pour qu'il n'ait pas été suivi de très près dans ses déplacements en U.R.S.S - et dans l'évolution de sa santé.

Tout ceci me porte à croire, Madame, qu'il y a encore de l'espoir - beaucoup d'espoir.

J'estimerai indigne de vous et de moi et de celui que vous attendez, de chercher à tromper votre peine par des promesses sans bases et des mots. Mais je crois qu'il y a des raisons sérieuses d'espérer. Nous disons en France: Tant qu'il y a de la vie, il y a de l'espoir. - Or, tout semble indiquer "qu'il y a de la vie". Ainsi vous devez espérer et croire qu'un jour viendra qui vous rendra celui que vous attendez. Je joins mes vœux aux vôtres et mes prières, pour que Dieu hâte ce jour.

De toute façon, je profiterai de la première possibilité pour entrer en contact avec votre parent Mr Etienne de Dardel.

Soyez assurée, Madame, de mes sentiments de très vive sympathie et de la part que je prends à votre peine et à vos espérances.

Lucien Armand Gouazé

L.A. Gouazé
2 Avenue de la Porte Brancion
Paris 15

Rätt avskrivet intyga:

M. Hellman

/M.Hellman/

I. Colling

/I.Colling/

Om R a o u l W a l l e n b e r g.

(Föredrag av Fredrik von Dardel i Stockholms Rotary klubb den 19 maj 1959)

Det har allt emellanåt publicerats meddelanden om min styvson Raoul Wallenberg den unga sekreterare vid Sveriges legation i Budapest som år 1945 föll i rysk fångenskap. Då dessa meddelanden spritts över en lång följd av år har jag tänkt att en sammanfattning kunde vara av intresse för en sluten krets som den här, men jag ber att den inte kommer till offentligheten genom pressen eller annorledes. Jag skall försöka göra den så kort som möjligt och måste därför utesluta en del detaljer.

Först några ord om förhållandena i Budapest omedelbart före W:s ankomst dit. I mars 1944 hade tyskarna övertagit makten i Ungern och igångsatt en förintelsekampanj mot de ungerska judarna. De neutrala legationerna i Budapest belägrades av skräckslagna människor. För att skydda de hjälpsökande, främst dem som haft förbindelse med Sverige, från att deporteras till förintelselägren utfärdade den svenska legationen provisoriska pass, som skulle utgöra skydd för innehavarna i avbidan på att de kunde flytta över till Sverige. På grund av den våldsamma tillströmningen av hjälpsökande begärde legationen förstärkning av arbetskrafterna. I början av juli 1944, kort tid efter sedan Kung Gustaf V inter-
venerat hos den ungerska riksföreståndaren Horthy till förmån för de ungerska judarna, förordnades W. till förste sekreterare vid legationen med särskilt uppdrag att försöka hjälpa de förföljda.

Han anställde en stab av medarbetare, som så småningom uppgick till ca 400 personer och lät utfärda en mängd skyddspass. En del av passens innehavare fick bo i särskilda hus, som hyrdes i stadsdelen Pest, de s.k. svenskhusen, där det så småningom samlades tusentals människor. Se'n riksföreståndaren störtats i oktober 1944 och tyskarna insatt pilkorsarnas ledare Szalasi som regeringschef, började en period av terror, som blev allt mer

desperat ju längre sovjettruppernas offensiv mot Budapest fortskred. Medan övriga medlemmar av den svenska legationen uppehöll sig på olika platser i Stadsdelen Buda, förlade W. under denna period sin huvudsakliga verksamhet till Pest, där hans organisation och skyddslingar befann sig. Han försökte i möjligaste mån värja sina skyddslingar mot de många överfall, för vilka de utsattes av pilkorsarna, och han motsåg med en viss grad av förhoppning den dag, då sovjettrupperna skulle ockupera staden.

På nyåret 1945 hade marskalk Malinovskis armé börjat tränga in i Pest. W. beslöt då att försöka ta sig över till den del av staden som intagits av ryssarna. Den 13 januari lyckades han jämte sin chaufför Langfelder ta sig över stridslinjen vid Benzurgatan och presenterade sig för den ryska majoren Demtjinkov, för vilken han visade sin legitimation. Den 17 januari besökte han för sista gången sitt högkvarter vid Tatrugatan i Pest samt meddelade att han skulle fara till Debrecen för att få kontakt med Malinovskis högkvarter. W. sa därvid att han inte visste om han for som gäst eller som fånge. Han var vid besöket åtföljd av en rysk officer och Langfelder. Efter att ha lämnat kassören pengar för den fortsatta hjälpverksamheten avreste han under militäreskort i riktning mot Debrecen.

I en skrivelse den 16 januari 1945 meddelade v. utrikeskommissarien Dekanosov den svenska Moskvaministern Söderblom att W. anträffats i den av sovjettrupperna erövrade delen av Budapest och att åtgärder till skydd av W. och hans egendom vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna.

En månad senare, någon dag i mitten av februari, uppsökte W:s mor Sovjets ambassadör i Stockholm mme Kollontay, som då förklarade att W. var i Ryssland och befann sig väl. Något senare bad mme Kollontay utrikesminister Günthers fru att framföra samma meddelande till Günther.

Under februari och mars månader anmodade utrikesdepartementet - jag använder i fortsättningen förkortningen UD - upprepade gånger minister Söderblom att inhämta upplysningar om de andra Budapestsvenskarnas öde. I fråga om W. ansåg sig UD den 17 februari kunna meddela konsulatet i Wien att denne vore

i säkerhet sedan en månad tillbaka, men telegraferade den 8 mars till Söderblom att W. var efterlängtdad och frågade när han kunde hitväntas.

Den 12 mars svarade Söderblom att W. enligt meddelande från Bukarest vore försvunnen se'n den 17 januari.

Samma dag den 12 mars kungjordes i den ungerska radion att W., som försvunnit den 17 januari, sannolikt mördats av Gestapo-agenter.

Den 15 april 1945 kom hela Budapestlegationen med undantag för W. hem till Stockholm. Se'n min fru och jag kort efteråt uppvaktat Günther, anmodade denne Söderblom att uppsöka Dekanov och hemställa att vederbörande ryska militärmyndigheter, under vilkas beskydd W. blivit ställd, måtte anmodas att verkställa en noggrann undersökning ang. dennes vidare öde.

Under april-juni gjorde Söderblom åtskilliga påminnelser i saken, men skrev den 6 juli att han hört ett rykte att W. skulle i förklädnad vistas i Budapest och att han därför ansåg sig tills vidare inte böra företaga sig något i saken.

Se'n UD svarat att detta rykte inte borde föranleda till passivitet, skrev Söderblom den 14 augusti att det i dåvarande läge knappast vore lämpligt att bedriva saken från Moskva.

Efter utrikesministerskiftet på sommaren 1945 uppsökte vi i början av september den nya utrikesministern Undén, som förklarade att han inte hade några maktmedel för att tvinga fram något svar från ryssarna. På anmodan av UD överlämnade emellertid Söderblom den 3 november 1945 en not till Sovjets utrikesministerium, vari han hemställde om upplysning ang. resultatet av efterforskningarna efter W. Vid en förnyad förfrågan den 30 november fick han den upplysningen att militärmyndigheterna ånyo beordrats att vidtaga undersökning efter W., men att något besked från dem ännu inte inkommit.

Under första halvåret 1946 gjorde Söderblom en del ytterligare förfrågningar utan resultat. När han i juni 1946 i samband med sin förestående transport från Moskva uppvaktade Stalin, lovade denne att saken skulle uppklaras. Detta löfte infriades inte.

Något tidigare - i maj 1946 - förklarade Ungerns minister i Stockholm, att det nu kunde anses fastslaget att den spårlöst försvunne Budapestattachén W. mördats tillsammans med två ryska officerare på resa från Budapest till Debrecen.

I UD tycks man vid den tiden ha varit benägen att sätta tro till den uppgiften. När vi på sommaren 1946 besökte UD tillsammans med en person, för vilken en ungrare berättat att han efter Budapests erövring suttit som fånge hos N.K.V.D. tillsammans med W., förklarade biträdande kabinettssekreteraren att han för sin del trodde att W. var död.

Vid samma tid uppsöktes vi av en österrikisk författare Philipp, som sökt sig hit till landet och som nu för en tidningsräkning begärde en intervju ang. W. Efter att ha tagit del av de upplysningar vi fått blev han övertygad om att W. hölls fången i Ryssland. Denna uppfattning utvecklade han i en bok och en mängd tidningsartiklar. Härvid blev han utsatt för mycken missstro från folk, som påstod sig veta bättre, men det har se'n visat sig att det var han som hade rätt. Han satte sig i förbindelse med en del av W:s f.d. medarbetare i Budapest och fick av dem höra att de ryska polismyndigheterna där anhållit dem och underkastat dem pressande förhör, varvid polisen framfört anklagelser mot W. för spioneri. Man ansåg allt tal om den svenska legationens och särskilt W:s humanitära verksamhet som osanning och förklarade att W. var spion åt tyskarna. Varför skulle han annars ha arbetat i Budapest. Hela judearbetet hade kommit till för att dölja spioneri för fascisterna.

Emellertid fortgick UD:s något ensidiga korrespondens med Sovjets utrikesministerium. I december 1946 överlämnades en ny not, vari framhölls att under den tid av närmare två år som förflutit, se'n W. togs i beskydd av sovjetiska militärmyndigheter, hade saken väckt uppseende i svensk opinion och den svenska regeringen ansåg sig ha rätt att förvänta ett bestämt besked.

Vid förfrågningar som Söderbloms efterträdare i Moskva Hägglöf och Sohlman gjorde under första halvåret 1947 fick de veta, att man inte funnit något spår efter W., oaktat de mest energiska efterforskningar bedrivits av generalstab, militärpolis, säkerhetspolis och andra myndigheter.

Under hela denna tid befann sig W., enligt vad man nu vet, allt se'n januari 1945 i fångenskap i Moskva.

Då UD:s framställningar hos sovjetmyndigheterna inte syntes leda till något resultat, vände sig W:s mor på sommaren 1947 till föreningen Fred och Frihet med en förfrågan om föreningen kunde göra något åt saken. Föreningens ordförande fru Birgitta de Vylder Bellander blev livligt intresserad och organiserade snabbt en sammanslutning av föreningar med ett sammanlagt medlemsantal av mer än 1.000.000. Det tillsattes ett arbetsutskott kallat Raoul Wallenbergsaktionen med fru Bellander som ordförande. Aktionen avlät nu en skrivelse till den ryska regeringen med krav på W:s hemsändande. Saken tycks ha väckt sovjetmyndigheternas uppmärksamhet ty vid samma tidpunkt hitkom två ungrare, nobelpristagaren Szentgyörgyi och en författare Levai, som utgivit en bok om W. Båda gjorde uttalanden till tidningarna som gick ut på att W. under striderna i Budapest dödats av fascisterna.

Sovjets utrikesministerium, som dittills lämnat U.D:s framställningar obesvarade, kom sent omsider den 18 augusti 1947 med ett svar. I en not undertecknad av v. utrikesminister Vysjinskij, meddelades att det som resultat av noggrann undersökning fastställes att W. icke finns i Sovjetunionen och att han är okänd för oss. Det är riktigt att utrikesministeriet den 14 januari 1945 fick ett meddelande från en officer vid de sovjetiska trupperna i Budapest att W. skulle ha anträffats på Benzurgatan, men noggranna efterforskningar efter honom ha inte lett till resultat och den sovjetiska officer, som lämnat meddelandet, har inte återfunnits. Det återstår endast att förmoda att W. under striderna i Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szabasys anhängare.

Den hypotes att W. omkommit i Budapest, som man tidigare låtit framföra huvudsakligen genom ungerska språkrör, upptogs således nu av Sovjets utrikesministerium.

Efter mottagandet av Vysjinskijs not gjorde UD, såvitt jag vet, inte någon démarche i Moskva till förmån för W. under de fyra närmast följande åren.

I slutet av år 1951 fick vi höra att en från Ryssland hemkommen italiensk diplomat vid namn de Mohr sagt sig ha suttit i samma fängelse i Moskva som W. Min son Guy for då ner till Rom och sammanträffade med de Mohr, som berättade att han och W. varit cellgrannar i Lefortovskajafängelset från våren 1945 till våren 1948 och att han under denna tid stått i kontakt med W. genom knackningar i cellväggen. Se'n denna berättelse rapporterats till UD, verkställde Philipp och en kommissarie vid statspolisen, på uppdrag av dåvarande kabinettssekreteraren Arne Lundberg, ytterligare förhör med de Mohr och andra från Ryssland hemkomna italienska diplomater. Därvid bekräftades i huvudsak de Mohrs uppgifter.

När se'n även tyska och österrikiska fångar började komma hem från fångenskapen, förhördes också de genom UD:s försorg och man fick så småningom en bild av vad som hänt W. För en fånge, med vilken W. delade cell i Ljubljanskajafängelset under våren 1945, berättade han att han och hans chaufför Langfelder efter att ha skickats från den ena instansen till den andra i Budapest blivit häktade och per järnväg förts till Moskva, där de insatts i Ljubljanskaja. Där hade W. utan resultat skrivit en inlaga till fängelsedirektören och protesterat mot häktningen samt begärt att få komma i förbindelse med den svenska legationen. Vid ett förhör, som han underkastades i Ljubljanskaja, hade han anklagats för spioneri i Budapest. Förhørsledaren hade bl.a. sagt: "Ni är oss ju bekant. Ni tillhör en storkapitalistisk familj i Sverige." I mitten av maj 1945 överfördes W. till Lefortovskajafängelset. I angränsande celler satt de Mohr och ett antal andra fångar, som efter sin hemkomst berättat om sina knackningskontakter med W. Enligt deras berättelser hade W. under sin vistelse i Lefortovskaja skrivit en inlaga till Stalin med begäran att komma i förbindelse med den svenska legationen, men inlagan hade inte lett till något resultat. Vid ett förhör hade förhørsledaren sagt att W. var ett politiskt fall. Om han var oskyldig var det hans sak att bevisa det. Som det bästa beviset för att han var skyldig angavs att den svenska beskickningen och den svenska regeringen inte hade gjort något åt hans sak. En begäran av W. att få komma i direkt kontakt med den svenska legationen eller Röda Korset hade förhørsledaren avvisat under hän-

visning att ingen människa tog någon notis om honom. Vid ett annat förhör hade W. frågat om han skulle dömas eller inte, vartill förhørsledaren svarat: "Ni kommer av politiska skäl aldrig att dömas."

Hur länge W. satt kvar i Lefortovskaja är inte fullt klarlagt. Hans cellgrannar ha lämnat olika uppgifter härom, växlande från hösten 1946 till våren 1948. I den cell där han satt tycks emellertid andra fångar ha flyttat in omkring den 1 mars 1947, vilket tyder på att W. vid den tiden flyttats till en annan del av Lefortovskaja eller något annat fängelse.

Det bevismaterial om W:s fångenskap i Ryssland, som inkommit till UD, föranledde departementet att år 1952 återupptaga sina démarcher ang. W. I en not den 11 februari 1952 meddelades att det förelåg ett antal utsagor, som styrkte att W. f.o.m. år 1945 befunnit sig i fängsligt förvar i Moskva. Svenska regeringen anhöll att Sovjetunionens regering vidtog de för W:s återförande till Sverige erforderliga åtgärderna.

Se'n ryska Stockholmsambassaden den 16 april 1952 svarat att sovjetmyndigheterna inte förfogade över några tilläggsuppgifter utom det som meddelats i Vysjinskijs not, frågade UD i en ny not den 23 maj samma år om Sovjetregeringen - i fall den fick del av de uppgifter om W, som framkommit genom de svenska myndigheternas undersökningar - vore beredd att utföra de undersökningar, vartill dessa undersökningar gav anledning.

Ett år senare - den 5 augusti 1953 - gjorde den sovjetiska ambassadören Rodionov ett besök hos kabinettssekreteraren Lundberg och förklarade att han fått i uppdrag att meddela att det genom noggranna undersökningar av de kompetenta sovjetorganen blivit fastställt att W. inte varit eller inte vore i Sovjetunionen. Rodionov tillade att W. på det mest oblyga sätt utnyttjats för mot Sovjetunionen fientliga ändamål. Med sådana ändamål utbredde några tidningar smädliga uppdiktade artiklar om W. föregivande att de byggde på uppgifter från något slags vittne. Ambassaden var befullmäktigad att meddela att alla försök att förbinda W:s öde med hans förmenta vistelse i Sovjetunionen vore helt grundlösa.

Vid besök i Moskva år 1954 tog Undén upp W:s sak med medlemmar av sovjetregeringen. Från sovjetryskt håll utlovades då att

om W. anträffades skulle han återsändas till Sverige. Detta löfte åberopades i en not, som UD avsände den 10 mars 1956, vari meddelades att ytterligare vittnesmål inkommit. Vid noten var fogat ett intyg av två f.d. justitieråd, Rudolf Eklund och Erik Lind, att det enligt deras mening inte förelåg något tvivel om att W. efter det han år 1945 ställts under effektivt ryskt förvar senare befunnit sig som fånge i Sovjetunionen och att materialet enligt svensk rätt innefattade bindande bevisning därom.

Ryska utrikesministeriet svarade den 19 mars 1956 i samma stil som förut. Vad anginge hänvisningarna till några slags vittnesmål från krigsförbrytare, som i förtid befriats från sina straff, vore det omöjligt att som trovärdiga godtaga dessa vittnesmål, som stred mot fakta framkomna som resultat av en av sovjetiska organ gjord noggrann undersökning. Tidigare meddelade förklaringar att W. icke funnes i Sovjetunionen var uttömmande och slutgiltiga.

Vid statsminister Erlanders och statsrådet Hedlunds besök i Moskva på påsken 1956 tog de upp W:s sak. Vid besöket utfärdades en kommuniké, vari meddelades, att det vittnesmaterial ang. den i Budapest försvunne diplomaten W., som medförts vid besöket, överlämnades till sovjetiska vederbörande för granskning. Samtidigt bekräftades att W. givetvis skulle få hemresa, om han befann sig i Sovjetunionen.

Trots meddelande från rysk sida att man snarast möjligt skulle ge besked om resultatet av Sovjetmyndigheternas undersökningar dröjde det närmare ett år, innan ett sådant besked.

I ett memorandum den 6 februari 1957 från v. utrikesminister Gromyko upprepades de vanliga försäkringarna att man företagit en noggrann undersökning av arkiven för fångregistrering och undersökningsfrågor i syfte att finna upplysningar om W. Likaså hade förhör hållits med många personer, som skulle kunna ha någon förbindelse med saken. Som resultat härav hade man inte påträffat några som helst uppgifter om W:s uppehåll i Sovjetunionen. Ingen av de förhörda kände till W.

I samband därmed hade man vidtagit en prövning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar vid vissa fängelser. Som resultat av en sådan prövning hade i arkivdokument från sjuk-

vårdstjänsten i Ljubljanskajafängelset påträffats ett dokument som det funnes grund att betrakta såsom hänförande sig till W., nämligen en handskriven, den 17/7 1947 daterad rapport från den numera avlidne chefen för sjukvårdstjänsten vid fängelset Smoltsov till förutvarande ministern för säkerhetstjänsten Abakumov, enligt vilken den för Abakumov bekante fången Walenberg under natten avlidit i cellen, förmodligen till följd av myokardinfarkt. På grund härav borde den slutsatsen dragas att W. avlidit i juli 1947.

I Gromykovs memorandum tillägges att W. tydligen arresterats inom området för sovjetiska truppers krigshandlingar. Samtidigt kunde det anses otvivelaktigt att W:s senare kvarhållande i fängsligt förvar och de oriktiga uppgifter om honom, som vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat till utrikesministeriet, varit en följd av Abakumovs brottsliga verksamhet. Abakumov hade senare blivit dömd och arkebuserad.

I Gromykovs memorandum erkännes således de oriktiga uppgifter, som tidigare lämnats, men det skyllas på säkerhetsorganen d.v.s. N.K.V.D. Det är emellertid att märka att inte bara Abakumov, som år 1947 ännu haft en jämförelsevis underordnad befattning i N.K.V.D, utan också v. utrikesministrarna Dekanosov och Vysjinskij tillhört N.K.V.D. Uppgiften att Sovjets utrikesministerium fått oriktiga uppgifter från N.K.V.D. bör således betraktas med en viss skepsis liksom sovjetmyndigheternas uppgifter i allmänhet.

De uppgifter som lämnats i Smoltsovs rapport är uppenbarligen alltför knapphändiga för att ge en säker identifiering av den för Abakumov bekante fången Walenberg. Denna omständighet samt felstavningen av namnet och den försiktiga formuleringen "att det finnes grund att betrakta rapporten såsom hänförande sig till W.", vilken formulering starkt avviker från Sovjetmyndigheternas tidigare kategoriska uttryckssätt, tycks lämna möjligheten öppen för en framtida förklaring att rapporten avsett någon annan person.

I en svarsnot den 19 februari 1957 sade sig den svenska regeringen ha svårt att tro att all annan dokumentation ang. W:s vistelse i sovjetiska fängelser än den omnämnda rapporten skulle vara helt utplånad. Den svenska regeringen förväntade därför att, om ytterligare material framkomme i Sovjetunionen, som kunde klarlägga vad som hänt W., detta skulle delges Svenska UD. Å andra sidan

förbehöll sig den svenska regeringen att ställa till förfogande det ytterligare material ang. W., som bedömdes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen.

Enligt vad några hemvända fångar berättat tycks det i slutet av juli 1947 ha rått en viss nervositet bland dem som hade hand om W. Fångar som delat cell med W. eller med dennes chaufför Langfelder underkastades då förnyade förhör varvid de utfrågades om vad W. resp. Langfelder berättat för dem och om de meddelat något därom till andra fångar. Efteråt fick de sitta i ensamcell under 1/2 å 1 år. Under sin fortsatta fängelsetid sammanfördes de i grupper på två å tre i samma celler men skilda från andra fångar. Man tycks således vid den tiden ha velat förhindra en vidare spridning av kännedomen om W:s fångenskap. Om myndigheterna var så angelägna att isolera dem som fått kännedom om W., borde de ha ännu större skäl att isolera W. själv. Inom sovjetunionen finns det isoleringsfängelser, där fångar hålls effektivt avspärrade från yttervärlden. Då dessa fångar i allmänhet är sovjetmedborgare, som på något sätt förbrutit sig mot regimen, är det mycket sällan som hemvändande fångar av annan nationalitet haft kontakt med någon av dem. Det finns dock ett antal sådana fångar, som uppgivit att W. placerats i ett isoleringsfängelse.

Sålunda har en hemvänd tysk, som suttit i Vladimirfängelset 10 mil öster om Moskva från våren 1956 till hösten samma år, berättat att han där träffat en sovjetmedborgare, som jag av diskretionsskäl kallar fången Z. Denne hade suttit där se'n 1945 och var utmärkt väl orienterad beträffande fängelsets prominenta fångar. Enligt honom hade W. befunnit sig i Vladimirfängelset under en längre tid i början på 1950-talet (således efter den dag då han skulle ha dött enligt Smoltsovs rapport). Fången Z. hade under någon tid varit intagen i fängelsets sjukavdelning. I en del av denna avdelning satt de fångar, som hölls isolerade, och där fanns också W. Om han var sjuk eller endast isolerad visste Z. inte. Den hemvändande tysken tvivlade inte på Z:s trovärdighet, då denne alltid talade sanning.

På hösten 1958 kom en schweizare hem från rysk fångenskap och berättade att han på våren 1954 kom till Vladimirfängelset och att han på sommaren samma år överfördes till fängelsets sjukavdel-

ning. Kort därefter kom han i början av augusti 1954 i knackningskontakt med en fånge som angav sig vara W., 1:a sekreterare vid svenska beskickningen i Budapest, bortsläpad 1945. Han gav schweizaren i uppdrag att, om denne blev fri, anmäla på ett svenskt konsulat eller legation att W. inte hade tillstånd att skriva och inte heller fick några brev.

Schweizarns berättelse återgavs i Svenska Dagbladet och D.N. i höstas. I samband därmed antyddes att det möjligen kunde föreligga en förväxling med en annan tjänsteman vid den svenska Budapestlegationen. Därmed måste ha avsetts en tysk-rysk tolk, som en tid tjänstgjort på legationens B.avdelning och som mycket riktigt suttit i Vladimirfängelset men som flyttats därifrån i juni 1953. Denne var således inte kvar i Vladimirfängelset, när schweizarn kom dit på våren 1954. Den antydda möjligheten till förväxling kan därför inte godtagas.

Enligt de erhållna upplysningarna har således W. under 1950-talet befunnit sig i Vladimirfängelsets isoleringsavdelning.

Leifland/BB

Chiffer-
Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM			16 juli	19 59
N:o	28	Chiffer	BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	P	GR.	2	MÅL. Eu ^I

Lloyd
22

Lloyd

Svensk
M o s k v a

Telefonsamtal Leifland/Ryding. Orden cit öster-
rikiske medborgaren O. Schöggel, född den 21.2.1917
slutcit utbytes alltså mot orden cit en österrikisk
medborgare slutcit. Även i övrigt utbytes ordet
Schöggel mot ordet österrikaren eller dylikt.

Cabinet

Exp. 16/7 1330 Rluu

Leifland/AVS

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM		16.7.59	19
N:o 131	✓	CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL.	Eu ¹

sjöborgsutredningen

Svensk
Moskva

0
d

Vårt 120 och 128 . Angeläget, därest så möjligt,
meddelandet överlämnas senast måndag förmiddag.
Benäget tela när ni fått företräde.

Cabinet

Xp 16/7 kl. 1840 RÖm

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den Telex 19 kl.

Inkom den 17/7 19 59 kl. 16.55

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2.

186.

Meddelandet Edert chiffer 131 framfört Rodionov 17 juli kl. 1130. Jag lämnade honom under betoning (?) detsamma muntligt svensk text med rysk översättning. Rodionov, som kommer vidarebefordra, sa sig personligen och utan instruktion vilja vidhålla uttalandet sovjetiska förklaringen 27 juni om att "le fait de mort est etabli". Han hävdade knackningsförbindelser intet bevis och att österrikaren måste taga miste. Ytterst noggranna undersökningar hade tvenne gånger gjorts Vladimir. Första gången hade för övrigt hela Sovjetunionens territorium undersökts. Bl.a. av humanitära skäl för att ej bereda modern ytterligare ovisshet lidande hade sovjetiska vederbörande lämnat oss meddelandet 27 juni. Sovjetiska regeringen hade ju också framfört sina kondoleanser och beklagande något som vore ytterst sällsynt liknande sammanhang. Svenska regeringen med utrikesministern "för vilken man här hyste största högaktning och beundran" befunno sig det förstode man här i svår situation särskilt som Tingsten m.fl. utnyttjade RW i sina antisovjetiska syften. Trodde jag fortsatte Rodionov verkligen att RW fortfarande i livet. Utan att direkt besvara denna fråga riktade jag hans uppmärksamhet å den oklarhet som fortfarande bestode efter sovjetmemorandum 1957 och förklarade att det vid sådant förhållande särskilt som så ringa be-lägg sovjetisk sida förebragts för den i memorandum framförda uppfattningen vore naturligt att svenska vederbörande fortsatte söka erhålla tillfredställande klarläggande RW:s fall. Rodionov medgav dokumentariska beläggen sovjetisk sida icke uttömmande, vilket man här djupt beklagade. Ett faktum vore likväl, att trots undersökningar som sträckt sig från Archangelsk till Tibilisi och från

v.g.v.

Riga till Vladivostok intet ytterligare material kunnat frambringas. Efter en längre utläggning om sin egen syster, som nu under 15 år efter kriget offrat pengar och tid för att återfinna en son som säkerligen stupat kriget och som i sin ovisshet och sorg ej enligt hans mening längre vore helt balanserad, hävdade han att även om nya okulära vittnen anmälde sig deras uttalande ej kunde vara riktiga då hittills här verkställda undersökningar varit så grundliga och uttömmande. Han underströk ånyo det exceptionella Sovjetregeringen framfört beklagande och hoppades i våra förbindelsers intresse man å svensk sida skulle inse faktum att RW död.

Cabinet

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
1
LONDON

17/7
London den 15 juli 1959.

P 2

Strängt förtroligt.

[Skriv. korrekturen 7/8
/spu

Lpen Broder,

Omständigheternas makt gjorde att jag inte blev i tillfälle att säga adjö till Dig före avresan till London och icke heller fick tillfälle säga min mening om Danielssons P.M. den 9 juni 1959 om Wladimir-spåret. Det är måhända icke heller min sak att numera göra så men jag räknar med Din förståelse för att jag icke helt vill skiljas från denna fråga, som jag nära nog bokstavligen levt med så länge, nu när det kan öppna sig en möjlighet till en lösning.

Under Din frånvaro var jag i kontakt med Belfrage och framförde till honom att Danielssons P.M. måhända icke var så njutbar om man icke parallellt studerade det aktuella materialet. Jag ville emellertid i stort sett vitsorda de konklusioner som Danielsson kommit till även om formuleringarna är ganska så kategoriska. Då jag emellertid läst en hel del av Danielssons penna under ärendets tidigare faser vill jag framföra att denne förträfflige och skicklige persons sätt att i skrift uttrycka sig ofta betecknas av en raktpåsakanda vilken tidigare varit hälsosam men som denna gång måhända icke är så lycklig då det nu föreliggande materialet icke till sin omfattning kan jämföras med den överväldigande bevisningen i vitboken. Min mening är emellertid att det här endast rör sig om en grad- och icke artskillnad i bevismaterialets värde. Om man i vitboken har mer än 100-procentig bevisning kan man väl denna gång tala om 100-procentig.

Jag har även tagit del av Lundbergs P.M. den 1 juli 1959 och önskar endast att det vore jag själv som skrivit den. Den-

Utrikesrådet S. Åström,
Utrikesdepartementet.

na nyanserade framställning vill jag i min ringhet helt ansluta mig till. Bevisning får onekligen "betraktas som mycket stark", se Lundberg in fine anför.

Till sist en bön. Skulle Du - ehuru jag vet hur upptagen Du är i vanliga fall och nu än mer inför Chrustjevs besök - vilja hålla mig orienterad om hur ärendet kommer att tagas upp och sedermera om den sovjetiska reaktionen?

Öfästliga hälsningar

Din tillgivne

Gunnar Lorentzon
(Gunnar Lorentzon)

P.S. Man frågar sig vad som ligger bakom Rodionovs uttalande till Sohlman, som väl i stort sett gick ut på att icke taga upp frågan. Detta provocerar oss ju snarast till att göra det.

Sekreterare Leif Leifland;

Utrikesdepartementet,

S t o c k h o l m.

Den 10 juni 1959 riktades några ord till mig med innehåll att jag vore invecklad i en världshändelse. Jag begärde ingen förklaring. Då jag kom hem till bostaden läste jag om de händelser som voro aktuella för dagen vilka bl.a. enligt Dagens Nyheter var att Roul Wallenberg skulle få komma hem, men att det hela åter gått om intet. Den 15.2. - 1.6 1945 var jag anställd i Utlänningskommissionen och där ett par dagar arbetat med hemligstämplade rapporter. /Mitt arbete med dessa bestod i att efter tillsägelse med rödkrita stryka under namn i rapporterna, till vad nytta eller mening vet jag inte/. Rapporterna äro nu enl. Stockholms-Tidningens notis eftersommaren 58 makulerade.

Jag mindes då den 10 juni på kvällen att R. Wallenberg hade sitt namn överst på nämnda handlingar. På morgonen efter stod det mig klart att jag under den tid jag tjänstgjorde vid kommissionen eller strax efter, på fråga av fru Dagmar Lidén född Widell, under vårt gemensamma besök i hennes fars hem i Uppsala, svarat att en av tjänstemännen som hade hand om flyktingarna var R. Wallenberg. Först förbannade jag mitt minne på denna punkt men anser nu att det är bättre att jag är medveten om hur sammanhanget kan vara trots det smärtsamma i saken. Jag minnes att hon rättade mitt uttal av hans förnamn, vilket jag inte kunde uttala. Aldrig vidare har nämnda person eller någon annan frågat mig om dessa rapporter. Att jag glömde bort samtalet kan bero på att jag aldrig vad jag vet, såg eller talade med Wallenberg.

Tusentals namn har jag skrivit under mina arbeten vilket också kan inverka.

I och med detta samtal börjar och slutar mitt event. ansvar och utan ont uppsåt från min sida. Om fru Lidén sedan nämnde hans namn till sin man eller till någon annan varav skada kan ha följt ligger utanför mitt vetande. Hennes man var på den tiden kommunist, till den övriga familjens sorg. Själv har jag ingen fixerad

politisk åsikt. Det kan vara utlänningar som utan att tänka sig för sagt Wallenbergs namn till olämplig person om det nu alls är någon som för att skada honom, till ryssarna givit upplysningar om honom.---

I samma dagar eller strax före som Dagens Nyheter publicerade en artikel om hans event.hemvändande i maj eller juni i år, ringde det på min dörr och en okultiverad röst begärde poekande (på) att jag skulle öppna dörren. Jag kände inte rösten och mannen. Han sade: Öppna, fru Norbeck. Jag frågade: vem är det? Han svarade: Öppna, /det är/ älsklingen är här; Jag öppnade inte. Några dagar efter började på gatan en man av typ undre världen att tala med mig och frågade om jag ville följa med till hans lustjakt - ^X/I detta nonsens av dessa två män kan ligga en mening - ett meddelande om Wallenberg och jag ångrar att jag inte ville tala med dem. Till saken hör att var jag än befinner mig, följer personer mig av ovan-nämnda typ, samt i bilar personer med eller utan sovjettröd skjorta. Detta är orsaken varför jag inte anser mig böra gå ner till UD ty min uppfattning är den, att de inte böra varnas av min inställning.

Något måste göras åt saken under president Chrustjevs besök här. Jag frågar härmed: bör jag gå hem till min före detta familj och säga att de måste utverka Wallenbergs hemsändande? Detta är inte riskfritt för mig. Men blir inget uträttat kommer jag att slå larm med eller utan UD:s medverkan, efter ministerpresident Chrustjevs besök. Eller bör jag begära ^{från ryska legationen} företräde och säga som sanningen är, att jag blivit förföljd för denna händelse med Wallenberg, som folk länge misstänkt efter vad jag nu förstår och läst - och att jag hoppas på hans frigivande - utan att antyda att jag misstänker min före detta familj för medverkan? - Något måste göras

Om sekreterare Leifland anser det riktigt att översända kopia av detta brev till Wallenbergs familj så meddela detta. I annat fall behåller jag den.

Stockholm den 16 juli 1959

He Norbeck

X) Undersöker svenska myndigheter
färdigget Michael Kalinin efter
varenda Reta S.O.R. Sovjet, 2

17/7		1959
N:o	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.

Шведское Министерство Иностранных Дел получило сообщение Министерства Иностранных Дел СССР, переданное 27-го июня Послу Сульману, по делу относительно Рауля Валленберга. В этом сообщении осылаются на некоторые опубликованные в шведской печати в мае месяце сведения о пребывании Рауля Валленберга в Советском Союзе, сведения, которые об"являются совершенно необоснованными. По поводу этого МИД Швеции желает указать на то, что 28-го мая, в ответ на вопросы со стороны печати, МИД вкратце сообщило о сделанном шведским посольством 9-го февраля запросе, так и об ответе МИД-а СССР от 6-го марта 1959 года. Нет никаких оснований для МИД-а Швеции комментировать то, что помимо этого было опубликовано шведской печатью по этому делу. Однако, во избежание недорозумения по поводу характера материала, на котором основывался шведский запрос, Министерство считает необходимым представить следующие более точные сведения относительно некоторых из свидетельских показаний, содержащихся в этом материале.

1. Гражданин Швейцарии Е.Бруггер, родившийся 22-го января 1903 г., который с 1948 по 1958 г.г. содержался в советских тюрьмах, заявил, что в конце июля или в начале августа 1954 года находился в тюрьме во Владимире (Корпус II) и он имел связь путем переписки с Раулем Валленбергом. Многие другие возвратившиеся из заключения в Советском Союзе подтвердили, что, ^{уже/} находясь в заключении, Бруггер рассказывал им об этом своем контакте с Валленбергом.

2. Один австрийский гражданин, который с 1945 по 1955 г.г. находился в советских тюрьмах, заявил, что в начале 1955 года он был заключен в той же камере, где находился Валленберг в тюрьме во Владимире (Корпус II). Когда надлежавший советский офицер заметил австрийца в камере Валленберга, немедленно увел австрийца из этой камеры, а затем неоднократно предлагали ему взять на себя обязательство ничего не рассказывать об этой встрече с шведом.

3. Два немецких гражданина Х.Т.Мулде и Г.Рехенампф, родившиеся 11 июня 1917 г. и 19 июня 1902 г. соответственно, которые с 1950 по 1956 г.г. и с 1945 по 1955 г.г. соответственно находились в советских тюрьмах, независимо друг от друга заявили, что при разных случаях узнали от одного и того же советского заключенного в тюрьме во Владимире, что Валленберг находился в тюрьме во Владимире (Корпус II) в начале 50-тых годов. Этого советского заключенного большее число возвратившихся из заключения в тюрьме во Владимире охарактеризовали как достоверного и надежного человека.

Ясно, что МИД Швеции не может не придавать большое значение высказываниям такого точного характера, которые друг от друга независимо говорят о том, что в течение нескольких лет пятидесяти годов Валленберг находился в определенном отделе определенной тюрьмы. МИД Швеции не считает обоснованным полагать, что эти высказывания сделаны с умышленной целью распространения лживых сведений. И кажется невероятным, что все высказывания можно было бы приписать какому-нибудь передуптыванию имени или ошибке по воспоминаниям. По этой причине МИД Швеции считало необходимым попытаться выяснить вопрос о судьбе Валленберга путем запроса у МИД-а СССР.

Что касается выраженного в сообщении МИД-а СССР желания о том, чтобы в будущем Шведское Правительство заняло такую позицию по делу Валленберга, которая не смогла быть использована для того,

состоянии безопасности шведско-советских отношений, МИД Швеции желает указать на то, что единственной побудительной причиной деятельности Шведского Правительства по этому делу было и является желание выяснить судьбу Пауля Валленберга. Если такое выяснение имеет место, оно устранит серьезную причину раздражения в шведско-советских отношениях. В связи с этим МИД Швеции желает напомнить о том, что в своей памятной записке от 6-го февраля 1957 года МИД СССР не высказалось более определенно о том, что случилось с Валленбергом в СССР, сообщив только, что, на основании приведенных в указанной памятной записке данных надо сделать вывод, что Валленберг скончался в июля 1947 года.

Вместе с тем МИД Швеции желает подтвердить, что г-н Валленберга, г-жа фон Дарксель, получили сведения о содержании сообщения МИД-а СССР от 27-го июня 1959 года.

~~47 187-59~~

7/178

Meddelande bifogat till
Sveinss
Projekt förberedning av den 17 juli
1959. Familjen erhållit tecken.

Svenska utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg. Där hänvisas till vissa i svensk press i maj månad publicerade uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, vilka förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning härav önskar utrikesdepartementet framhålla, att departementet den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svenska ambassaden den 3 februari och det sovjetiska utrikesministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet saknar anledning kommentera vad den svenska pressen därutöver publicerat i denna fråga. För att undvika missförstånd om arten av det material, som låg till grund för den svenska förfrågan anser departementet det emellertid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material.

1. Schweiziske medborgaren E. Brugger, född den 22.1. 1903, vilken under åren 1948-1958 vistades i sovjetiska fängelser, har uppgivit, att han i Vladimir-fängelsets corpus II vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindelser med Raoul Wallenberg. Ett flertal andra från Sovjetunionen återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallenberg.

2. En österrikisk medborgare, vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat, att han i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i

corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiske fängelseofficer uppmärksammade Österrikaren i Wallenbergs cell, hade Österrikaren omedelbart bortförts ur densamma och därefter vid flera tillfällen anmodats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Två tyska medborgare, H.T. Mülle och G. Rehekampff, födda den 11.6.1917 och 19.6.1903, vilka under tiden 1950-1956 och 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit, att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset i början av 1950-talet. Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d. Vladimir-fångar betecknats som en trovärdig och tillförlitlig person.

Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva nämnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledningen till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska

utrikesministeriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalade sig mera bestämt om vad som hänt Wallenberg i Sovjetunionen än att säga, att på grund av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.

Slutligen vill utrikesdepartementet bekräfta, att Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, under rättats om innehållet i ministeriets meddelande den 27 juni 1959.

Meddelande framfört till Sovjetunionens utrikesministerium den 17 juli 1959. Familjen erhållit del.

Svenska utrikesdepartementet har mottagit sovjetiska utrikesministeriets till ambassadör Sohlman den 27 juni lämnade meddelande angående Raoul Wallenberg. Däri hänvisas till vissa i svensk press i maj månad publicerade uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, vilka förklaras vara helt gripna ur luften. Med anledning härav önskar utrikesdepartementet framhålla, att departementet den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svenska ambassaden den 9 februari och det sovjetiska utrikesministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet saknar anledning kommentera vad den svenska pressen därutöver publicerat i denna fråga. För att undvika missförstånd om arten av det material, som låg till grund för den svenska förfrågan anser departementet det emellertid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material.

1. Schweiziske medborgaren E.Brugger, född den 22.1. 1903, vilken under åren 1948-1958 vistades i sovjetiska fängelser, har uppgivit, att han i Vladimir-fängelsets corpus II vid månadsskiftet juli/aug. 1954 haft knackningsförbindelser med Raoul Wallenberg. Ett flertal andra från Sovjetunionen återvända fångar har bekräftat, att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med Wallenberg.
2. En österrikisk medborgare, vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat att han i början av år 1955 delat cell med Wallenberg i corpus II i Vladimir-fängelset. När vederbörande sovjetiske fängelseofficer uppmärksammade österrikaren i Wallenbergs cell, hade österrikaren omedelbart bort-

förts ur densamma och därefter vid flera tillfällen anmodats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Två tyska medborgare, H.T.Mulle och G.Rehekampff födda den 11.6.1917 och 19.6.1903, vilka under tiden 1950-1956 och 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimir-fängelset erfarit, att Wallenberg vistades i corpus II i Vladimir-fängelset i början av 1950-talet. Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d.Vladimir-fångar betecknats som en trovärdig och tillförlitlig person.

Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledning en till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska utrikesmi-

nisteriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalade sig mera bestämt om vad som hänt Wallenberg i Sovjetunionen än att säga, att på grund av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.

Slutligen vill utrikesdepartementet bekräfta, att Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, under rättats om innehållet i ministeriets meddelande den 27 juni 1959.

Copy

6) Communication to the Soviet Foreign Office from the
Swedish Foreign Office of July 17, 1959.

The Swedish Ministry for Foreign Affairs has received the communication from the Soviet Foreign Office, handed to Ambassador Sohlman the 27th June, concerning Raoul Wallenberg. In the same reference was made to some statements published in the Swedish Press during the month of May about the stay of Raoul Wallenberg in the Soviet Union, which were declared to be totally imaginary. In this connection the Ministry for Foreign Affairs wants to state that in reply to questions from the press the Ministry gave a brief information the 28th May about the inquiry made by the Swedish Embassy the 9th February and the reply of the Soviet Foreign Office of the 6th March 1959. There is no reason for the Ministry to comment on what the Swedish press has published in this question over and above that. In order to avoid misunderstanding about the nature of the material on which the Swedish inquiry was based the Ministry considers it necessary to give the following more precise information about some of the depositions of witnesses included in this material.

1. The Swiss citizen, E. Brugger, born the 22.1.1903, who staid in Soviet prisons during the years 1948-1959, has stated that in the Vladimir Prison, corpus II, he has had knocking communications with Raoul Wallenberg at the turn of the months July/August 1954. A number of other prisoners, returned from the Soviet Union, have confirmed that Brugger has spoken about this contact with Wallenberg already during his imprisonment.
2. An Austrian citizen, who staid in Soviet prisons during the time 1945-1955, has declared that in the beginning of the year 1955 he has shared a cell with Wallenberg in corpus II in the Vladimir Prison. When the competent Soviet prison officer noticed the Austrian in Wallenberg's cell the Austrian was immediately removed from the same, and at several occasions he has thereafter been requested to pledge his word not to reveal anything about this meeting with the Swede.
3. Two German citizens, H.T. Mülle and G. Rehekampff, born respectively the 11.6.1917 and the 19.6.1903, who staid in Soviet Prisons during the time 1950-1955, have each by himself stated that on several occasions they have learnt from the same co-prisoner in the Vladimir Prison that Wallenberg staid in corpus II in the Vladimir prison in the beginning of the nineteenfifties. A great number returned ex-prisoners from the Vladimir Prison have characterized this Soviet co-prisoner as a reliable and trustworthy person.

It is evident that the Swedish Ministry for Foreign Affairs must attach importance to assertions of such a precise character, which independent of each other say that during certain years of the nineteenfifties Wallenberg has staid in a certain section of a certain prison. The Ministry for Foreign Affairs is not of the opinion that there is ground to suppose that these assertions have come into existence with a conscious view to spread misstatements. Nor does it appear likely that all the assertions should be ascribed to mistake in the name or slip of the memory. This is the reason why the Ministry for Foreign Affairs has considered it necessary to attempt to bring light upon the question of Wallenberg's fate through an inquiry to the Soviet Foreign Office.

As to the desideratum, expressed in the communication from the Soviet Foreign Office, that in the future the Swedish Government might take up an attitude in the Wallenberg matter which cannot be made use of for disturbing the Swedish-Soviet relations, the Ministry of Foreign Affairs wants only to lay stress upon that the sole motive of the Swedish Government in this question has been and is to bring light upon Raoul Wallenberg's fate. If that can be done, a serious irritation moment in the Swedish-Soviet relations would be removed.

In this connection the Ministry of Foreign Affairs wants to remind that in its memorandum of the 6th February 1957 the Soviet Foreign Office did not express a more definite opinion about what had happened to Wallenberg in the Soviet Union but only that on account of what had been stated in the said memorandum the conclusion should be drawn that Wallenberg died in July 1947.

Finally the Ministry of Foreign Affairs wants to confirm that the mother of Raoul Wallenberg, Mrs. von Dardel, was informed about the contents in the communication from the Foreign Office of the 27th June 1959.

Verk. Krieffen Moskau 18/7 Tang.
överstämmande till Rådhuset i notis-
utkast (se Lind-Solman 8/7) här

Kab.-sals. Beskrifning 13/7-60

afes

Kan flykts i alla fall ska vakt
om sina egna!

Henry Wallenberg

Henry Wallenberg & Co. A. B.
Börgerjägargatan 4
Stockholm

Telephone: 87 9150
Telew: 4416
Cableaddress: Spring

Stor östblockskampanj för spionåtalad grek

ATEN. Sovjetunionens president Vorosjilov har sänt ett telegram till kung Paul av Grekland med en vädjan till förmån för huvudpersonen i den spionrättegång som började på torsdagen. Den som spelar huvudrollen är Manolis Glezos, chefredaktör för tidningen 'Avghi', organ för det kommunistympatiserande Eda-partiet.

Han står tillsammans med 19 andra personer åtalad för att ha bedrivit spioneri för en främmande makt, och för att ha hjälpt kommunistspioner som tagit sig in i Grekland från länder bakom järnridån. För sitt brott kan han dömas till döden. Av de åtalade är fyra kvinnor, varav en är syster till Glezos.

Han har åtalats enligt 1936 års krislag — som är en kvarleva från den grekiske diktatorn John Metaxas dagar — vari sägs att det är en förbrytelse att lämna "hjälp, existensmedel, bostad, gömställe eller samlingsplats till person, som är känd att vara spion mot staten".

I sitt telegram har Vorosjilov betecknat Glezos som "den grekiske nationalhjälten". Glezos medverkade i motståndsrörelsen under den tyska ockupationen av Grekland och rev bl. a. ned den nazistiska hakkorsflaggan från Akropolis. Den då 19-åriga Glezos och en kamrat till honom lyckades genomföra den manövern sedan de i ett lexikon läst om en hemlig tunnel från Akropolis' fot till dess topp.

Glezos blev under gerillakriget mot kommunisterna fälld mot sitt nekande, anklagad för samhällsfientliga åtgärder. Efter två års

fängelse blev han emellertid frigiven på grund av sina förtjänster under kriget. Glezos har alltid haft starka vänstersympatier. Han satt i regeringen från 1956 till 1958 som representant för det prokommunistiska Eda-partiet.

Han arresterades i december förra året för den nu aktuella anklagelsen. Vorosjilov framhåller i sitt telegram att "allmänna opinionen i Sovjetunionen är mycket illa berörd av hotet mot Glezos' liv" och tillägger att han från ryssar i ledande ställning och från talrika organisationer fått telegram vari man bitt honom att framföra deras protester till de grekiska myndigheterna. I telegrammet väddar Vorosjilov till grekiske kungen att vidta åtgärder för att avlägsna det dödshot som svävar över Glezos.

Med Vorosjilovs telegrafiska vädjan kulminerar den kampanj som på sistone har bedrivits i rysk press och radio till förmån för Glezos' frigivning. Under den senaste veckan har dagliga protestmöten arrangerats i fabriker, på kollektivjordbruk och vetenskapliga institutioner i hela Sovjetunionen. Liknande protestmöten har också ägt rum i Kina, Bulgarien, Rumänien och andra länder tillhörande sovjetblocket. (TT-AFP, Reuter och AP)

H. M. KONUNGENS
HANSSEKRETERARE

20/759

Sofiero slott, Hålsingborg, den 16 juli
1959.

20/759
Frank
Sve.
J

Utrikesrådet Sverker Åström
K. Utrikesdepartementet
S t o c k h o l m .

ff Broder,

I anslutning till dagens telefonsamtal
får jag härmed bekräfta, att H.M. Konungen överlämnat
den till honom av Överdirektör och Fru Fredrik von Dar-
del samt Bankdirektör Jacob Wallenberg ställda skrivel-
sen av den 10 ds jämte bilagor till departementet att
behandlas såsom regeringsärende.

Hans Majestät tar gärna emot Excellensen
kl. 13.45 måndagen den 27 juli å K. Slottet, alltså en
kvart före konseljens början kl. 14. Jag vore Dig tack-
sam om Du ville underrätta Utrikesministern härom.

Med hjärtlig hälsning
Din tillgivne
C.F. Palmstierna

Förtroligt.

Hälsingborg, den 18 juli 1959.

20/2-59

20/7
Desmond private
Ja

Ra/Lbw

Broder,

Tillåt mig att i anslutning till telefonsamtalet häromdagen *p r i v a t* i m framlägga följande funderingar som Du ej behöver svara på.

Jag förstår ganska väl den tanke som dikterar den svenska politiken gentemot Sovjet och som syftar till avspänning. Men alla frågor varom förhandlas med en diktatur, få ju eo ipse en politisk färg. Så även frågan om Raoul Wallenberg. Att hålla inne med dennas slutliga handläggande tills frågan blivit mindre "politiserad" kunde innebära att den blev avskriven. Det är min varma förhoppning att en sådan tanke ej hyses, att man ej, i hopp att ej störa det goda förhållandet till Sovjet, offrar Wallenberg. Det skulle i min mening knappast bli annat än självbedrägeri, ett misstag. Ty så länge det nuvarande systemet består i Ryssland, kan ett fritt lands goda förhållande därtill ej betecknas som annat än en fiktion. Och skulle någon - han må nu befina sig i vilket tillstånd som helst - offras "för att folket må leva", frångår man ju de principer om den enskildes rättsskydd, varpå rättssamhället är grundat.

Med den kännedom om rysk mentalitet som förvärvades under ett halvt års vistelse i Moskva för mer än 20 år sedan, kan jag även tänka mig att man där tar vår behandling av Wallenberg-saken som en probersten på svensk fasthet och resistens.

Enligt min tanke kommer Wallenberg-frågan aldrig till ro, i händelse man från vår sida enbart gör förfrågningar och hopar bevismaterial. Säkerligen skulle det i framtiden beklagas, om man nu, vid ett så osökt tillfälle som den ryske regeringschefens återbesök i Sverige, uraktlät att i lämplig form yrka på en definitiv lösning av frågan.

Med vänlig hälsning
Din tillfrågare
C.F. Palmstierna

Leif Nord
Spar eller
bevara detta brev
från förtroligt

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wien den 21 juli 1959.

Nr 476.

upplysningar om
Elfride Winkler

440 B 7.7.59

23/7. Telefonsamtal

med konn. Davidsson/

R 18. Strängt förtroligt.

INK. UTRIKES DEP.		
D. No	59	746
22 JULI 1959		
AVD.	GR.	MAL
R	72	N

23.7.59
a. f. sk. f. k. till
Tjänsten (H-objekt)
u. Åstöm

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Med anledning av att Elfride Winkler för den österrikiska polisen uppgivit, att hon år 1948 häktades av den sovjetryska ockupationsmakten i Österrike såsom misstänkt för samröre med den franska underrättelsetjänsten, har beskickningen förfrågat sig om henne hos vederbörande franska instans i Wien. Därifrån har nu meddelats, att Winkler icke varit i fransk tjänst. Däremot har man sig bekant, att hon under sin fångenskap arbetat för sovjetrisk räkning. Numera sammanbor hon i Marseille med en fransk kommunist, som för övrigt deltog i spanska inbördeskriget. Hon misstänkes för agentverksamhet och betraktas som en farlig person.

Namnet på den person, med vilken Winkler sammanbor, och uppgift om hennes adress finnas icke tillgängliga här men torde av beskickningen i Paris kunna inhämtas hos vederbörande franska myndigheter.

Sven Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

W-akt. men ✓
Schöggel ✓

30/7 59
Förtroligt.

HL
P.M.

Nisser
Efter bemyndigande av utrikesministern meddelade jag igår per telefon överdirektören von Dardel, att den österrikare, som åberopas i vårt memorandum till det ryska utrikesministeriet den 18 juli, heter Otto Schöggel och bor Fasangasse 23 i Wien. Till svar på fråga sade jag, att enligt Schöggels uppgifter Wallenberg befunnit sig vid relativt dålig hälsa. Jag upplyste också om att Schöggel måste anses som en person med en rätt labil läggning och att detta varit ett av skälen att vi icke velat lämna ut hans namn till ryssarna.

Idag har jag lämnat samma uppgifter per telefon till advokaten Nisser med tillägget, att Schöggel kan antas ha varit i åtminstone ett lands tjänst som underrättelseman och befinner sig i besvärliga pekuniära omständigheter. Nisser frågade, om han kunde få ta del av handlingarna beträffande Schöggel. Jag gav icke något svar på denna fråga och antydde, att endast utrikesministern kunde fatta beslut härom.

Stockholm den 30 juli 1959.

Å

Sverker Åström

765

KOPIA

KUNGL SVENSKA
BESKICKNINGEN

Vorosjilov vädjar till
kung Paul I för Manolis
Glezos

107 B. 6.2.59

R 72 N
Moskva den 17 juli 1959. *duplett*

Nr. 499

1 bil.

HP 1

av P2 En 1/25

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

För departementets dokumentation får jag värdsamt
härmed insända engelsk översättning av en den 10 juli i
den sovjetiska pressen återgiven vädjan från ordföranden
i Högsta Sovjets presidium K. Vorosjilov till konung
Paul I av Grekland att frige den för spioneri misstänkta
och åtalade och speciellt från tiden för den tyska
ockupationen av Grekland som motståndsledare kände
Manolis Glezos. Till förmån för samme Glezos riktade
det norske Arbeiderpartiet i början av året en vädjan
till de fyra stormakterna.

Rolf Sahlman

Mosk 17.7.59 499

R 72 N

Friday, July 10, 1959

AVERT THE DANGER TO THE LIFE AND FREEDOM OF MANOLIS GLEZOS

To His Majesty Paul I, King of the Hellenes

Athens

Your Majesty,

The Supreme Soviet of the USSR and I personally, are receiving numerous appeals from public and trade-union organisations, cultural leaders, scientists, individual citizens of the Soviet Union and foreign countries requesting assistance in averting the danger which looms over the life and freedom of Manolis Glezos.

Public opinion in the Soviet Union is gravely alarmed over the fate of the Greek progressive public leader, the national hero of Greece, Manolis Glezos, whose life and freedom are in jeopardy.

The name of Manolis Glezos is well-known to the peoples of the Soviet Union who are bound with the people of Greece by the blood shed jointly in the struggle against fascist invaders. Manolis Glezos made his glorious contribution to the struggle for the freedom and independence of his Homeland and the Soviet people are well aware of his feat.

Guided by humane considerations, I deem it my duty, your Majesty, to acquaint you with public opinion in the Soviet Union and on my own part I ask that measures be taken to set Manolis Glezos free.

With sincere respect,

K. VOROSHILOV

The Kremlin, Moscow, July 9, 1959

(All papers. In full.)

* * *

All today's papers give the TASS dispatch from Athens about the beginning of the shameful and provocative trial of the Greek national hero Manolis Glezos. Pravda publishes a dispatch from its own correspondent in that city about the beginning of this travesty of justice under the heading "Challenge to Honour and Conscience of Nation."

Under the heading "Our Wrath Has No Limit," Izvestia says in an editorial today:

Our vast homeland is great and wide and today people everywhere are anxious about the lot of Manolis Glezos.

The ignominious trial, fabricated by Greek reaction, has aroused in the hearts of the Soviet people a wrath that has no limit.

Friday, July 10, 1959

-2-

Together with all progressive mankind they are resolutely demanding that Manolis Glezos, the valiant hero of the Acropolis and outstanding fighter for peace, freedom and independence of Greece, be set free at once.

Thousands of telegrams and letters of protest are pouring into Moscow round the clock from every corner in our country, from factory personnels, scientists, cultural workers and individuals. They all share one common desire. This is to do everything to save the life of a man*whose name is now on the lips of hundreds of millions of people the world over.

President K.Y. Voroshilov of the Presidium of the USSR Supreme Soviet is continuing to receive a steady stream of requests that he intercede for this glorious son of the Greek people.

Adding their voice to the chorus of millions of Soviet citizens the workers of the Leningrad Hydraulic Machinery Factory ask K.Y. Voroshilov to categorically demand the release of the Greek national hero. "We are sure that the Soviet Government will do everything to save the life of Manolis Glezos," write the employees of the Kiev sanitary engineering plant.

Similar telegrams have been sent to K.Y. Voroshilov by the staff of the Institute of Building and Building Materials of the Estonian Academy of Sciences, the employees of the Medvedovsky State Farm in the Altai Territory and the personnel of the Kemerovo Karbolit Works.

Thousands of telegrams have also been sent to the International Committee for the defence of Manolis Glezos in Paris, to UN Secretary-General Hammarskjold and to the Greek King, Government and Supreme Court. Among the many organisations who have written to these addresses are the Uzbek Republican Peace Committee, the Lithuanian Academy of Sciences, the Latvian Economic Council, the Yaroslavl Krasny Perekop Textile Mills, and the Moscow Grinding Machine-Tool and Compressor Factories. Why, today's six-page issue of Izvestia would be too small to list all the angry telegrams and letters of protest that Soviet citizens sent yesterday.

Manolis Glezos must live!

Freedom for Manolis Glezos! (In full.)

UNANIMOUS DEMAND

A Conference on Relaxation of International Tension and on European Security was held in Warsaw between July 4 and 6. The head of the Soviet delegation at the Warsaw Conference, Secretary of the Central Council of Soviet Trade Unions L.N. Solovyev, stated that the Conference which was sponsored by a number of prominent East and West European public leaders was attended by 121 representatives of public circles of 22 European countries.

* who has added glory to the Greek people's struggle against reaction, of a man

Copy

Communication to the Soviet Foreign Office from the Swedish Foreign Office of July 17, 1959.

The Swedish Ministry for Foreign Affairs has received the communication from the Soviet Foreign Office, handed to Ambassador Sohlman the 27th June, concerning Raoul Wallenberg. In the same reference was made to some statements published in the Swedish Press during the month of May about the stay of Raoul Wallenberg in the Soviet Union, which were declared to be totally imaginary. In this connection the Ministry for Foreign Affairs wants to state that in reply to questions from the press the Ministry gave a brief information the 28th May about the inquiry made by the Swedish Embassy the 9th February and the reply of the Soviet Foreign Office of the 6th March 1959. There is no reason for the Ministry to comment on what the Swedish press has published in this question over and above that. In order to avoid misunderstanding about the nature of the material on which the Swedish inquiry was based the Ministry considers it necessary to give the following more precise information about some of the depositions of witnesses included in this material.

1. The Swiss citizen, E. Brugger, born the 22.1.1903, who staid in Soviet prisons during the years 1948-1959, has stated that in the Vladimir Prison, corpus II, he has had knocking communications with Raoul Wallenberg at the turn of the months July/August 1954. A number of other prisoners, returned from the Soviet Union, have confirmed that Brugger has spoken about this contact with Wallenberg already during his imprisonment.
2. An Austrian citizen, who staid in Soviet prisons during the time 1945-1955, has declared that in the beginning of the year 1955 he has shared a cell with Wallenberg in corpus II in the Vladimir Prison. When the competent Soviet prison officer noticed the Austrian in Wallenberg's cell the Austria was immediately removed from the same, and at several occasions he has thereafter been requested to pledge his word not to reveal anything about this meeting with the Swede.
3. Two German citizens, H.T. Mülle and G. Rehekampff, born respectively the 11.6.1917 and the 19.6.1903, who staid in Soviet Prisons during the time 1950-1955, have each by himself stated that on several occasions they have learnt from the same co-prisoner in the Vladimir Prison that Wallenberg staid in corpus II in the Vladimir prison in the beginning of the nineteenfifties. A great number returned ex-prisoners from the Vladimir Prison have characterized this Soviet co-prisoner as a reliable and trustworthy person.

It is evident that the Swedish Ministry for Foreign Affairs must attach importance to assertions of such a precise character, which independent of each other say that during certain years of the nineteenfifties Wallenberg has staid in a certain section of a certain prison. The Ministry for Foreign Affairs is not of the opinion that there is ground to suppose that these assertions have come into existence with a conscious view to spread misstatements. Nor does it appear likely that all the assertions should be ascribed to mistake in the name or slip of the memory. This is the reason why the Ministry for Foreign Affairs has considered it necessary to attempt to bring light upon the question of Wallenberg's fate through an inquiry to the Soviet Foreign Office.

As to the desideratum, expressed in the communication from the Soviet Foreign Office, that in the future the Swedish Government might take up an attitude in the Wallenberg matter which cannot be made use of for disturbing the Swedish-Soviet relations, the Ministry of Foreign Affairs wants only to lay stress upon that the sole motive of the Swedish Government in this question has been and is to bring light upon Raoul Wallenberg's fate. If that can be done a serious irritation moment in the Swedish-Soviet relations would be removed.

In this connection the Ministry of Foreign Affairs wants to remind that in its memorandum of the 6th February 1957 the Soviet Foreign Office did not express a more definite opinion about what had happened to Wallenberg in the Soviet Union but only that on account of what had been stated in the said memorandum the conclusion should be drawn that Wallenberg died in July 1947.

Finally the Ministry of Foreign Affairs wants to confirm that the mother of Raoul Wallenberg, Mrs. von Dardel, was informed about the contents in the communication from the Foreign Office of the 27th June 1959.